

YUNANİSTAN'IN AZINLIKLARA YÖNELİK POLİTİKALARI VE
UYGULAMALARI

T.C.

BAŞBAKANLIK

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

Uzmanlık Tezi

Yenel YAVUZ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Çiğdem NAS

TEMMUZ-2014

ANKARA

Yenel YAVUZ tarafından hazırlanan YUNANİSTAN'IN AZINLIKLARA YÖNELİK POLİTİKALARI VE UYGULAMALARI adlı bu tezin uzmanlık tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Çiğdem NAS

Tez Yöneticisi

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Yenel YAVUZ

ÖZET

YUNANİSTAN'IN AZINLIKLARA YÖNELİK POLİTİKALARI VE UYGULAMALARI

YAVUZ, YENEL

T.C BAŞBAKANLIK

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

Uzmanlık Tezi

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Çiğdem NAS

Ulus inşa sürecinde ortaya çıkan azınlık ve azınlık sorunlarına yönelik Yunanistan'ın politikaları ve uygulamaları, homojen bir Ortodoks/Yunan kimliği temelinde şekillenmektedir. “Yunanistan’ın Azınlık Politikaları ve Uygulamaları” başlıklı bu çalışmanın temel amacı, Yunanistan’ın Batı Trakya Müslüman Azınlığın tek azınlık olduğunu iddia eden resmi söyleminin aksine Yunanistan’da yaşayan azınlık gruplarının saptanması, Yunanistan’ın hangi dinamiklerle azınlık politikalarının belirlediğinin tespit edilmesidir. Bu tezde, azınlık tanımı ve azınlık hakları hakkında kavramsal çerçeve oluşturulmuş olup, uluslararası alanda azınlıkların korunması ile ilgili hukuki süreç ele alınmıştır. Yunanistan etnik yapısı bağlamında, homojen bir devlet gibi gözükse de ülkenin sınırları içerisinde azımsanmayacak miktarda azınlık grupları bulunmaktadır. Ülkede Müslüman Türkler, Arnavutlar, Slav-Ortodoks Makedonlar, Ermeniler, Ulahlar, Katolikler ve Yahudiler yaşamaktadır. Azınlıklar, “Müslümanlaşmış Helenler”, “Slavca Konuşan Helenler”, “Arnavutça Konuşan Helenler” şeklinde nitelendirilerek ülkedeki azınlıkların varlığı inkâr edilmektedir. Uluslararası alanda oluşan azınlık hukuku ile Yunanistan’ın ulus inşa sürecinde oluşturduğu temel azınlık politikaları farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelime: Azınlık Hakları, Yunan Ulus İnşa Süreci, Yunanistan Azınlıkları, Yunanistan’ın Azınlık Politikaları

ABSTRACT

THE POLICIES AND PRACTISES OF GREECE TOWARDS MINORITIES

YAVUZ, YeneI

Supervisor: Associate Professor Cigdem NAS

Policies and practices in Greece regarding the Minorities and minority issues that arise in the process of nation-building are formed on the basis of a homogeneous Orthodox / Greek identity. The main objective of this study titled "Greece's Minority Policies and Practices" is to determine minority groups living in Greece, despite the official discourse claiming Western Thrace Muslim to be only minority and identify dynamics of minority policies of Greece. In this study, conceptual framework about the definition of minorities and minority rights has been established and the protection of minorities in international law is discussed. Greece in the context of ethnic composition seems like a homogeneous state but minority groups are in substantial quantities within the borders of the country. The Muslim Turks, Albanians, Slavic-Orthodox Macedonians, Armenians, Vlachos, Catholics and Jews live in the country. The presence of Minorities in the country has been denied by characterizing them as "Islamized Greeks", "Slavic-speaking Greeks" and "Albanian-speaking Greeks". The Minority law that has been formed in the area of International law and main minority policies Greece adopted in nation-building process varies.

Key words: Minority rights, Greek nation-building process, the Minorities of Greece, The minority policies of Greece.

İÇİNDEKİLER

İçindekiler

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	viii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM.....	4
1.1 Azınlık Haklarının Tanımı ve Kapsamı.....	4
1.1.1 Azınlık Kavramı.....	4
1.1.2 Azınlık Hakları.....	11
1.2 Azınlıkların Uluslararası Alanda Korunması ve Uluslararası Kuruluşlar ...	16
1.2.1 BM Çerçevesinde Azınlıkların Korunması.....	17
1.2.2 AK Çerçevesinde Azınlıkların Korunması.....	20
1.2.3 AGİT Çerçevesinde Azınlıkların Korunması.....	24
1.2.4 AB Çerçevesinde Azınlıkların Korunması.....	26
1.2.5 İslamiyet’te ve Osmanlı “Millet Sistemi”nde Azınlıkların Korunması.....	32
2. BÖLÜM.....	38
2.1 Tarihsel Çerçeve: Yunanistan’da Azınlıkların ortaya çıkışı ve Yunanistan Tarihi	38
2.1.1 Tarihsel Çerçeve:.....	39
2.1.2 Yunan Ulus İnşa Süreci ve Ulusçuluk Anlayışı.....	42
2.2 Yunanistan’da Etnik Gruplar ve Azınlıklar, Yunanistan’ın Azınlıklara Yönelik Uygulamaları.....	50
2.2.1 Yunanistan’ın Azınlıklara Yönelik Genel Uygulamaları.....	50
2.2.2 Yunanistan’da Etnik Gruplar ve Azınlıklar: Nüfusları, Coğrafi ve Sosyal Özellikleri.....	55
2.3 Ulusal Hukuk Çerçevesinde Yunanistan Azınlıklarına İlişkin Genel Değerlendirmeler.....	98
3. BÖLÜM.....	103
3.1 Yunanistan Ekonomik Krizi ve Altın Şafak Örgütü.....	103

3.2 Uluslararası Örgütler Tarafından Hazırlanan Raporlar Kapsamında Azınlıklar	106
3.3 Yunanistan'ın Azınlıkları Bağlamında Türkiye'nin Rolü	113
SONUÇ	116
Kaynakça	124

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGİK	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK	Avrupa Konseyi
AKPM	Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi
BM	Birleşmiş Milletler
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
IMF	Uluslararası Para Fonu
MC	Milletler Cemiyeti
TDP	Türk Dış Politikası

GİRİŞ

17. yüzyılda ulus devletlerin diğer adıyla modern devletlerin ortaya çıkmaya başlamasıyla, azınlıklar da uluslararası kamuoyunun gündeminde yer almaya başlamış ve toplumsal ve hukuksal gerçeklik haline gelmiştir. Modern devletler öncesinde de azınlık olarak nitelendirilebilecek farklı gruplar var olmuş, ancak azınlıkların uluslararası alanda korunmaya ihtiyaç duyulduğu zaman kısaca uluslararasılaştığı dönemde azınlıklar literatüre girmiş ve tartışılmaya başlanmıştır. Günümüzde de azınlık kavramının tartışılmasına devam edilmektedir.

Azınlık haklarının gelişimi, genellikle insan haklarının gelişimine paralel seyretmiş hatta bağımlı olarak ilerlemiştir. Soğuk Savaş sonrası oluşan yeni uluslararası konjonktürde ulus devletlerin göreceli olarak zayıflaması ve kimliklerin önem kazanmasıyla azınlık hakları bağımsız olarak ele alınmaya başlamış ve azınlık hakları konusunda önemli adımlar atılmıştır.

Yunanistan, ülkesinde resmi azınlık olarak yalnızca Batı Trakya Müslüman Azınlığını kabul etmekte, ülkedeki diğer azınlık topluluklarını azınlık olarak kabul etmemektedir. Bu çalışmanın temel sorunsalı, Yunanistan'ın iddia ettiği gibi ülkede tek Azınlığın Batı Trakya Müslüman Azınlığı olup olmadığıdır. Söz konusu tez, Yunanistan'da farklı etnik, dilsel, dinsel azınlık gruplar olduğunu savunmakta, Yunanistan'ın söz konusu azınlıklara yönelik politikalarını ve uygulamalarını incelemektedir. Genel geçer ve uluslararası kamuoyunun kabul ettiği bir azınlık tanımının yapılabileceği, azınlık haklarının uluslararası alanda ne şekilde korunduğu; Yunanistan'ın ulus inşa sürecinin azınlıklara nasıl etkisi olduğu, Yunanistan'daki azınlıklar arasında ne gibi farklılıklar olduğu, Yunanistan'ın azınlıklara hangi politikaları uyguladığı, azınlıklara yönelik politikalarının sürekli bir devlet politikası mı yoksa konjoktüre göre değişim gösteren bir politika mı olduğu; Uluslararası örgütlerin ve üçüncü ülkelerin söz konusu azınlıkları ne şekilde etkilediği, Yunanistan'ın genelde hangi azınlık haklarını ihlal ettiği, azınlık haklarının uluslararası alanda korunma mekanizmasının Yunanistan üzerinde ne kadar etkili olduğuna dair sorular çalışmanın temel sorularıdır.

Çalışmanın genel planı kapsamında, kavramsal çerçeve hazırlanmış, siyasi, tarihsel ve sosyolojik bağlamda Yunanistan ve azınlıkları inceleyen geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Kitap, makale, konferans belgeleri, ulusal dokümanlar - uluslararası raporlardan yararlanılmış, ayrıca görev raporları, bölgedeki aktörlerle yapılan görüşmeler, basın-yayın organlarının haberleri ve elektronik kaynakların verileri de söz konusu çalışmaya yardımcı olmuştur.

Çalışma genel olarak iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde birinci kısımda; azınlık kavramının tarihsel süreci ele alınarak, doğuşundan gelişimi ayrıntılı olarak incelenerek günümüzde geldiği nokta ele alınmıştır. Azınlık haklarının ve kavramının tarihsel sürecinin ele alınması, azınlık kavramının anlaşılmasında önemli olduğu düşünülmektedir. Azınlık kavramının tanımı ayrıca ele alınarak, uluslararası kamuoyunun kabul ettiği bir azınlık tanımının olup olmadığı irdelenmiştir. Azınlıkların belirlenmesinde hangi kriterlerin ele alınacağı sorusu, azınlık kavramının tanımlanması açısından önemli yer tutmaktadır. Azınlık türleri ve azınlık haklarının genel özellikleri değerlendirmeye alınarak, kapsamlı bir kavramsal çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. İlk bölümün ikinci kısmında ise azınlık haklarının uluslararası alanda koruma mekanizması işlenerek, uluslararası örgütlerin azınlık haklarının korunmasında ne tür görevler üstlendiği ele alınarak, Yunanistan'ın koruma mekanizmalarına karşı pozisyonu irdelenmiştir.

İkinci bölümde tezin asıl konusu olan Yunanistan'ın Azınlık politikaları ve uygulamaları incelenmiştir. İkinci bölümün ilk kısmı Yunanistan'ın bağımsızlığından günümüze kadar olan genel tarihsel süreci ele alınmış olup, Yunan ulus inşa süreci ile azınlık ve çoğunluğun ayrışmasına odaklanılmıştır. Yunan ulus inşa süreci, azınlıkların ortaya çıkmasında, günümüze kadar süren politikaların devam etmesinde önemli rol oynamıştır. İkinci bölümün ikinci kısmında öncelikle Yunanistan'ın Azınlıklara yönelik genel politikası, zihinsel yapısı resmedilmiş ardından Yunanistan'da var olan Azınlıklar mercek altına alınmıştır. Söz konusu toplulukların sayısı, hukuki statüsü, tarihsel süreci, yaşadıkları sorunlar, Yunanistan'ın hak ihlalleri detaylı bir biçimde ortaya konmuştur. İkinci bölümün son kısmında ise, anayasa, kanunlar, yönetmelikler gibi Yunanistan ulusal hukuk kaynaklarından

yararlanılarak, azınlıkların ulusal hukuka göre değerlendirilmesi yapılmış, fırsatlar ve tehditler ortaya konulmuştur.

Tezin üçüncü ve son bölümünde, Yunanistan'ın mevcut durumu ele alınmış, ekonomik krizin etkileri ve Altın Şafak Partisi'nin yükselişi değerlendirilmiştir. Uluslararası örgütlerin son dönem raporları incelenerek, Yunanistan'ın azınlıklar bağlamında durumu resmedilmiştir. Son olarak Türkiye'nin Yunanistan'daki Azınlıklara yönelik politikaları ortaya konulmuş, yapılması gerekenler hususunda öneriler getirilmiştir.

1. BÖLÜM

AZINLIK HAKLARININ TANIMI, KAPSAMI VE AZINLIKLARIN ULUSLARARASI ALANDA KORUNMASI

1.1 Azınlık Haklarının Tanımı ve Kapsamı

1.1.1 Azınlık Kavramı

1.1.1.1 Azınlık Tanımı, Tanım Sorunları ve Ölçütleri

Azınlık kavramının kökenini ele alacak olursak, kavram Latince kökenli olup, küçük ve az anlamına gelmektedir (Arıdemir, 2005, s. 1). Azınlık teriminin kullanımı ulus-devletlerin ortaya çıkışı ve yaygınlaşmasına kadar götürülmektedir, ancak tarihte azınlık hakları ile ilgili ilk düzenlemeler dinsel azınlıkların siyasi arenada yer almasıyla başlamıştır. 16. yüzyıl Reformasyon döneminde dinsel azınlıklara yönelik düzenlemeler yapılmaya başlanmış olup, bunun ilk örneği Katolik Fransa'nın Protestan uyruklarına haklar tanıdığı 1598 tarihli Nant Fermanı'nda görülmektedir. Bu belge ile Saray ve Paris istisna bırakılarak Protestan topluluğa vicdan ve din özgürlüğü, kişisel ve siyasal hak eşitliği, memuriyetlere atanma, kendi dininden yargıçlar tarafından yargılanma gibi haklar bahsedilmekteydi (Oran, Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu, 1991, s. 46).

Ulus-devletlerin ortaya çıkışı ile azınlık kavramının tanımlama ihtiyacı belirmesine karşın, herkesin kabul ettiği bir tanım bulunmamaktadır. Ancak, sosyolojik ve hukuksal olmak üzere iki açıdan azınlık kavramı ele alınmaktadır. Bir toplulukta sayısal bakımdan azınlık olan, başat olmayan ve çoğunluktan farklı özelliklere sahip olan grup, sosyolojik açıdan azınlık olarak kabul edilmektedir. Bu tanıma göre çeşitli etnik, dinsel grupların yanı sıra, eşcinsel gibi gruplar hatta bazen kadınlar (feminist ideolojiye göre) bile azınlık durumunda olabilmektedirler (Oran, Küreselleşme ve Azınlıklar, 2000, s. 18).

Hukuksal olarak kavram ele alındığında, konuya ilişkin gerek ulusal gerek uluslararası belgelerde açıkça bir tanım olmadığı görülmektedir. Bu durum, azınlık tanımlamasının hassas bir konu olması ve siyasi sorunlar yaratmasından kaynaklanmaktadır. Mevcut sorunlara rağmen, azınlık kavramının tanımlamasına ilişkin çalışmalar yapılmıştır. Ancak son tahlilde, uluslararası toplumun yaygın olarak kabul ettiği bir azınlık tanımı bulunmamaktadır (Kurubaş, 2004, s. 15). Azınlık kavramı, uluslararası güç ilişkilerinden etkilenmiş bir kavram olup, kavramın tanımlamadaki farklılıkları, uygulamada da farklılıkları beraberinde getirmektedir.

Uluslararası Sürekli Adalet Divanı (USAD) tarafından ilk defa hukuki olarak azınlık tanımı, Dünya Savaşı sonrasında oluşturulan Milletler Cemiyeti döneminde belirli devletlerin bünyesinde kalan ve çoğunluktan ayrı ırk, dil ya da dine mensup toplumsal grupların korunmasını düzenleyen antlaşmaların yorumu çerçevesinde yapılmıştır (Pazarcı, 2003, s. 206). 31 Temmuz 1930 tarihinde USAD “topluluk” olarak ifade ettiği azınlığı şöyle tanımlamıştır: “Tarihsel olarak belirli bir ülkede ya da bölgede yaşayan, aynı ırktan, dini ve dili bir, kendine özgü gelenekleri bulunan, ortak dil, din, gelenek ve ırk kimliğiyle dayanışma duygularıyla birbirine bağlı, geleneklerini koruma, inançlarını ve ibadet etme biçimlerini sürdürme, aynı soydan olma ruhu ve geleneğine uyumlu olarak çocuklarını eğitime ve yetiştirme haklarını güvence altına alma isteğinde, karşılıklı yardımlaşma ruhuna sahip bir topluluktur.”

Özellikle 1994-1995 yıllarında Birleşmiş Milletler (BM), azınlık kavramını tanımlama çabalarına girişmiş ancak Milletler Cemiyeti’nin tanımlamasından farklı olarak, BM, azınlık haklarını insan hakları çatısı altında kabul ederek, herkesin kabul edeceği bir azınlık tanımını özellikle yapmamıştır. Bu yüzden BM’nin bağlayıcı bir azınlık tanımı bulunmamasıyla birlikte, BM’nin raporlarında yer alan ve sık sık atıf yapılan iki azınlık tanımı bulunmaktadır (Koyuncu, 2008, s. 30). İlk olarak, 1978 yılında BM İnsan Hakları Komisyonu Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonu Raportörü Francesco Capotorti tarafından hazırlanan raporda, *“bir devletin nüfusunun geri kalanına göre sayısal olarak azınlık olan, egemen olmayan konumda bulunan, üyeleri o ülkenin vatandaşları olarak etnik, dinsel ya da dilsel açıdan nüfusun geri kalanından ayrılan özellikler taşıyan ve*

kültürlerini, geleceklerini, dinlerini ya da dillerini korumak amacıyla üstü örtülü bir dayanışma duygusu gösteren bir gruptur” şeklindeki bir tanım önerilmiştir. İkinci tanım, aynı Alt Komisyon üyesi Kanadalı Jules Deschênes tarafından yapılmış olup, şu şekildedir: “azınlık, bir devletin; sayısal olarak azınlık oluşturan ve o devlette egemen konumda bulunmayan, nüfusun çoğunluğundan farklı etnik, dinsel ya da dilsel özelliklere sahip, birbirleriyle dayanışma duygusu içinde, üstü örtülü de olsa, varlıklarını sürdürmek için ortak bir istekle yönlenmiş ve amacı çoğunluk ile fîli ve hukuki eşitlik elde etmek olan bir grup vatandaşıdır”.

Yukarıda ortaya konan azınlık tanımları örneklerinden azınlık olma kriterleri saptanabilir. *Farklılık*, ilk kriter olarak ele alınacak olursa, azınlık, nüfusun geri kalanından ırksal, etnik, dinsel, kültürel ya da dilsel açıdan farklı olmalıdır. *Sayı*, ikinci unsurdur. Azınlık farklı özelliklerini koruyabilecek ve devam ettirebilecek yeterli sayıya sahip olmalı, ama nüfusun geri kalanından sayısal açıdan azınlıkta olmalıdır. Üçüncüsü *başat olmama* koşuludur. Nüfusun çoğunluğu karşısında azınlık toplumu egemen toplum olmamalıdır. Dördüncü kriter, *azınlıkların vatandaş olmasıdır*. Azınlığın vatandaşlık bağıyla sınırlanması, yabancılar, mülteciler, vatansızlar gibi grupların kapsam dışında kalmasıyla sonuçlanmaktadır. Beşinci ve son kriter olan *azınlıklar öz bilince (azınlık bilincine) sahip olma*, azınlık gruplarının farkındalıklarını sağlayarak dayanışma duygusu içerisinde hareket etmesi şeklinde açıklanmaktadır (Oran, Küreselleşme ve Azınlıklar, 2000, s. 67-69).

1.1.1.2 Azınlık Türleri

Azınlık literatüründe, dinsel, dilsel, etnik ve ulusal olmak üzere 4 temel azınlık türü bulunmaktadır. Azınlık türleri, varlıklarını oluşturan kimliklerin farklı olmasıyla birbirinden ayrılmaktadır. Özetle, sınıflandırma, kimliğin temel ögesinin ne olduğu ve nasıl farklılaştığına göre yapılmaktadır. Ancak, sınıflandırma, azınlık haklarının devletlerce tanınması konusunda sorunlar çıkarmaktadır. Örneğin, Batı Trakya’da yaşayan Müslüman- Türk Azınlığı, Lozan Antlaşması’nın yorumundan hareketle, Yunan Devleti tarafından Müslüman Azınlık olarak kabul edilmekte, Azınlığın etnik taleplerine olumsuz yaklaşılmaktadır.

Azınlık türlerinden birincisi olan “dinsel azınlık” tarihte ilk ortaya çıkan azınlık türüdür. 16. Yüzyılda başlayan Reform dönemiyle, Hristiyanlıkta yeni mezhepler ortaya çıkmış ve farklı mezhep ve dinlerin siyasi arenada yer almasıyla birlikte “dinsel azınlık” terimi kullanılmaya başlanmıştır. Yahudiler ve Müslümanlar da Kıta Avrupası’nda dinsel azınlık olarak görülmüşlerdir. Osmanlı Devleti’nde ise gayrimüslimler azınlık olarak görülmüş ve “Millet Sistemi” ile azınlıklara yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Millet sistemi ileriki bölümlerde detaylı olarak incelenecektir. Dinsel azınlık kavramında bulunan din kriteri, bugün yalnızca azınlığı tanımlamada kullanılmamakta onun yerine azınlığın farklı dini inanışlara sahip olması dinsel azınlığın belirlenmesinde ölçüt olarak ele alınmaktadır (Arsava, 1993, s. 56-57).

Azınlık türlerin ikincisi olan dilsel azınlık, hukuki yöntemlerden ziyade dilbilimsel yöntemlerle belirlenebilmektedir. Dilsel azınlık topluluğun sayısı çoğunluğa göre az olsa bile, dilsel azınlık olabilmesi için kullanılan dilin baskın dil olmaması gereklidir (İsmail, 2012, s. 14). Dilsel azınlıklar, kullandıkları dil ve oluşturdukları kültür sayesinde etnik ve ulusal azınlıkların kaynağı olarak görülmektedir. Bu bağlamda, dilsel, etnik ve ulusal azınlıklar birbirlerinin yerlerine de kullanılmaktadır. Devletler genellikle, azınlıklar tarafından gelebilecek siyasi talepleri engellemek amacıyla, etnik ve ulusal azınlıkları dilsel azınlık olarak tanımlama çabası içerisinde olmaktadır (Kurubaş, 2004, s. 35).

AK’nin kabul ettiği Bölgesel Diller ya da Azınlık Dilleri Avrupa Şartının, bölgesel dillerde azınlık dillerini tanımlayan 1.maddesinde dilsel azınlıkların belirlenmesinde kullanılacak kriterleri belirlemiştir. Bahse konu maddeye göre bölgesel diller ya da azınlık dilleri; “bir devletin ülkesi içinde, o devletin nüfusunun geri kalanından sayıca az bir grup oluşturan vatandaşların geleneksel olarak kullandığı, o devletin resmi dil ya da dillerinden farklı dilleri” ifade eder (Çavuşoğlu, 2001, s. 42).

Diğer azınlık türü ise, “etnik azınlık” olup, “Üyeleri belirsiz bir şekilde de olsa ortak bir kökeni paylaşan, çeşitli kültürel, tarihsel ve topraksal bağlardan oluşan kimlik özelliklerine sahip, fakat belirli bir siyasi niteliği bulunmayan azınlık

durumundaki etnik grupları ifade eden bu kavram, kuşaktan kuşağa geçen ve kuramsal olarak devlet sınırlarına bağlı olmayan kültürel bir kategori” şeklinde tanımlanmaktadır (Kurubaş, 2004, s. 22-23). Grubun kendi kimliğine sahip olması, grup bireylerinin aynı kökenden gelmesi, belirli kültürel özellikler göstermesi (ortak dil, tarih vs.), grup içinde sosyal ilişkilerin mevcut olması, etnik azlıkların karakteristik özellikleridir (Koyuncu, 2008, s. 33). Etnik azlık kabul edilebilmek için, etnik grup kendi kimliğinin farkında olmalı ve bu farkındalık ile birlikte kimliğini korumak için talepte bulunmak durumundadır (Arsava, 1993, s. 55).

Avrupa’ya özgü bir kavram olan “ulusal azlıklar” kavramı dördüncü azlık türüdür. A devletinin ülkesinde yaşayan ve azlığı oluşturan bir topluluğun bir B devletin ülkesinde çoğunluğu oluşturan bir ulus olması, o topluluğun A devletinde ulusal azlık olması anlamına gelmektedir. Ulusal azlık, kendisini bir başka devletin var olan ulusuna ait hissetmektedir. Ulusal azlıklar aynı zamanda etnik ve dilsel azlık olarak kabul edilmekle birlikte, bütün etnik ve dilsel azlıklar ulusal azlık olarak kabul edilmemektedir (Kurubaş, 2004, s. 23). Ulusal azlık üyeleri, kendi devletlerine sahip olan bir ulusun parçası olarak görmektedirler. Genellikle, ulusal azlıkların kendi devletlerin (ana vatanlarının) ev sahibi devlete (vatan) komşu olması nedeniyle, ev sahibi devlet, ulusal azlıklara karşı olumsuz yaklaşmakta ve azlık hakların tanınması konusunda çekinceli davranmaktadır. Bu durumda ulusal azlığın hak için mücadele girişimi, belki de anavatanla birleşme olasılığı da bulunmaktadır (Koyuncu, 2008, s. 34). Batı Trakya Müslüman- Türk Azlığı ulusal azlık olarak kabul edilebilir. Anavatanı olarak Türkiye olarak gören toplum, mal varlıklarının büyük bir kısmını Türkiye’de bulundurmaktadır. Varlıklarını tehlikede hissettikleri durumda ilk gidecekleri yeri Türkiye olarak gören Batı Trakyalılar, durumu “Kapının arkasında bir ceketimiz” var sözüyle açıklamaktadır.

Dilsel ve dinsel azlıklara kıyasla, etnik azlıkların hakları daha geniştir. Çünkü etnik azlık, diğer azlıkların yararlandığı kültürel haklardan da yararlanmaktadır. Ulusal azlık, azlık türleri içerisinde en geniş haklara sahip topluluktur. Diğer azlıkların yararlanmakla birlikte, ulusal kimliklerini koruma becerisine de sahiptirler (Kurubaş, 2004, s. 23-24). Ulusal azlığın kendi devleti de

ulusal kimliğe sahip çıkılmasında ve azınlık hakların ev sahibi devlet tarafından sağlanmasında rol oynamaktadır.

Ancak uygulamada tam tersi bir süreç işlemektedir. Dinsel ve dilsel azınlıkların haklardan yararlanma konusunda çok fazla sorun yaşandığı gözlenmezken, ulusal azınlıkların haklardan yararlanma süreci sürekli bir mücadele ile ilerlemektedir (Koyuncu, 2008, s. 35).

1.1.1.3. Azınlıklara Yönelik Politikalar

Azınlıklar, günümüzde devletlerin kendilerini tanıma sorunsalından bağımsız olarak, hemen hemen her ülkede bulunmaktadır. Azınlıkların devletlerin sınırları içerisinde var olması, farklılık yaratmakta bu yüzden devletler ve çoğunluk da bu farklılığa karşı uyum ya da uyumsuzluk göstermektedir. Devletler, azınlık gruplarını zaman zaman tehdit olarak görebildikleri gibi, ülkenin zenginlikleri olarak da görebilmektedir. Devletlerin azınlıklara yönelik politikaları, azınlık gruplarının tutum, davranış, uyumuna ve devletlerin politik, stratejik, ekonomik, sosyolojik amaçlarına göre belirlenmektedir. Bu bağlamda, devletlerin azınlıklara yönelik politikalarını ikiye ayırabiliriz: a) Farklılıkları yok etmeye yönelik politikalar (soykırım, zorunlu göç, asimilasyon, entegrasyon, füzyon, taksim) b) Farklılıkları yönetmeye yönelik politikalar (segregasyon, etno-gelişme, azınlık statüsü tanıma, çoğulculuk) (Üstel, 1999, s. 45-47).

Soykırım: Azınlık grubunun fiziksel varlığının ortadan kaldırılmasına yönelik politikadır. İkinci Dünya Savaşı'nda Nazilerin Yahudilere yaptığı uygulamalar soykırım örneğidir.

Zorunlu göç: Ülke içinde soykırıma benzer şekilde azınlığın fiziksel varlığının ortadan kaldırılmasına yönelik olarak, azınlık grubunun (toplu veya bireysel olarak), isteği dışında, ülke dışına çıkarılmasıdır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Doğu Avrupa ülkelerinde yaşayan Almanların Almanya'ya zorunlu göç ettirilmesi ve Büyük Ermeni Tehciri zorunlu göç örnekleri arasındadır.

Entegrasyon: Azınlığın, kimliğinin temel özellik ve niteliklerini koruyarak çoğunlukla bütünleşmesini amaçlayan politikadır. Burada tüm farklılıklara saygı esas

olmakla birlikte, farklılıklara sorun teşkil eden unsurlar elemine edilir. (Aykoç, 2009, s. 52) Bu politika, çoğulcu toplumlarda “birlik içinde farklılık” uygulamasına, çoğulcu olmayan toplumlarda ise asimilasyon politikasına dönüşebilmektedir (Oran, Küreselleşme ve Azınlıklar, 2000, s. 78).

Füzyon: Yeni bir kültür ve kimlik oluşturmak üzere, farklı kimliklerin bir araya gelerek birleşmesini amaçlayan politikalar. Birleşim sonrasında ortaya çıkan yeni kültür ve kimlik, özgün bir hüviyete sahiptir (Aykoç, 2009, s. 52).

Taksim (ayırma): Azınlık oluşturan grubun ayrılmasına ve self-determinasyon ilkesi çerçevesinde yeni bir devlet kurmasına yönelik politikadır.

İzolasyon (Yalnızlaştırma): Devlet bu politika ile azınlıklara azınlık hakları sağlamamasının yanı sıra azınlık toplumunun geri kalmasını amaçlamaktadır. Özellikle eğitim ve alt yapı hizmetlerinden azınlık toplumunu mahrum bırakmaktadır. Yunanistan’ın 1980’lerde Batı Trakya Müslüman- Türk Azınlığa yönelik uygulamaları, izolasyon örneğidir.

Segregasyon: Toplumda başat olan kültürün üstünlüğü varsayımı ile etnik/dinsel/dilsel grupları hiyerarşik bir düzende birbirinden ayrı tutmaya çalışan politikadır. Hindistan’daki kast sistemi ve Güney Afrika’daki Apartheid rejimi bunun örnekleri arasında gösterilebilir.

Etno-gelişme: Bir toplumun, kendi gelişimini yönetebilmesinde karşılaştığı zorluklarla baş edebilmek ve kültürel kimliğini muhafaza edebilmesini sağlamak amacıyla yürütülen politikadır. Çoğunluk ile aralarındaki gelişme farkından dolayı, bu politika daha çok “yerli halklara” yönelik olarak uygulanmaktadır. (Aykoç, 2009, s. 53)

Azınlık statüsü tanımak ve azınlık hakları vermek: Devlet, bu politika ile azınlık gruplarına azınlık statüsü tanıyarak, devletin bağlı olduğu antlaşmalar çerçevesinde azınlık haklarını sağlamaktadır. Bu politika, devlet ve azınlık arasında uyum sağlamasına yönelik önemli bir adımdır.

Çoğulculuk uygulamaları: Çeşitlilik taahhüdü olarak da nitelendirilir. Demokrasinin en önemli ilkelerinden birini oluşturmaktır. Çoğulculuk uygulamaları, farklı kültür ve kimliklerin bir arada yaşamalarına imkân sağladığı ve azınlıkların kendilerini ifade edebildikleri politika biçimidir. Çoğulculuk politikaları, azınlıklara geniş bir hak, ayrıcalık sağlamaktadır. Bunlar arasında en önemlileri, çok kültürlülük hakları (özel temsil hakları, özel yönetim hakları, çok etniklik hakları vs.), federelleştirme ve otonomidir. (Aykoç, 2009, s. 53)

Azınlığın, kendilerine yöneltilen politikalar karşısındaki tutum ve davranışları şu şekildedir: a) asimile olma b) kendilerini sayıca daha fazla olan azınlığın kimliği çerçevesinde ifade etme (Örn. Batı Trakya'da yaşayan Roman ve Pomak soydaşlar) c) azınlık kimlik muhafazası d) dış yardım arama (akraba devletin desteğini sağlama, uluslararası kamuoyuna azınlık sorunlarını taşıma, iç ve uluslararası hukuka başvurarak, hak mücadelesine girişme) e) kendi içine kapanma (gettolaşma) f) ülkeden ayrılma.

1.1.2 Azınlık Hakları

1.1.2.1 Genel Olarak

Dinsel azınlıklara yapılan düzenlemelerle başlayan azınlıklara tanınan haklar süreci, ulus-devlet süreci ve modernleşme ile birlikte ivme kazanmış, uluslararası ilişkiler tarihinde sürekli ilerlemeye devam etmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, ortaya çıkan yeni dünya düzeninde insan hakları oldukça geniş biçimde ele alınmıştır, ancak insan hakları çerçevesinde yapılan çalışmaların bir azınlık hakları hukuku oluşturmadığı, azınlık haklarına yaklaşımın insan hakları temelli olduğunu söylemek mümkündür (Koyuncu, 2008, s. 101). BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin (1966) (BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi) 27. Maddesinde yer alan azınlıklarla ilgili hükümler dışında, 1990'lara kadar insan hakları temelli azınlık hukuku yaklaşımı devam etmiştir. 1990'lardan sonra azınlık konularına olan ilgi artmış ve azınlık kavramını tanımlama çabalarından azınlık haklarının uluslararası belgelerde yer almasına kadar birçok çalışma yapılmıştır. AK tarafından kabul edilen Ulusal Azınlıkların Korunmasına

İlişkin Çerçeve Sözleşmesi (Avrupa Komisyonu) ve AGİT tarafından oluşturulan Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliği (Alpkaya) bu çalışmaların sonucudur. 1993 yılında kabul edilen AB'ye tam üye kabul edilebilmek için gerçekleştirilmesi gereken şartları belirleyen “Kopenhag Kriterleri” arasında azınlıkların korunmasına ilişkin yükümlülükler bulunmaktadır (Koyuncu, 2008, s. 102).

İnsan hakları temelli azınlık hakları yaklaşımı, insan haklarının tarihselliği ve bütünselliği içinde değerlendirilmekte olup, azınlık haklarının insan haklarının bir alt kategorisini oluşturduğundan ve ayrı bir özerk alana sahip olmasından hareket etmektedir. Azınlık hakları ve insan hakları arasındaki organik bağa rağmen, aralarında farklılıklar olduğunu belirtmek gereklidir. İnsan hakları, herkese eşit bir biçimde ve ayrımcılık yapılmaksızın uygulanacak hak ve özgürlükleri temel almaktadır, azınlık hakları ise bu genel hak ve özgürlükler yanında, azınlık gruplarının varlıklarını muhafaza etmek ve çoğunluk grupla arasında var olan farklılığı sürdürmeyi amaçlamaktadır. Bu anlamda azınlık hakları azınlıkların kullanımına verilmiştir; diğer topluluklardan farklı ve dezavantajlı olmaları nedeniyle azınlıklar, daha fazla hak grubuna sahiptir. Özetle, insan hakları, toplumda eşitliğin yaygınlaşmasını sağlamayı amaçlamakta, azınlık hakları ise farklılıkların korunması yoluyla tam ve fiili eşitliğe ulaşmayı amaçlamaktadır (Aykoç, 2009, s. 59).

Azınlık haklarının en temel 3 hakkı bulunmaktadır. Var olma hakkı en temel haklardan bir tanesidir. İkinci olarak, eşitlik ve ayırım gözetilmeme hakkıdır. Üçüncü hak, azınlık kimliğinin tanınması, korunması ve sürdürülmesidir. Üçüncü hak çerçevesinde, anadilde eğitim hakkı, bilgi alma ve yayma, kendi dinini açıklama ve yayma, karar alma mekanizmalarına katılım gibi hak grupları tanınmaktadır (Koyuncu, 2008, s. 100).

1.1.2.2 Bireysel Haklar- Kolektif Haklar

Azınlık hakların niteliğiyle ilgili bireysel/kolektif hak tartışması hangi gruba öncelik verilmesi açısından önemlidir. Bu tartışmada özneler azınlık grubu ve azınlık grubu mensupları yani bireylerdir. Bireysel haklarda, bireyler haklardan tek taraflı olarak yararlanmaktadır. İkili bir anlam taşıyan kolektif haklarda, bir yandan kişilerin

başkalarıyla ortak olarak haklardan yararlanması (eğitim hakkı vs.) söz konusu iken, diğer yandan toplulukların sürekliliğini sağlayacak, kimliklerin korunmasını sağlayacak haklar da yer almaktadır (Aykoç, 2009, s. 63).

Devletlerin azınlıklar konusundaki çekingen tavrı, bireysel/ kolektif haklar sorunsalını da etkilemiş olup, bahse konu etki, uluslararası belgelerde azınlık haklarının azınlık mensubu bireylere tanınması ile görülmektedir. Kısaca özne birey olarak kabul edilmektedir. Azınlıkların genel olarak kimliklerinin korunabilmesi için bireysel hakların yeterli olmayacağına dair eleştiriler gelse de, bireylerin azınlık gruplarının bir parçası olmasından hareketle, azınlık haklarının, grup-bireyin birlikte kullanımı şeklinde tecelli ettiği söylenebilmektedir (Nas, 1998, s. 386). Bu kapsamda, ortak kullanım özelliğini içeren, azınlık dilini kullanım hakları, eğitim hakkı, toplantı ve örgütlenme hakları örnek gösterilebilir.

1.1.2.3 Azınlık Haklarının Sınırlandırılması

Evrensel olarak hak ve özgürlüklerin tanınması, uluslararası belgelerde yer alması söz konusu iken tersi sınırlandırılması da mümkündür. Azınlık haklarının sınırlandırılması da insan temel hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılmasından bağımsız değildir. Ancak “kamu düzeninin korunması” ve “kötüye kullanmama” esasları, sınırlandırma konusunda önemli yer tutmaktadır (Aykoç, 2009, s. 67). Azınlık haklarının, insan haklarıyla benzer biçimde ulusal güvenlik, kamu düzeninin korunması, suçun ya da kargaşanın önlenmesi, genel sağlık ve ahlak ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunmasını sağlamak maksadıyla, yasalar çerçevesinde kalmak koşuluyla sınırlanabileceği belirtilmektedir (Çavuşoğlu, 2001, s. 118). Bununla birlikte, ülkenin bütünlüğünü bozacak, devletin egemenlik yetkilerine zarar verecek şekilde azınlık haklarının kötüye kullanımı da sınırlandırma konusunda gerekli koşulları oluşturmaktadır.

Azınlık hakları, azınlık gruplarının varlıklarını sürdürmeleri için tanınan haklar olup, çoğunluk grubundan ayrılan azınlık grubu farklı toplumsal, kültürel, dini özelliklere sahiptir. Genellikle, uluslararası kamuoyunca azınlık gruplarının sahip oldukları kültürel ve dini özelliklere dayalı ritüellere izin verilmektedir. Ancak,

azınlığın gelenek veya kültürel-dinsel pratiklerinin temel insan hak ve özgürlüklerine aykırı olması halinde azınlıkların korunması kapsam dışında tutulmakta ve azınlık mensuplarının haklarını kısıtlayıcı olmaması için sınırlandırılmakta ve/veya yasaklanmaktadır (Oran, Küreselleşme ve Azınlıklar, 2000, s. 85-88).

Azınlık hakların sınırlandırılması, uluslararası belgelerde de yer almış, AİHS'nin Çerçeve Sözleşmesi'nde azınlık haklarına ilişkin bir sınırlama ya da aykırı önlem alma durumunda AİHS'nin konuya ilişkin ölçütlerinin temel alınacağı öngörülmektedir (Koyuncu, 2008, s. 122).

Azınlık kimliğinin korunması ve ülke bütünlüğün korunması arasında ince çizgi bulunmaktadır ve buna bağlı olarak devletlerin azınlıklara yönelik endişeleri sözleşmelere de yansımıştır. Çerçeve Sözleşme'nin Başlangıç kısmında 'devletlerin ülke bütünlüğüne ve ulusal egemenliğine saygı göstererek' azınlık haklarının etkili bir şekilde korunmasının amaçlandığı belirtilmiştir. BM'nin Ulusal ya da Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıklara Mensup Kişilerin Hakları Bildirgesi ve Çerçeve Sözleşme benzer şekilde azınlık haklarının kötüye kullanılmaması ile ilgili düzenlemeler de yer almıştır.

Azınlık haklarının kullanılmasında, çoğunluğun ve diğer grupların haklarına saygı önemli kabul edilmektedir (Kurubaş, 2004, s. 27-28). Azınlık grubunun çoğunluğu oluşturduğu bölgelerde, sayıca az olan diğer azınlık gruplarına ve ülkenin çoğunluk mensubu bireylerin hakların korunmasında, söz konusu saygı koşulu dikkate alınmaktadır (Çavuşoğlu, 2001, s. 116). Çerçeve Sözleşme'nin 20. Maddesi bu hususu düzenlemektedir.

Azınlık haklarının sınırlandırmasında diğer bir önemli ölçüt " demokratik toplum düzeni"dir. AİHM içtihadında, Çerçeve Sözleşme'de de yer alan ölçüte göre, demokratik toplumun asli unsurları çoğulculuk, hoşgörü, açık fikirliliktir. Bu bağlamda, ulusal azınlık mensuplarının etnik, kültürel, dinsel kimliğine saygı gösterilmesi gereklidir. Çoğulcu demokratik toplum düzeni azınlık haklarını ve kimliklerin korunmasını genişletirken, bir yandan da mevcut azınlık haklarının insan haklarıyla çelişmesini engelleyerek azınlık haklarını sınırlandırır (Koyuncu, 2008, s. 124).

Azınlık haklarının sınırlandırmasının bir ileri seviyesi olan azınlık haklarının durdurulması konusu sorunlu bir alandır. Hakların askıya alınması olarak da adlandırılan bu durumda, AİHS Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme'nin 19. maddesinde önlem alma hakkı, ancak savaş ya da ulusun varlığını tehdit eden başka bir kamusal tehlike durumunda kullanılabilmesi öngörülmektedir. Söz konusu önlemler, uluslararası hukuka ve temel insan haklarına aykırı olamaz koşulu aranmaktadır.

1.2 Azınlıkların Uluslararası Alanda Korunması ve Uluslararası Kuruluşlar

Azınlıkların tarihsel gelişimi göz önüne alındığında, devletlerin azınlık haklarını ulusal düzeyde korunması konusunda çekingen davrandığı ve hatta ulusal hukuklarında azınlıkların göz ardı edildiği yaygın bir görüştür. Azınlık haklarının yalnızca ulusal düzeyde korunamayacağından hareketle, 1598 Nantes Fermanı'ndan günümüze kadar azınlıkların uluslararası alanda korunması kapsamında bir dizi gelişme yaşanmıştır.

I. Dünya Savaşı'nın ardından Milletler Cemiyeti'nin 1920'de kurulmasıyla birlikte, azınlıklar kurumsal biçimde uluslararası örgütler aracılığıyla korunmaya başlamıştır. Milletler Cemiyeti dönemine kadar, azınlıkları da konu alan ikili ve çok taraflı anlaşmalar yapılmıştır. Söz konusu anlaşmalara örnek vermek gerekirse, 1648 Westfalya, 1660 Oliva, 1678 Nijmegen, 1763 Paris, 1815 Viyana, 1856 Paris, 1878 Berlin Antlaşmalarıdır (Ekinci, 2002, s. 11).

Birinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan azınlıklar rejimi, Doğu Avrupa ülkeleri ile savaştan yenik çıkan ülkelere barışın koşulu olarak sunulmuştur. Milletler Cemiyeti ile birlikte, evrensel örgüt güvencesi altında uluslararası azınlık koruması sistemine geçilmiştir (ORAN, 2008, s. 21). Azınlıkların uluslararası alanda korunmaya başlamasında, Milletler Cemiyeti'nin kuruluşuna kadar olan dönemi ilk dönem olarak ele alırsak, Milletler Cemiyeti sonrası dönemi ikinci dönem olarak adlandırabiliriz.

Milletler Cemiyeti, genel azınlık sorunları ile değil ancak Orta ve Doğu Avrupa'daki azınlık sorunları ile ilgilenmiştir. Ayrıca Wilson ilkeleri arasında yer almakla birlikte İngiltere'nin kabul etmemesi nedeniyle, MC Kurucu Antlaşması'na (MC Misakı), azınlıklar ile ilgili bir hüküm de konulamamıştır. Orta ve Doğu Avrupa'daki azınlık sorunlarıyla ilgili süreç ise, bu alandaki sınırların belirlenip bölgenin istikrarının sağlanmasına yönelik olarak üç aşamada gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. İlk aşamada, sınırlar çizilirken, ulusların ve ülkelerin homojenleştirilmesine çalışılmıştır. İkinci aşamada, sınır dışında kalan ulusların nüfus değişimi yoluyla, ait olduğu ulus devlete aktarılması sağlanmıştır. Üçüncü

aşamada ise, ikinci aşamaya rağmen yine de sınırlar dışında kalan ve yine o ulusa ait olan toplulukların (azınlık olarak kalmaları nedeniyle) uluslararası antlaşmalar yoluyla korunmaları sağlanmıştır (Koyuncu, 2008, s. 129).

Milletler Cemiyeti döneminde bir azınlık rejimin işleyebilmesi için MC'nin garantörlüğü gerekmektedir. Azınlık konusunda sorumlu organlar MC Konseyi ve Uluslararası Sürekli Adalet Divanı (USAD) idi. Bahse konu organların varlığına rağmen, azınlıklar konusunda organlar olumlu bir şekilde işletilememiştir. Günümüzde azınlık haklarının geldiği nokta göz önüne alındığında, Milletler Cemiyeti'nin zayıf hatta işlemeyen bir azınlık rejimi kurduğu söylenmektedir. Ancak, Milletler Cemiyeti sayesinde azınlıklar uluslararası bir örgütün denetiminden yararlanmış olup, genelde MC dönemi öncesinde dinsel azınlıklara yönelik yapılan düzenlemeler, Milletler Cemiyeti döneminde dinsel ve etnik azınlığa doğru genişletilmiştir.

1.2.1 BM Çerçevesinde Azınlıkların Korunması

İkinci Dünya Savaşı'nın yıkıntıları arasından doğan BM, azınlıkların korunması hususunu Milletler Cemiyeti'nden daha ileri taşımamış, azınlık hakları konusunu insan hakları merkezli bir yaklaşımla ele almıştır. BM'nin azınlıklara yönelik ilgisi 1978 yılını bulmuştur. (Ekinci, 2002, s. 15) Thornberry, BM'nin azınlıklara yönelik yaklaşımını, ulusal azınlık problemlerine uluslararası çözümler getirmekten ziyade, onları tamamen gözardı etmek olarak belirtmiştir (Thornberry, 1992, s. 242).

1948 yılında kabul edilen BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, BM'nin temel insan hakları belgesi olarak kabul edilmektedir, ancak Bildirge'de "azınlık" kavramı yer almamaktadır. Bu düşünce, BM'nin azınlık sorunlarının insan haklarından herkes eşit biçimde yararlandığı takdirde çözüleceğine dair inançtan kaynaklanmaktadır. Bildirge'nin 2. maddesinde "Herkesin ırk, dil, din siyasi ya da başka bir görüş, ulusal ya da toplumsal köken doğuş ya da başka bir statü gibi herhangi bir ayırım gözetmeksizin bu bildirmede yer alan tüm hak ve özgürlüklere sahip olduğu" hükmü bulunmaktadır.

1947 yılında BM Ekonomik ve Sosyal Konsey'e bağlı İnsan Hakları Komisyonu'na "Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonu" kurulmuştur. Komisyonun kurulmasıyla oluşan beklentilere rağmen, kültürel ve dini gruplara azınlık haklarının tanınması yönündeki çabalar olumsuz sonuçlanmıştır (YAPICI, 2005, s. 76). Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonu, "azınlığa mensup kişiler" kavramını kullanarak, azınlık haklarının bireysel-kolektif haklar olması ile ilgili tartışmada bireysel haklar tarafında yer almıştır. BM'nin sonraki düzenlemelerine de bakıldığında "azınlığa mensup kişiler" kavramının sürekli kullanıldığı görülmektedir.

Komisyon, 1950'lerde eğitimde, istihdamda ve seyahatte ayrımcılık konularını, 1960'larda Güney Afrika'daki Apartheid rejimini, 70'lerde Güney Afrika'da insan hakları ihlallerini ve göçmen işçilerle mülteci haklarını, 1980'lerde idam cezasının kaldırılmasını, çocuk işçi haklarını gündemine ele almıştır. Söz konusu gündem maddelerine bakıldığında, Komisyon'un azınlık haklarına yönelik kalıcı etkisi olmadığı anlaşılmaktadır.

1966 yılında hazırlanıp, 1976 yılında yürürlüğe giren Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, BM'nin kurulmasından itibaren azınlık haklarıyla ilgili kabul edilen en ileri belge olup, uluslararası insan hakları hukuku içerisinde evrensel nitelikte ve hukuki bağlayıcılığı olan azınlıklara ilişkin ilk düzenlemedir. Bu sözleşme, yalnızca belirli bir ülkedeki azınlığa mensup kişileri değil, sözleşmeye taraf olan tüm ülkelerdeki etnik, dinsel ve dinsel azınlığı kapsamıştır (ALPKAYA, Uluslararası İnsan Hakları Hukuku Bağlamında Azınlıklara İlişkin Bazı Gelişmeler, 1992, s. 150).

Sözleşmenin azınlıklarla ilgili en önemli maddesi **27. Madde**'dir. 27. Madde ile "Etnik, dinsel ya da dinsel azınlıkların bulunduğu devletlerde, bu azınlıklara mensup kişiler, kendi gruplarının diğer üyeleriyle birlikte toplu olarak, kendi kültürlerinden yararlanmak, kendi dinlerini açıklamak ve uygulamak ya da kendi dillerini kullanmak hakkından mahrum edilemezler." hükmü, sözleşmeyi onaylayan devletleri bağlayıcı bir kural olarak, uluslararası hukuktaki yerini almıştır. Uluslararası hukukta ve evrensel boyutta "azınlık" kavramının ilk kez kullanıldığı

Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesinin 27. Maddesi de bu şekilde bağlayıcı bir niteliğe sahiptir (Bilgin, 2005, s. 109). Sözleşmenin azınlıklara getirdiği bir yenilik ise, daha önceden azınlıklar insan hakları kapsamında yer alırken, artık sözleşmenin öznesi haline gelmesidir (TUNÇ, 2004, s. 198).

Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesiyle birlikte denetim organı olarak İnsan Hakları Komitesi oluşturulmuş, söz konusu Komite taraf devletlerin raporları, şikâyetleri ve bireysel başvurular üzerine denetim imkânına kavuşmuştur. Ancak Komite önüne, azınlıkları ilgilendiren 27. Madde ile ilgili çok az sayıda başvuru gelmiştir. 27. Madde kapsamında genelde self-determinasyon konuları gündeme gelmiştir. (Koyuncu, 2008, s. 136). Komite'nin en zayıf yönü denetim yetkisinin sınırlı oluşudur. Komite, bağlayıcı karar alamayan, yaptırım gücü olmayan, ancak devletlere tavsiye niteliğinde raporlar sunan bir kurumdur. 27. Maddenin tanımsal sorunlarına ve Komite'nin etkisizliğine rağmen, Sözleşmenin ortaya çıkışı azınlıkların BM nezdinde korunması kapsamında o zamana kadarki en önemli gelişme olmuştur. (Arsava, 1993, s. 115)

90'lı yıllarda 27. Maddenin somutlaştırma çalışmaları hız kazanmış ve bu kapsamda bağlayıcılığı olmasa da sadece ve doğrudan azınlık haklarını konu alan ilk uluslararası belge niteliğine sahip 18.12.1992 tarihli **Ulusal veya Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıklara Mensup Kişilerin Haklarına İlişkin Bildirge** ortaya çıkmıştır. (Çavuşoğlu, 2001, s. 23) Bildirge'de, devletlerin kendi topraklarındaki azınlıklara mensup bireylerin "kimliğini geliştirme ve varlığını koruma" gereğine gönderme yapılarak, kültürünü ve dinini yaşama, dilini kullanma, toplumsal ilişkilerde, ekonomik ve kamusal alanda var olma haklarına sahip oldukları kabul edilmiştir (İsmail, 2012, s. 25) BM nezdinde ayrıca ayrımcılığın önlenmesinden ziyade azınlığın korunmasına yönelik olarak devlete negatif ve pozitif sorumluluklar yüklenmiştir. (Aykoç, 2009, s. 109) Ancak bildirgede yer alan herhangi bir hükmün devletlerin siyasal bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne ve egemenliğine yönelik herhangi bir faaliyete imkân verecek şekilde yorumlanamayacağı da güvence altına almıştır. (Koyuncu, 2008, s. 137)

Bildirge, BM'nin bireysel-kolektif haklar sorunsalında daha önce durduğu (bireysel haklar) pozisyonunda değişiklik yapmamış, azınlık haklarının öznesini "azınlığa mensup kişiler" olarak kullanmaya devam etmiştir.

BM, 1995 yılında Azınlıkların Korunması ve Ayrımcılığın Önlenmesi Alt Komisyonu'na bağlı bir Azınlık Çalışma Grubu oluşturulmuştur. Bu grubun amacı, azınlıklar ve hükümet arasında karşılıklı bir iletişim ağı oluşturarak, azınlık sorunlarına çözüm yolları geliştirmek ve azınlık hakları konusunda ileri düzeyde önlemler almak için tavsiyede bulunmaktır. (Koyuncu, 2008, s. 138)

Son dönemde BM nezdinde yaşanan gelişmelere bakılacak olursa, BM Genel Kurul'unun, 3 Nisan 2006 tarihinde kabul ettiği bir kararla, Genel Kurul'a bağlı 47 üyeli yeni bir "İnsan Hakları Konseyi" kurulmuştur. Konsey, 1947 yılında kurulan İnsan Hakları Komisyon'un yerine geçmiştir. Konsey, Komisyon'a göre daha etkili bir yapıya sahiptir, ancak bağlayıcılık gücünden yoksun olması nedeniyle, Güvenlik Konseyi'nin azınlık konuları üzerinde etkili olma hali devam etmektedir.

Sonuç olarak, BM kurulmasının ardından azınlık hakları sorununu insan hakları olarak görmüş, ayrımcılığın önlenmesini ve temel insan haklarını sağlayarak, azınlık sorununa da katkı sağlayacağını düşünmüştür. Ancak ilerleyen süreçte, azınlık haklarının korunması ile ilgili maddelere metinlerde yer verilmesi söz konusu olmuştur. Azınlık haklarının BM belgelerinde yer alması olumlu değerlendirilmektedir, ancak azınlık haklarının korunması kapsamında etkili ve bağlayıcı bir denetim mekanizmasının sağlanamaması ve en etkili yapının devletlerarası güç ilişkilerine bağlı Güvenlik Konseyi'nin olması BM'nin azınlık sistemine getirilen en can alıcı eleştirilerdir.

1.2.2 AK Çerçevesinde Azınlıkların Korunması

Batı'nın dayandığı insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü gibi ortak değerlerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması temelinde Batı Avrupa ülkeleri arasında işbirliği ve dayanışmayı geliştirmek üzere 1949 yılında kurulan Avrupa Konseyi (AK), insan hakları alanında bugüne kadarki en kapsamlı ve gelişmiş koruma/denetim sistemini ortaya koymuştur.

“AK bölgesi içinde geliştirilmesine ve uygulanmasına rağmen, hem uluslararası, hem de bölgesel birçok başka düzenlemeye öncü olan ve gerek ilk ortaya çıktığı zamanda, gerekse günümüzde bu alandaki uluslararası standardın epey ilerisinde olan bu sistem, gerek hukuksal ve etkin biçimde işleyen koruma mekanizmasına sahip olması, gerekse ek protokoller ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarıyla sürekli olarak geliştirilmesi, güncel koşullara uyarlanması ve yorumlanması gibi özellikleriyle, insan haklarının ulusüstü bir biçimde korunması konusunda günümüzdeki en ileri noktayı temsil etmektedir.” (Aykoç, 2009, s. 124)

Avrupa Konseyi kurulduktan sonra insan haklarının korunması ve geliştirilmesi konusunda çalışmalara başlamıştır. Bu çalışmaların sonucunda 1953 yılında AİHS 15 ülke tarafından imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Sözleşme, AK'nin ana belgesidir. Bu sözleşme ile insan haklarının etkili bir şekilde korunması için bölgesel nitelikli bir sistem kurulmuş ve sözleşmeyi imzalayan devletler bazı yükümlülükler altına girmiştir. Diğer önemli bir nokta ise; sözleşmenin uygulanmasının yargısal denetimidir. Sözleşmenin koruduğu hakların ihlal edilmesi durumunda gerek bireyler gerekse devletler mahkemeye başvurabilecektir. Bu sözleşmeyle, insan haklarının korunması ulusal alandan uluslararası alana taşınmıştır. (KILINÇ, 2008, s. 72)

Azınlık hakları konusunda AK da, BM Deklarasyonunun oluşturduğu çerçeveyi takip ederek, azınlık haklarından ziyade insan haklarına odaklanmıştır. Sözleşmede azınlık haklarını doğrudan ilgilendiren aile ve özel hayatın korunması, dini özgürlükler, ifade özgürlüğü, toplanma ve dernek kurma gibi haklar yer almasına rağmen, haklardan yararlanıcılar olarak özellikle azınlıklar belirtilmemiştir.

AK'nin kuruluşundan itibaren azınlıklara olan ilgi artmış ve azınlığa sağlanan haklar konusunda eğilim güçlenmiştir. Merkezi ve Doğu Avrupa'da yaşanan etnik unsurlardan kaynaklanan istikrarsızlıklara çözüm bulma arayışı, azınlık haklarında gelişmeler yaşanmasına sebep olmuştur. Ancak AK, 1990 yılına kadar azınlıklar

konusuna mesafeli durmayı tercih etmiştir. (Koyuncu, 2008, s. 142) 1990 yılından itibaren AK, azlıklar konusunda çalışmalara başlamış olup, bu çerçevede azlıklarla ilgili bir Ek Protokol hazırlanarak ana sözleşmeye dahil edilmesi gündeme gelmiştir. Bu çalışmalar olumlu sonuçlanmamış bunun üzerine Ulusal Azlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme fikri ortaya atılmıştır. (ALPKAYA, Uluslararası İnsan Hakları Hukuku Bağlamında Azlıklara İlişkin Bazı Gelişmeler, 1992, s. 151)

Ulusal Azlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme, 10 Kasım 1994 tarihinde AK Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiş ve 1 Şubat 1998 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. (Avrupa Komisyonu) Bu sözleşmenin önemli özelliği, AK'ne üye olmayan devletlerin de imzasına açık olmasıdır. Yunanistan 1997 yılında Çerçeve Sözleşmeyi imzalamış, ancak onaylamamıştır. Bu yüzden, Sözleşmenin Yunanistan için bağlayıcı olduğu tam olarak söylenememektedir.

Sözleşme, sadece ulusal azlıkların korunmasına ilişkin ilk defa çok taraflı ve bağlayıcı nitelikte bir uluslararası belge özelliği taşımaktadır. Fakat bu sözleşme çerçeve niteliktedir ve doğrudan uygulanabilir özelliği bulunmamaktadır. Sözleşme, ancak taraf olan devletlerin iç hukuklarında yapacakları düzenlemelerle uygulanabilmektedir. Sözleşme'de ağırlıklı olarak kültürel haklar yer almaktadır. (Koyuncu, 2008, s. 144)

Sözleşme ile birlikte, azlığın dil, din ve gelenekleri geliştirmesi teşvik edilmekte, sınırlı bir takım siyasi hakların da korunması da amaçlanmaktadır, sözleşmede ancak siyasi özerklik konusunda az hüküm yer almaktadır. Bu sözleşmenin uygulanmasından Bakanlar Komitesi sorumlu tutulmuştur. Ama Bakanlar Komitesi'nin raporlar üzerinden inceleme ile sağlanan denetim yetkisi, sınırlı ve esnek bir nitelik göstermektedir. (Çavuşoğlu, 2001, s. 130-135) Ayrıca denetim yetkisinin AK Bakanlar Komitesi'nde olması, azlık meselesinin siyasallaşmasına neden olacağına dair eleştirileri de beraberinde getirmektedir. AİHM hukuksal denetim mekanizması mümkün olmasına rağmen, bunun kullanılmaması ayrı bir eleştiri konusudur. (Aykoç, 2009, s. 132) Çerçeve Sözleşmenin, AİHS'den farkı ise bireysel hakları açıklamak yerine daha çok

bütüncül hükümlere yer vermesidir. (Koyuncu, 2008, s. 145) Sözleşme ayrıca, taraf olan devletlere, kendi ülkelerindeki özel durumları dikkate alarak düzenleme yapabilmeleri için geniş bir takdir yetkisi verilmiştir. (Çavuşoğlu, 2001, s. 64)

Son olarak ise, Sözleşme'nin bir "ulusal azınlık" tanımına yer vermemesi, devletlerin, sözleşme hükümlerinin geçerli olacağı grupları, kendi istedikleri ölçüde belirleyebilmelerinin yolunu açmakta ve bu da hem aynı ülke içindeki çeşitli azınlık grupları arasında sözleşme haklarının uygulanması açısından eşitsizlikler ve adaletsizlikler doğmasına neden olabilmekte, hem de Sözleşme'nin genelliğini ve objektifliğini olumsuz etkilemektedir. (Aykoç, 2009, s. 133)

AK, azınlık dillerin korunmasının ve azınlıkların neslinin tükenmesini engellemek için 1998 yılında yürürlüğe giren, **Bölgesel ve Azınlık Dilleri Avrupa Şartı** (Avrupa Komisyonu)'nu temel belge olarak kabul etmiştir. Bu Şart ile azınlık ve yerel dillerin özel ve kamu yaşamında, eğitim alanında, yargıda, yönetsel ilişkilerde, basın ve yayın hayatında, kültürel, sosyal ve ekonomik aktivitelerde kullanılması güvence altına alınmıştır. (KILINÇ, 2008, s. 73) Şartın getirdiği temel yenilik, azınlık dillerinin tanımının yapılması olmuştur, ancak denetim mekanizması Çerçeve Sözleşme'ye benzer şekilde tarafların düzenleyeceği raporlarla sınırlandırılarak etkisizleştirilmiştir.

Azınlıklarla ilgili bir takım sivil toplum kuruluşlarının AK ile organik ilişkileri bulunmaktadır. Avrupa Milliyetleri Federal Birliği (FUEN), Avrupa Azınlık Sorunları Merkezi (ECMI), Uluslararası Azınlık Hakları Grubu (MRG), Tehlike Altındaki Diller Vakfı (FEL), Avrupa Göçmen ve Etnik Çalışmalar Merkezi (CEMES), Avrupa Akademisi: Etnik Azınlıklar ve Bölgesel Otonomiler, Avrupa Roma Hakları Merkezi (ERRC), Uluslararası Etnik Azınlıklar ve Uluslar Merkezi (CIEMEN) gibi kuruluşlar, AK'ya taraf devletlerin ülkelerindeki azınlıklara yönelik uygulamalar hakkında raporlar sunmakta, AK ile birlikte ortak projeler gerçekleştirmektedir. (Kurubaş, 2004, s. 80-84)

1.2.3 AGİT Çerçevesinde Azınlıkların Korunması

1975 yılında iki blok arasındaki uzlaşmanın kurumsallaşması ve Yumuşama sürecinin vardığı bir sonuç olarak ortaya çıkmış olan AGİT'in azınlık haklarının gelişimine önemli bir katkısı olmuştur. 1975-1994 döneminde konferanslar dizisi olarak devam eden AGİK süreci, 1994 döneminde yapılan Budapeşte Konferansı ile kurumsallaşarak AGİT'e dönüşmüştür. (ALPKAYA, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), 2000, s. 438) AGİT klasik anlamda bir uluslararası örgüt değildir ve kabul ettiği belgeler antlaşma niteliği taşımamaktadır. (ALPKAYA, Uluslararası İnsan Hakları Hukuku Bağlamında Azınlıklara İlişkin Bazı Gelişmeler, 1992, s. 152)

AGİK'in ilk belgesi, 1975 yılında kabul edilen Helsinki Nihai Senedi'dir (AGİK). Senet, BM Deklarasyonundan etkilenmiş, ancak yenilik getirmeden insan hakları konusundaki temel prensipleri tekrarlamıştır. Belge, Evrensel Bildiride ve İnsan Hakları Sözleşmelerinden farklı olarak azınlıklara tanınan haklar üzerinde değil, bu konuda devletlere düşen bir takım sorumluluklar üzerinde durmaktadır (Kapani, 1996, s. 73). Nihai Senet bir devletler hukuku anlaşması değil, sadece bir devletler hukuku belgesidir. Bu yüzden hukuki bağlayıcılığı bulunmamaktadır (Bilgin, 2005, s. 112).

Helsinki Nihai Seneti, BM Medeni ve Sosyal Haklar Sözleşmesi'nin 27. Maddeye benzer bir düzenlemeyi de içermektedir (Arsava, 1993, s. 92). Buna göre; ülkelerinde ulusal azınlıklar bulunan taraf devletlere, azınlık mensuplarının kanun önünde eşit olma hakkına saygı gösterme, bunlara, insan hak ve özgürlüklerini fiilen kullanma olanaklarının sağlanması ve bu alandaki meşru çıkarlarının korunması yükümlülüğü konulmuştur (Ekinci, 2002, s. 21). Daha önceki sözleşmeler ve insan hakları metinleri ile birlikte değerlendirildiğinde, Nihai Senet de yararlanıcıları azınlığa mensup kişiler olarak kabul etmiştir. 27. Maddeden farklı olarak, Nihai Senet ayrımcılığın önlenmesinden öte azınlıkların korunması konusunda devletlere sorumluluklar yüklemektedir (Arsava, 1993, s. 92).

1989 yılına kadar AGİK, azınlık haklarının korunması kapsamında insan hakları temelli yaklaşımı benimsemiş, Doğu Bloku'nun ortadan kalkmasıyla azınlıkların korunması, etnik, kültürel, dinsel, dinsel kimliklerinin tanınması ve

korunması amacı gözetmeye başlamıştır (Koyuncu, 2008, s. 139). Aynı zamanda 1989'dan sonraki yaklaşım farklılığı, AGİK'in azınlıkların korunmasında BM ve AK'nin yaklaşımlarının değişmesinde öncülük etmesine yol açmıştır (Kurubaş, 2004, s. 58).

Bu kapsamda ilk olarak, 1990 tarihli "İnsani Boyut Konferansı Kopenhag Toplantı Belgesi ve Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı" oluşturulmuştur. Kopenhag Belgesi'nde ulusal azınlıkların korunmasına ayrıntılı şekilde yer verilmiştir. Buna göre; "ulusal azınlığın haklarına saygı gösterilmesi, bir devlette barışın, adaletin, istikrarın ve demokrasinin temel unsurudur". Belgede, devletlerin gerçekleştirmesi gereken temel ilkeler arasında ulusal azınlığa mensup kişilerin etnik, kültürel, dilsel ve dinsel kimliklerini tam bir serbestiyle ifade edebilmeleri, geliştirebilmeleri, ana dillerini özel yaşamlarında ve kamu önünde kullanabilmeleri ifadeleri yer almıştır, ancak bahse konu hakların ülke bütünlüğüne zarar vermemesi gerektiğine dair ifadeler ayrıca belirtilmiştir (GÜNDÜZ, 1994, s. 583-586).

Kopenhag dokümanında insani boyut mekanizmasını harekete geçirmek için, kişiler, gruplar, organizasyonların ve kurumların aktif katılımlarının sağlanması amacıyla, ilk kez Avrupa'daki azınlık ve ulusal gruplara yaşadıkları devletten bağımsız olarak kendilerini temsil etme ve kendilerini ifade etme olanağı verilmiştir (Arsava, 1993, s. 98-99).

Kopenhag Belgesi, bir AK belgesi olan, Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme'nin temelini oluşturmuş bir belgedir. (İnanç, 2004, s. 39)

AGİK'in önemli belgeleri arasında yer alan 21 Kasım 1990 tarihli Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı Belgesi'nde, Kopenhag Belgesi'ndeki azınlıklarla ilgili düzenlemeler tekrarlanmış, ileri bir tarihte ulusal azınlıklara ilişkin işbirliğini geliştirmek ve azınlıkların korunması konusunda çalışmalar yapmak üzere bir Uzmanlar Toplantısının yapılması hususunda karar alınmıştır. (Koyuncu, 2008, s. 140) Bu planlanan toplantı, Milli Azınlıklar Uzmanlar Toplantısı adıyla Cenevre'de, Temmuz 1991 tarihinde yapılmıştır. Ancak toplantı, AGİK üyesi devletlerin azınlıklarla ilişkilerinde esas alacakları bir dizi tavsiyeyi düzenlemekle sınırlı kalmıştır (Gündüz, 2003).

AGİT'te insan hakları ve azınlık haklarına ilişkin üç kurumsal mekanizma geliştirmiştir. Birincisi, 1989–1993 arasında geliştirilen insani boyut mekanizması, ikincisi, 1992'de benimsenen yıllık yürütmeyi değerlendirme konferansları, üçüncüsü ise, yine 1992'de benimsenen Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiseri'dir. İnsani boyut mekanizması dört aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada, devletler birbirlerinden bilgi istemekte, ikinci aşamada, verilen bilgi yeterli bulunmadığı takdirde ikili toplantılar yapılmakta, üçüncü aşamada, bir sonuç alınamazsa sorun diğer devletlere iletilmekte ve son aşamada ise, konu AGİT toplantılarına taşınmaktadır. İkinci aşama olan değerlendirme konferanslarında, devletlerin insan ve azınlık hakları konusunda uygulamaları incelemeye konu olmaktadır. İhlal yapan devletlere konferanslarda diplomatik uyarıların yapılması öngörülmektedir. Son mekanizma olan Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliği, AGİT bölgesinde çatışmaya dönüşme ihtimali taşıyan azınlık sorunlarına yönelik ilgili birimlerin dikkatini çekmekle görevlidir. Komiserlik, taraflar arasında arabuluculuk yapan, çözüm üreten, diplomatik yollarla faaliyet üreten kurum niteliğindedir (Koyuncu, 2008, s. 141).

Sonuç olarak, AGİT, sadece Avrupa ile sınırlı, bağlayıcılığı olmayan bir bölgesel örgüt niteliğinde olmasına rağmen, kendi bünyesinde insani boyut mekanizması ile özellikle azınlıklar konusunda birçok gelişmenin öncüsü olacağına dair işaretler barındırmaktadır. Bu mekanizma çerçevesinde yaşanacak gelişmeler AGİT'i, azınlıklar konusunda daha ön plan çıkan bir platform konumuna getirecektir.

1.2.4 AB Çerçevesinde Azınlıkların Korunması

1957 yılında Roma Antlaşmasıyla ekonomik bir süreç olarak başlayan Avrupa Bütünleşmesi, bugün 27 devletli bir siyasal/toplumsal bir Birliğe dönüşmüştür. Avrupa Bütünleşme sürecinin, kurumsal yapının etkinliğinin artması ve üretilen ortak politikalar sayesinde genişlemesiyle birlikte, üye devletler arasındaki ilişkileri arttırmak ve ortak değerlere dayalı dayanışmayı güçlendirmek için, devletler ortak bir Avrupalı kimliğine ihtiyaç duymuştur. Ortak bir “Avrupalı” kimliği için ortak değerler olan çoğulculuk, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına vurgu yapılmıştır. Bu değerler “Avrupalılık” kimliğinin ayırıcı ve

belirleyici özellikleri haline gelmiştir. Değerler içerisinde yer alan insan hakları konusuna AB, iç ve dış politikalarında yer vermiş olup, azınlıklar ve azınlık hakları da insan hakları çerçevesinde değerlendirilmiştir (Aykoç, 2009, s. 133).

İlk olarak Roma Antlaşması'nda azınlık haklarından ziyade insan haklarına vurgu yapılmıştır. Temel nedeni, Avrupa Bütünleşmesinin ekonomi temelli kurumsallaşmasıydı. Ancak zaman içerisinde azınlık hakları konusu AET'nin gündeminde yer almaya başlamıştır. 90'lı yıllara kadar AET, azınlık haklarının korunması konusunda üye devletlere ekonomik ve siyasal yönden baskı uygulamıştır, ancak bu dönemde üye olmayan devletlerle ilişkilerde azınlık hakları konusu önemli bir rol oynamamıştır (Mencik, 2007, s. 38-39).

Daha önce de vurgulandığı üzere, 1990 öncesinde insan hakları merkezli yaklaşımlar, AB'yi de etkilemiş olup, söz konusu anlaşmalara yansımıştır. 1990 sonrasında ise, her ne kadar kurucu antlaşmalarda yer almasa da, AB içinde azınlık hakları merkezli yaklaşımlara yönelik gelişmeler yaşanmaya başlamıştır. Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi (GDAİP) bu yaklaşımların somut bir sonucudur. Bu girişim, Güneydoğu Avrupa'ya barış ve demokrasiyi tesis etmek amacıyla oluşturulmuş bir platformdur. Paket'in üç çalışma grubundan biri olan demokratikleşme ve insan hakları grubu bünyesinde, azınlıklar konusunda kapsamlı çalışmalar yapılmaktadır (Koyuncu, 2008, s. 152).

1992 tarihli Maastrich Antlaşmasıyla, Birliğe üyelik için temel insan haklarına saygının ve çoğulcu demokrasinin varlığının ön şart olduğu vurgulanmıştır. Bu kapsamda Antlaşma ile AB ve AB üyesi ülkeler için insan hakları konusu dış ilişkilerinde temel gündemlerden biri olduğu ilan edilmiştir.

7 Aralık 2000 tarihli “ AB Temel Haklar Şartı”nda azınlıklar kısmen geçmektedir. Önemli olan nokta, ayırım gözetilmemesi ilkesine “ulusal azınlığa mensupluk ilkesi” ölçütünün getirilmesi olmuştur. 29 Ekim 2004 tarihinde Roma'da yapılan bir törenle imzalanan AB Anayasası'nda (EU) azınlıklarla ilgili hükümlere yer verilmiştir. Anayasa'nın Birliği Değerleri başlığının altında yer alan I-2. Maddesinde “Birliğin insan onuruna saygı, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukuk devleti ve azınlıklara mensup kişilerin haklarını da içeren insan haklarına saygı

değerleri üzerine kurulduğu” belirtilmiştir. Temel Haklar Şartı’nda yer alan azınlıklarla ilgili maddeler aynen AB Anayasası’na da aktarılmıştır (Koyuncu, 2008, s. 153). AB Anayasası ile AB’nin çok antlaşmalı yapısına son verilmiş olup, tek bir ortak metinde birleşmiştir (Karakaş, 2004, s. 36). AB Anayasası, Fransa ve Hollanda’da düzenlenen referandumla reddedilmiş, ancak AB Anayasası’nda ufak değişiklikler yapılarak 2007 yılında Lizbon Antlaşması imzalanmıştır.

AB Anayasası ve Temel Haklar Şartı, azınlıklarla ilgili düzenlemeler içermesine rağmen azınlıklara yönelik pozitif yasal haklar getirmemiştir. Nitekim AB Anayasası 2. maddesinin azınlıklara, bütün fertlere tanınan insan haklarından ayrı olarak yeni haklar tanımaması ve çağdaş ve kapsamlı bir insan hakları belgesi olma iddiası ile hazırlanan Temel Haklar Şartı’nda da azınlıklara pozitif haklar veren bir maddenin bulunmaması da azınlıklar hakları konusunda yeni bir yaklaşım getirmediği görüşünü desteklemektedir (Saraçlı, 2007, s. 68-69). Böylelikle BM, AK gibi kurumların azınlıklar konusunda takındığı çekimser tavır AB’nin temel metinlerinde de görülebilmektedir.

AB Anayasası ve Temel Haklar Şartı, Lizbon Antlaşmasıyla birlikte temel metinlere dönüşmesine rağmen, ABAD’ın söz konusu metinleri içtihat haline getirmediği düşünülmektedir. Ayrıca, ABAD ve AİHM arasındaki uygulama farklılıkları da devam etmektedir. Temel Haklar Şartı’nın Topluluk hukukunda güç kazanmasının, temel hakların, Avrupa çerçevesinde korunmasındaki bütün sorunları ortadan kaldırmadığı belirtilmektedir. Hatta aksine, Topluluk hukukunun özerkliği ve buna yönelik olarak, ABAD’ın yetkilerinin güçlendirilmesinin, Avrupa bağlamında bu haklara yargısal koruma sağlayan bu iki sistemin –AİHS ve Topluluk sistemlerinin-, karşı karşıya gelmesine yol açabilecek tehlikeli bir gelişme olarak değerlendirildiği görülmektedir (Göçer, 2000, s. 386). ABAD’ın temel haklar ile ilgili içtihatlarında, AİHS ile birlikte AİHM kararlarına da açık referanslar yaptığı, ancak, bazı durumlarda, Sözleşme’yi AİHM’den farklı yorumladığının bilinmekte olduğu ifade edilmektedir. Birlik’in yetkilerinin temel haklarla doğrudan bağlantılı alanlara -iltica, göç, cezai konularda polis ve adli işbirliği- doğru genişlemesinin, Birlik temel hak koruması ile AİHS sisteminin karşılaşma olasılığını çok daha güçlendirecek olduğunun altı çizilmektedir. Bu alanlarda, ABAD’ın yargı yetkisine

kısıtlamalar getirildiği, bazı konuların da Mahkeme'nin yetki alanı dışında bırakıldığının görüldüğü belirtilmektedir (Deniz, 2011, s. 65). Bu ikilik sorunun çözülmesi için, AB'nin, AİHS'ye katılımı gündeme gelmiştir. AB Anayasası'nın 6 ncı maddesinin 2 inci fıkrası çerçevesinde düzenlenmekte ve ilgili hükümde, "AB'nin AİHS'ye katılacağı" belirtilmektedir. 1 Haziran 2010'da yürürlüğe giren, AİHS'nin 14 üncü Protokol sonrasındaki mevcut 59 uncu maddesine göre de, AB'nin, AİHS'ye katılabilmesi öngörülmektedir. AB Komisyonu ve AK arasındaki görüşmeler hala devam etmektedir. AB, AİHS sistemine katılımının ardından AİHM ve ABAD durumlarının ne olacağı belirsizliğini korumakla birlikte, azınlık ve insan hakları konusunda kapsayıcı bir gelişme yaşanacağı düşünülmektedir.

AB Antlaşmalarında yer alan azınlıklarla ilgili düzenlemelerin ardından, AB'nin temel organlarının azınlıklara yönelik politikaları ve uygulamaları ele alınması yerinde olacaktır. AB'nin hem yasama hem yürütme gücünü elinde bulunduran AB Konseyi azınlıklarla ilgili doğrudan çalışma yürütmektedir. AB Konseyi, insan hakları başvuru şartını koşulluluk ilkesine dayalı tutarlı bir strateji çerçevesinde azınlık haklarının "önleyici" denetim görevi görmektedir (Mencik, 2007, s. 42).

1987'de kurulan İnsan Hakları Çalışma Grubu, 2003 yılında AB Konseyi tarafından üye olmayan devletlere olan ilişkilerde de insan hakları sorunlarının tartışılacağı bir platforma dönüşmüştür. İnsan ve azınlık hakları konuları çalışmalar yürüten grup, ilgili STK'ları bir araya getirerek azınlıkların da yer aldığı toplumlarla diyalog ortamı oluşturmaktadır (Koyuncu, 2008, s. 155).

Azınlık haklarının korunması koşulunu üye devletlerin dışında aday ülkelere getiren, AB Konseyi'nin 21–22 Haziran 1993 tarihleri arasında gerçekleştirilen Zirvesi'nde Kopenhag ilkeleri kabul edilmiştir. Bu ilkeler, Birliğin genişleme sürecinde dikkate alınacak kriterler olarak belirlenmiştir. Daha öncede değinildiği gibi, üç ana başlıkta toplanan bu kriterlerden siyasi kriterler adı altında AB, çok açık bir biçimde azınlık haklarına saygıyı tam üyelik için bir ön şart olarak kabul ettiğini belirtmiştir (İsmail, 2012, s. 44). 1997 Amsterdam Zirvesi'nde Kopenhag ilkeleri detaylandırılmış ve güçlendirilmiştir. Azınlıkların bulunduğu toplumla

entegrasyonun sağlanması amaçlanmış ve azınlıklar için pozitif ayrımcılık uygulanması şart koşulmuştur. Ayrıca yerel düzeyde de azınlıkların temsil ihtiyacının gerekliliği ve azınlıkların dillerinin önem kazanması üzerinde görüş birliğine varılmıştır (Mencik, 2007, s. 44).

Azınlık dillerinin korunması konusu özellikle AB Komisyonu için önem taşımış olup, söz konusu organ bu konuda çeşitli çalışmalar yapmıştır. 1996 yılında Avrupa'da dil sayısını ve yok olmak üzere olan dilleri araştıran bir araştırma yayınlanmıştır. 1999 yılında Komisyon, bölgesel diller ya da azınlık dillerinin desteklenmesi ve kullanımının teşviki kapsamında oluşturulacak projelerin finansmanının yarı yarıya olan kısmının kendisi tarafından karşılanması hususunda karar almıştır.

AB Komisyonu'nun azınlık haklarının korunmasına olan bir diğer katkısı "İlerleme Raporları"dır. 1997 Lüksemburg Zirvesi'nde AB Komisyonu'nun her aday devletin bir yıllık gelişmesini gösteren bir rapor hazırlamasına karar verilmiştir. Raporların azınlık hakları ile ilgili bölümlerine siyasi, ekonomik ve sosyal haklar ilgili bölümlerinden daha fazla yer verilmiştir (Mencik, 2007, s. 44). Üye devletlerin kendisini bağlayacağı endişesiyle, raporlarda azınlık hakların korunması konusunda belirli bir standart oluşturulmamıştır.

AB'nin diğer önemli organı AB Parlamentosu, AB'nin azınlıklarla doğrudan en fazla ilgilenen organı olmuş ve olmaya devam etmektedir. Parlamento, insan ve azınlık hakları konuları söz konusu olduğunda ve kendi yetki alanına giren durumlarda, kınama, ekonomik yaptırım uygulama gibi çeşitli dış politika araçları kullanmaktadır. Ayrıca aldığı bağlayıcı olmayan tavsiye kararlarıyla da gerek insan hakları gerekse de azınlık hakları konusunda kamuoyu oluşturma gücüne sahiptir. Parlamento, İnsan hakları şartını öne sürerek, AB'nin Birlik içerisinde olmayan devletlerle yapılan antlaşmaları etkilemektedir (Nas, 1998, s. 389-391).

1990 ve öncesi ile kıyaslandığında, AB'nin azınlıklara ve azınlık haklarına yönelik ilgisinin giderek arttığı söylenmektedir. Özellikle 1990 sonrası AB'nin genişleme ve azınlık haklarının korunması sürecinin paralel gittiği gözlenmiştir. AB'ye üye olmak isteyen ülkelerin (Bulgaristan, Romanya, Slovakya, Macaristan

vs.) demokrasilerinin yetersizliği ve azınlık sorunlarının bulunması nedeniyle, AB bahse konu sorunları Birlik içerisine dahil etmemek için adaylık sürecinde bir takım önlemler almıştır (Koyuncu, 2008, s. 162). Yukarıda daha önce değinildiği üzere, 1993 yılındaki Kopenhag ilkeleriyle birlikte, tam üyelik için azınlık haklarına saygı ön koşul haline getirilmiştir. Bu durumu denetlemek içinse, AB Kopenhag Kriterleri çerçevesinde aday devletlerdeki gelişmeleri takibe almış, Kasım 1998’den itibaren yayınlanmaya başlayan AB Komisyonu raporlarında da, ilgili devletlerde azınlıklar konusunda yaşanan gelişmeleri değerlendirmiştir. AB, aynı zamanda AB, 20 Temmuz 1996 tarihinde açıkladığı Gündem 2000 raporunda da, tam üyeliğe aday devletlerde azınlıkların varlığına işaret ederek, azınlıklar konusunda Ulusal Azınlıkların Korunması ereve Sözleşmesi’ni referans olarak göstermiştir.

AB’nin azınlıklarla olan ilişkisi “Avrupalılık” kimliği birlikte değerlendirildiğinde, AB gibi bir ulus üstü yapılanmayı hedefleyen entegrasyon hareketinde azınlıkların AB’ye adaptasyonu önemli hale gelmiş olup, adaptasyonu sağlamak için st bir kimlik olan “Avrupalılık” kimliğine ihtiyaç duyulmuştur. Kimliği oluşturan özgürlük, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı gibi ortak değerlere atıf yapılmaktadır. Ulus st kimliğin (Avrupalılık) g kazanabilmesi için, ulusal kimliklerin zayıflatılması ve ulus altı (azınlık kimlikleri) kimliklerin canlandırılması gerektiğine dair görüşler bulunmaktadır (Koyuncu, 2008, s. 163). AB’nin ulus üstü yapısına, ulus-devletler direnç göstermektedir. AB kendi varlığını güçlendirmek için azınlıklardan destek almaya çalıştığı, azınlıkların da devletler karşısında pozisyonlarını güçlendirmek için AB’nin ulus üstü yapısını güçlendiren politikalarını desteklediği şeklinde değerlendirilmeler bulunmaktadır. (Kurubaş, 2004, s. 172)

Sonuç olarak, AB’de, henüz tüm ye devletleri kapsayacak biçimde standart bir azınlık rejimi oluşmadığı görülmektedir. Azınlıklara ilişkin olarak AB mevzuatında bazı düzenlemelerin bulunmasına rağmen, pozitif azınlık hakları oluşturulmamıştır. Uluslararası alanda azınlık haklarının korunmasını sağlayan diğer rgtlerinkine benzer biçimde, azınlık haklarına insan hakları temelli yaklaşılmıştır.

Birliğin çekiciliği ve siyasal yönden etkililiği, özellikle aday devletlerin azınlık hakları korunması hususunda adım atmasına yol açmıştır. Ancak, aday devletler üzerindeki etkinliğin, üye devletler üzerinde olmadığına dair eleştiriler bulunmaktadır (Mencik, 2007, s. 48). AB'nin AİHS'ye katılımı gerçekleştiği takdirde, AB'nin AK sistemine entegre olacağı değerlendirilmektedir.

1.2.5 İslamiyet'te ve Osmanlı "Millet Sistemi"nde Azınlıkların Korunması

Batılı kaynaklar, İslamiyet'in ve Osmanlı Devleti'nin insan ve azınlık haklarına yaptıkları katkılara rağmen, söz konusu katkıları göz ardı etmektedir. Bu bölümde, İslamiyet'in ortaya çıkışı ile birlikte, insan hakları ve azınlıkların korunmasına yönelik "Medine Vesikası", "Veda Hutbesi ve "Osmanlı Millet Sistemi" incelenecek olup, Batılı kaynakların insan hakları perspektifine ve azınlıkların korunma mekanizmasına alternatif yaklaşımlar getirilecektir.

Batı Aydınlanması ile gelişmeye başlayan insan hakları, doğal hukukla açıklanmaya çalışılmış, insanın doğası gereği haklara sahip olduğu argümanı ileri sürülmüştür. Batı Aydınlanması ile birlikte Kilise'nin ve dolayısıyla Tanrı'nın siyasi arenadan uzaklaşmasına paralel olarak, doğal hukuk görüşü yaygınlık kazanmıştır. Toplumsal kuralları belirleyen İslam hukukunda, insan haklarına yer verilmiş olup, bireyin Allah(c.c)'ın kulu olduğu inancıyla bireylere saygı gösterilmektedir. Bu nedenle, insan haklarının ihlalleri, Allah (c.c)'ın iradesine ve onun var ettiği kullarına yapılmış sayılmaktadır. Batı düşünce dünyası, insan onurunun kaynağının doğuştan geldiğini varsayarken, İslam düşüncesi, kaynağı Allah(c.c)'a dayandırarak, Batı düşünce dünyasından farklı bir yaklaşım göstermektedir (DEMİR E. , 2006). Bu bağlamda, yaşam hakkı, mülkiyet hakkı, aile, namus, ifade ve din özgürlüğü gibi temel insan hakları, İslam'da yasal koruma, dokunulmazlık ve yanılmazlık anlamına gelen "ismet" kavramından ortaya çıkmıştır. İsmet kavramının 5 temel ilkesi bulunmaktadır: hayat (nefis), mal, din, akıl ve nesil (ADAKLI, 2013).

İslami düşüncede, insan haklarına kaynaklık eden bazı belgelere değinmenin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Medine Vesikası: Medine Sözleşmesi, aynı zamanda Medine İmtiyazı olarak da bilinir. Hz. Muhammed (s.a.v.) tarafından 622'de düzenlenmiştir. Sözleşme Muhammed ve Müslümanları, Yahudileri ve Paganları da içine alacak şekilde Yesrib şehrinin (daha sonraki ismi Medine) önde gelen aşiret ve aileleri arasında resmi bir antlaşma oluşturmuştur. Sözleşme Medine'deki Evs Kabilesi ve Hazrec Kabilesi kabileleri arasındaki şiddetli iç çatışmalara bir son vermek amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Medine'deki Müslüman, Yahudi ve Pagan toplulukları Ümmet adı altında tek bir topluluk olarak toplamak için hepsinin payına düşen haklar ve sorumluluklar oluşturulmuştur (Constitution of Medina).

“Vesikanın bizim için önemli tarafı, 622 yılında yazılı bir belge olarak üç ayrı dinî ve sosyal blok arasında karşılıklı görüşme ve anlaşma sonucu kaleme alınması ve uygulamaya konulmuş olmasıdır. Medine Vesikası, bütün sosyal bloklar açısından “hakimiyet” değil “katılım” temelinde bir toplumsal projeyi öngörür. Vesikanın çizdiği proje çerçevesinde Müslümanlar, özgür insanlar olarak Allah ve Hz. Muhammed'in gösterdiği istikamette ve güven içinde yaşayacak ve dinlerini tebliğ edeceklerdir. Aynı haklar Yahudiler ve diğerleri için de geçerlidir. (BULAÇ, 1992)”

Söz konusu vesika, demokrasinin Medine'de varlığının yanı sıra, çoğulcu bir anlayışla toplulukların bir arada yaşayabileceklerini de göstermektedir. Hukukun üstünlüğünün kabul edildiği bu sözleşme ile her bir dinî ve etnik grup kültürel ve hukuki tam özerkliğe sahiptir. Yani din, yasama, yargı, eğitim, ticaret, kültür, sanat, gündelik hayatın düzenlenmesi vb. alanlarda herkes ne ise öyle olacak ve kendini tanımladığı hukukî ve kültürel standartlar içinde ifade edecektir. Bu kapsamda, vesika ileride Osmanlı Devleti'nde hakim olmuş “Millet Sistemi”ne de ışık tutmuştur.

Veda Hutbesi: Veda Hutbesi Hz. Muhammed(s.a.v.)'in yaklaşık 124000 Müslüman'a hitaben söylediği bir hutbedir. Hz. Muhammed(s.a.v.) bu son hutbesinde, bundan sonra bir daha hacedemeyeceğini bildirip vefatının yaklaştığını

ima ettiği, sonraki gelen günler de onun bu sözlerini doğruladığı için bu hacca Veda Haccı, bu hac esnasında hitap ettiği hutbeye de Veda Hutbesi adı verilmiştir.

Söz konusu belge, evrensel insan haklar beyannamesi niteliği taşımakta olup, 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nden farklılıklar ve benzerlikler taşımaktadır. Veda Hutbesi, insan haklarını ilahi kaynağa dayandırmaktadır. Veda hutbesinde yer alan haklar aynı zamanda sorumluluk yüklemektedir. Batılı düşünce sisteminde, hakların korunması hususunda mekanizmalara ihtiyaç duyulurken, İslamiyet'te hakların ihlali günah sayılması nedeniyle hakların ihlallerine karşı caydırıcı özelliği bulunmaktadır. Hz. Muhammed (s.a.v), yalnızca Müslümanları muhatap almamış, Veda Hutbesi'ne "Ey İnsanlar" diyerek başlayarak hutbeye evrensel bir boyut kazandırmıştır (DEMİR A. , 2012).

Veda Hutbesi'nde diğer konular yanında, özellikle fert ve toplum hayatında son derece önemi olan şu hususlara dikkat çekilmiştir:

- 1- Herkesin can, mal ve namusu tecavüzden korunmuştur.
- 2- Kimsenin, kimseye zarar vermeye hakkı yoktur.
- 3- Bütün Müslümanlar kardeştir.
- 4- Bütün borçlar iade edilecek ve borç olarak alınanın dışında bir fazlalık (fiz) denmeyecektir.
- 5- Kan davaları ve adaleti şahsen yerine getirmek yasaklanmıştır.
- 6- Kadınlr, erkeklerin hayat arkadaşlarıdır, buna göre onlara iyi muamele edilmesi emredilmiş, onların da tıpkı erkekler gibi mal ve mülke şahs tasarruf hakları olduğu ngrlmştir.
- 7- İnsanların ırk ve renk farkı gözetilmeksizin birbirine eşit oldukları belirtilmiştir.
- 8- Aile ve toplum hayatına zarar veren zina vb. davranışlar yasaklanmıştır.
- 9- Kuran-ı Kerim'in, insanlara bir emanet olarak bırakıldığı ve smsıkı sarılınması tavsiye edilmiştir.

10- Cahiliyet döneminde Araplar arasında ihtilâf konusu olan gün, ay ve yıl hesaplamasına açıklık getirilmiş, çıkar için bazı ayların helâl, bazı ayların haram sayılması ve bunların yerlerinin değiştirilmesi yasaklanmış, bir yıl on iki ay olarak tespit edilmiştir. Ayrıca Mekke ve çevresinin kutsallığına işaret edilmiştir.

11- Emanetlerin, sâhiplerine mutlaka iadesi vurgulanmıştır.

Evrensel İslam İnsan Hakları Bildirisi: 19 Eylül 1981 tarihinde Paris'te İslam Konseyi tarafından ilan edilen 23 maddelik bildirgedir. İslam inancında var olan insan hakları konusunda temel belge olarak görülebilir. Bildiri'de düzenlenen haklar şunlardır: yaşam hakkı; özgürlük hakkı; eşitlik hakkı ve ayrımcılık yasağı; adalet hakkı; iktidarın kötüye kullanılmasına karşı korunma; mahremiyet; düşünce ve işkenceye karşı korunma; onur ve şöhretin korunması; iltica hakkı; azınlık hakları; kamu görevlerinin yürütülmesine ve idaresine katılım hakkı ve ödevi; inanç, düşünce ve ifade özgürlüğü; din özgürlüğü; örgütlenme özgürlüğü; ekonomik düzen ve bundan türeyen haklar; mülkiyetin korunması; işçilerin statüsü ve onuru; aile kurma; evli kadının hakları; eğitim hakkı; seyahat özgürlüğü ve yerleşim hakkı. Bildiri'nin başlangıç kısmında, Batılı liberal anlayışa benzer şekilde formüle edilmiş bu hakların kaynağı olarak Tanrı gösterilmiş ve bu çerçevede Kuran ve sünnetin esas alındığı ifade edilmiştir. Öte yandan, Tanrı'ya karşı ödev ve yükümlülüklerin öncelikli olduğu belirtilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin İmparatorluk dönemi boyunca, azınlıkların refah ve hoşgörü içerisinde yaşamalarını sağlayan ve günümüz azınlık uygulamaları ile karşılaştırıldığında en ileri seviyede diyebileceğimiz "Millet Sistemi" nin ayrıca incelenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Osmanlı "Millet Sistemi": "Millet" sözcüğü Arapça kökenli bir sözcük olup, dini bir topluluğu karşılayan bir terimdir. Bu terim geniş bir cemaati kapsadığı gibi, ibadethanede ibadet eden aynı inançtaki insanları da kapsayabilmektedir (Kurtaran, 2011, s. 58).

Osmanlı Devleti içerisindeki farklı milletlerin sosyal, siyasal ve hukuki statüleri dinsel bağılıklara göre belirlenmiştir. Söz konusu toplulukların dinsel bağılıklara göre örgütlenip yönetilmesine “Millet sistemi” denmiştir. (Akça, 2007)

Osmanlı Devleti’nde “Millet Sistemi” esas olarak İslam hukukuna dayanmaktadır. İslam hukukçularına göre insan toplulukları temelde “Müslümanlar” ve “Gayrimüslimler” ikiye ayrılmaktadır. Gayrimüslimler de “ehli kitap olanlar ve olmayanlar” şeklinde sınıflandırılmaktadır (Gürkaynak, 2003, s. 277-278). Osmanlı Devleti’nin gayrimüslimlere uyguladığı hukuk ise harp hukuku ile ilgilidir. Darü’l İslam ve Dar’ül Harp olarak ikiye bölünmüş dünyada Osmanlı Devleti’nde yaşayan gayrimüslimler Darü’l İslam’da kabul edilmektedir. Savaş sonrası Müslüman hakimiyetini kabul eden gayrimüslimlere “zımmi” statüsü verilmektedir. Bu statü ile birlikte, Müslümanlar gayrimüslimlerin temel haklarını koruma altına almakta, gayri Müslimler ise cizye-yi şeriyeye ve haraç vergilerini vermeyi kabul etmektedir.

Klasik dönemde İslam zimmet hukukuna göre, gayrimüslimlerin din, vicdan, mal, can, ırz ve namuslarının devlet tarafından korunmuş olmasına rağmen, millet sisteminden bahsetmek mümkün değildir. Millet sisteminin kurumsallaşması, İstanbul Fethi’nden sonra devlet tarafından yapılandırılmasıyla mümkün olmuştur. Tanzimat’a kadar din/mezhep bağılıklarına göre sınıflandırılan toplulukların dini liderleri, cemaatlerini yönetmekle görevlendirilmişlerdir. Söz konusu kurumsallaşmanın arka planında gayrimüslimlerinin bağılıklarının sağlanması ve dış politika şartları bulunmaktadır. Patrikhaneye tanınan ayrıcalıkla Katolik Kilisesi’ne karşı İstanbul Patrikliğinin güçlendirilmesi amaçlanmış, böylece Hristiyan dünyasındaki bölünmenin derinleşmesi sağlanmıştır. Aynı zamanda Katoliklere karşı yürütülen mücadelede Ortodokslar ödüllendirilerek bağılıkları arttırılmıştır. (Akça, 2007, s. 58)

Osmanlı Devleti’nin Millet sisteminde azınlıklar “eğitim, haberleşme, sosyal güvenlik, adalet, nüfus, dini işler ve vakıf hizmetleri” konularında yetkili olmuşlar, Osmanlı Devleti ise toplulukların yönetiminde yetkilerini “genel yönetim, güvenlik, maliye ve askerlik” alanlarında kullanmıştır (Akça, 2007, s. 58). Millet sistemi

içerisinde yer alan toplulukların liderleri ise dinsel yetkileri ile birlikte yönetsel yetkilere de sahiptiler.

Osmanlı Devleti, dini liderlere geniş yetkiler vermesine rağmen, cemaat liderlerinin gayrimüslim tebaa üzerinde sınırsız tasarruf hakkı vermemiştir. Örneğin liderlerin cemaatlerden toplayacağı vergi miktarı devlet tarafından belirlenmiştir. (KENANOĞLU, 2004, s. 59-66) Adalet konusunda cemaat bireylerinin haklarının korunması sağlanmıştır. Cemaat mahkemelerinde çözülemeyen sorunların şerii mahkemelere getirilmesi gibi ileri düzeyde adımlar atılmıştır. (Akça, 2007, s. 59)

Dinsel kimliklerinin üst kimlik olarak kabul edildiği Millet Sistemi'nde alt kimliklerin birbirlerini dönüştürmesine izin verilmemiştir. Örneğin İstanbul Fethi'nden sonra Yunan, Roman, Bulgar ve Sırp Kiliseleri Fener Patrikhanesi'ne bağlanarak Patrikliğin konumu güçlendirilmiş ancak söz konusu kiliselerin vergi muafiyetleri ve özerklikleri korunmuş olup, Patrikhane'nin resmi dili olan Rumcannın diğer etnik grupların dillere benimsetilmesi engellenmiştir (Ortaylı, 2000, s. 282-283).

Millet Sistemi, 19.yy'da milliyetçilik ile düşünsel anlamda, Tanzimat ve Islahat Fermanı ile birlikte kurumsal anlamda bozulmaya başlamıştır. Osmanlı Devleti içerisinde yer alan ayrılıkçılık hareketleri ile de son bulmuştur. Millet Sistemi ile birlikte günümüzde azınlık haklarının korunmasından bile ileri bir seviyede koruma sağlamış olup, azınlıklara sağlanan özerkliklerle kendilerini yönetmeleri sağlanmıştır. Millet Sistemi uygulaması azınlık haklarının korunması hususunda ideal gibi gözükse de, sistemin ulus devlet öncesi imparatorluk yapısının bir parçası olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Milliyetçiliğin hakim olduğu ulus devletlerde, Millet sistemi gibi azınlık haklarını koruma uygulamalarının günümüzde mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

2. BÖLÜM

YUNANİSTAN'IN AZINLIKLARA YÖNELİK POLİTİKALARI VE UYGULAMALARI

2.1 Tarihsel Çerçeve: Yunanistan'da Azınlıkların ortaya çıkışı ve Yunanistan Tarihi

Resmi adı “Helen Cumhuriyeti” (Yunanca “Ellada” da “Elliniki Dimokratia”) olan ve Balkan yarımadasının güneydoğu kesimini kapsayan Yunanistan, Arnavutluk, Makedonya, Bulgaristan ve Türkiye ile sınıra sahiptir. Harita-1 ‘de görülen ülke toprakları, (İyonya Adaları ile Ege Adaları gibi) birçok adayı da içermektedir. Yunanistan’ın sahip olduğu jeostratejik konum, azınlıkların bölgesel dağılımında ve Yunan devletinin azınlıklara yaklaşımında etkili olmuştur.

Coğrafi açıdan hem Avrupa, hem Balkan hem de Akdeniz ülkesi olan Yunanistan, diğer Balkan devletlerinin aksine karaya sıkışıp kalmadığı, denize kıyısı olduğu için Batı ile ilişkilerini yoğun düzeyde kurmuştur. Deniz ülkesi Yunanistan’ın Batı ile kurduğu ilişki her zaman olumlu yönde seyir etmiştir.

Balkan tarihi ve Osmanlı tarihi açısından Yunanistan’ın bağımsızlığını kazanması tarihsel açıdan bir dönüm noktası oluşturmuştur. Yunanistan, Osmanlı’nın Balkan topraklarında bağımsız olan ilk devlettir ve bağımsızlık sayesinde Osmanlı himayesindeki diğer uluslarda bağımsızlık hareketleri başlamıştır (Armaoğlu, 2003, s. 166). Yunanistan bağımsızlığını kazandıktan sonra, ülke toprakları göreceli olarak genişlemiş, ülke içerisinde yeni topluluklar ortaya çıkmış ve günümüze kadar da toplumsal, ekonomik, siyasi yönden gelgitler yaşamıştır.

Yunanistan’da Azınlıkların oluşumuna ve Azınlıklara yönelik uygulamaların analizine geçmeden önce Yunanistan’ın siyasi tarihinin ve uluslaşma sürecinin incelenmesi gerekmektedir. Yunanistan’ın Azınlıklar sorununun ortaya çıkışının, Yunanistan bağımsızlık sonrası uluslaşma süreci ile paralellik gösterdiği düşünülmektedir. Yunanistan’ın bugünkü azınlık anlayışını ve uygulamaları

algılayabilmek için bağımsızlık sonrası ülkede meydana gelen olayları ve uluslaşma süreci değerlendirilecektir.

2.1.1 Tarihsel Çerçeve:

Yunanistan tarihi, Antik Yunan tarihi (M.Ö 2000–146), Orta Devir-Bizans tarihi (Romalıların M.S. 395 yılında ikiye ayrılması ile başlar) ve Modern (Yeni) Yunanistan tarihi olmak üzere tarihçiler tarafından 3'e ayrılmaktadır. İstanbul Fethi ile birlikte Yunan tarihi devlet organizasyonu anlamında kesintiye uğramış, Yunanistan bağımsızlığını ilan edene kadar, Yunanlılar Osmanlı İmparatorluğu hakimiyeti altında yaşamıştır.

1821 tarihli Yunan İsyanı, Yunanistan'ın bağımsızlığında çok önemli bir isyandır. İsyanın ortaya çıkışında bazı nedenler bulunmaktadır: Osmanlı'nın hâkimiyeti altına aldığı topraklarda din özgürlüğü hâkim kılınmış, gayrimüslimlerin dini temsilcilerine/kurumlarına dokunulmamıştır. Ortodoks halkın temsilcileri (papazlar) ve kurumları (Rum Ortodoks Kilisesi) bu özgürlük ortamında Rum halkı üzerinde liderliklerini pekiştirmişler ve Yunan ayaklanmasında da çok aktif rol oynamışlardır (Yıldırım, 2005). İkinci neden ise, 19. yüzyılın başlarında bir Yunan ulus bilinci oluşmaya başlamış olmasıdır. Antik Yunan tarihi ve dili önem kazanmıştır. Antik dönemin önem kazanmasında, yeniçağın başlarında hümanizm ve Rönesans hareketlerinin etkisiyle Avrupalı aydınların eski Yunan kültürü ile teması da etkili olmuştur (Karal, 1988, s. 10). Yunan İsyânında yukarıda bahsedilen iç nedenlerin yanı sıra dış nedenler de etkili olmuştur. Özellikle Fransız İhtilali'nin uluslaşma üzerinde etkileri, Napolyon Savaşları ve Osmanlı İmparatorluğu'nun o dönemdeki savaşları kaybetmesi dış nedenler olarak sıralanabilir.

Yunan İsyânının başlangıç noktasını 1821 tarihli Mora İsyanı oluşturmaktadır. Yunan ulusal bilinci, İstanbul ve Odessa gibi büyük ekonomik merkezlerde olgunlaşmakla birlikte, isyan Rum nüfusunun çoğunlukta olduğu Mora ve ona yakın adalarda patlak vermiştir. 1814 yılında kurulmuş olan Etniki Eteryâ Derneği tarafından isyanın yayılması sağlanmış ve Rusya'nın da desteğiyle konu uluslararasılaşmıştır. Yunan Ayaklanması giderek büyümüş, hatta 1822 yılında yerel hükümetler kurulmaya başlanmıştır. Osmanlı Devleti bu ayaklanmayı tamamen

bastırma konusunda başarılı olamamış ve bu hareket, Mısır Hidivi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'dan gelen askeri destek sayesinde engellenmiştir. Dönemin Büyük Güçleri olan İngiltere, Rusya ve Fransa arasında Yunanistan'ın bağımsızlığını destekleme kararı alınmış ve bu devletler tarafından oluşturulan donanma, 1827 yılında Osmanlı donanmasını Navarin'de yakmıştır. Osmanlı üzerindeki Yunanistan'ın özerkliği/bağımsızlığı ile ilgili baskılar artmış ve 1828 yılında çıkan Osmanlı-Rus savaşının sonucunda imzalanan Edirne Antlaşması (1829) ile Osmanlı Devleti Yunanistan'ın özerkliğini tanımıştır. Yunanistan'ın bağımsızlığı 1830 yılında İngiltere, Rusya ve Fransa'nın katılımı ile imzalanan Londra Protokolü ile tanınmış Osmanlı Devleti bu durumu ancak 1832 yılındaki İstanbul Sözleşmesi ile tanımıştır.

Batı'nın Yunanistan'a olan sürekli desteği özellikle ileride bahsedilecek olan Yunan Ulusçuluğunun Megali İdea (Büyük Ülkü) ve AB projelerinde görülebilmektedir. Yeni kurulan Yunanistan, kısa bir süre içinde büyük çaplı ekonomik, siyasal ve toplumsal krizlerle karşılaşmıştır. Bununla birlikte Yunanistan'ın sınırlarını Ortodoks Helenlerin yaşadığı tüm bölgelere genişletmeyi ve Bizans İmparatorluğu'nu yeniden canlandırmayı hedefleyen Megali İdea, hem halkın ilgisini iç sorunlardan dışa yönlendirme, hem de tüm ulusu ortak bir amaç çerçevesinde birleştirerek kimlik sorunlarını çözmeye ve ulusal bölünmeleri önlemeye yönelik bir proje olarak 1870'li yıllardan itibaren Yunan ulusçuluğunun en önemli dayanağı haline gelmiştir. Bu kapsamda Yunanistan genişleyebilmek için Osmanlı topraklarını ele geçirmeyi hedeflemiş, bu amaca yönelik olarak Yunanistan Osmanlı Devleti karşısında gerilimli ve çatışmacı bir politika izlemiştir. Yunanistan 1881 yılında Teselya'yı topraklarına katmış ancak 1897 yılında Osmanlı Devleti ile yaptığı savaşta büyük bir yenilgiye uğramıştır. Bu savaş, Megali İdea düşüncesinin tek başına gerçekleştirilemeyeceğini, diğer ülkelerde yaşayan Yunanlıların da bu amaç çerçevesinde hareket etmelerinin sağlanması konusunda Helen bilincinin aşılması gerektiğini göstermiştir.

1912-1913 Balkan Savaşları'nın ardından Yunanistan topraklarını, %68 artırarak 25.014 mil kareden 41.933 mil kareye çıkartmıştır, Megali İdea düşüncesi ise dış politikanın tekrar belirleyicisi haline gelmiştir. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Yunanistan, İtilaf Devletleri tarafında savaşa katılmıştır. Savaşın ardından

Batı Anadolu ve Doğu Trakya'nın kendisine verilmesini talep eden Yunanistan, İngiltere'nin de desteğiyle 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'e çıkarma yapmıştır. 1920'de Osmanlı Devleti ile imzalanan ve kısmen de olsa Megali İdea amacına ulaşılmasını sağlayacak olan Sevr Antlaşması'nı uygulamayı reddeden Ankara Hükümeti'ne bunu zorla kabul ettirmek amacıyla Anadolu'nun içlerine doğru ilerlemeye başlamıştır. Ancak Yunan ulusçuluğunun dayanak noktası olan Megali İdea düşüncesiyle hareket eden Yunanistan'ın Anadolu'yu fiili işgali Türk ulusçuluğunu doğurmuş ve Kurtuluş Savaşı'nı başlatmıştır. Savaş, 26 Ağustos 1922 tarihinde başlayan taarruz sonucunda Türk tarafının galibiyeti ve Yunan ordularının 9 Eylül'de Anadolu'yu terk etmeleri ile sona ermiştir (Aykoç, 2009, s. 145). Küçük Asya Felaketi olarak adlandırılan bu olay ile Megali İdea Projesi sona ermiştir.

20 Kasım 1922'de Lozan'da başlayan barış görüşmelerinde, Türkiye azınlıklar konusunu önemsemiş ve azınlıkların mübadelesi konusunda kararlı bir duruş sergilemiştir. Bu bağlamda 30 Ocak 1923 tarihinde Yunanistan ve Türkiye arasında "Türk ve Rum Nüfus Mübadelesine İlişkin Sözleşme" (Sosyal, 2000, s. 185-191) imzalanmış ve İstanbul'daki Ortodoks azınlık ile Batı Trakya'daki Müslüman azınlık dışında kalan, Türkiye'deki Ortodoks-Rumlar ile Yunanistan'daki Müslüman-Türkler iki ülke arasında karşılıklı zorunlu göçe tabi tutulmuştur.

Yunanistan'ın demokrasiye geçişi sancılı olmuş ve bağımsızlıktan günümüze kadar Yunanistan zikzaklar yaşamıştır. 1830 yılında devlet, mutlak monarşi olarak kurulmuş, 1844 yılında kabul edilen ilk anayasa ile meşruti monarşiye geçilmiştir. 1923 yılında Cumhuriyet ilan edilmesine rağmen, İkinci Dünya Savaşı'na kadar iki defa cumhuriyet ile diktatörlük arasında geçişler yaşanmıştır (Türsan, 1987, s. 249). İkinci Dünya Savaşı sırasında, İtalya, Bulgaristan ve Almanya'nın işgallerine uğrayan Yunanistan, 1943-1947 yılları arasında milliyetçiler ve komünistler arasında yaşanan iç savaştan mustarip olmuştur. 1952 yılında NATO'ya kabul edilen Yunanistan'da 1949-1967 meşruti monarşi hüküm sürmüştür ancak 1967 yılında yaşanan askeri darbe ile 1974 yılına kadar Albaylar Cuntası ülkeyi yönetmiştir. 1975'te hazırlanan yeni anayasa ile birlikte çok partili parlamenter cumhuriyet yönetimine geçilmiştir. Bu tarihten sonra, demokratikleşme sürecine önem veren Yunanistan ödülünü 1981 yılında AT'ye tam üye olarak almıştır.

2.1.2 Yunan Ulus İnşa Süreci ve Ulusçuluk Anlayışı

Günümüz azınlıklarının ortaya çıkışında, ulusçuluk akımının etkisiyle ulus devletlerin oluşmasının etken olduğu düşünülmektedir. Avrupa'da çok uluslu imparatorlukların sona ermesinin ardından ulus-devletler ortaya çıkmış, aynı etnik, dil, din veya kültür grubundan insanların tek bir ulus-devletin sınırları içerisinde birleşmelerinin mümkün olmaması nedeniyle azınlıkların ve azınlık sorunlarının da ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Yunan ulusçuluğu, Osmanlı İmparatorluğu'nda ortaya çıkan ve başarıya ulaşan ilk ulusçu hareket olmuştur. Bu hususun, ekonomik, toplumsal ve siyasal gerekçeleri bulunmaktadır: İlk neden, Balkanlar ve Akdeniz ticaretini büyük oranda elinde bulunduran Rum tüccarların önemli bir sermaye birikimi elde etmiş olması, İmparatorluk içerisinde büyük bir ekonomik güce sahip olmaları ve bu güç sayesinde bir burjuva sınıfının oluşmasıdır (Milas, Yunan Ulusunun Doğuşu, 1999, s. 79-85). 18. yüzyıl boyunca ticari faaliyetlerini yürüten, Avrupa'daki savaşlar sayesinde önemli oranda zenginleşen Rum burjuvazisinin ulusçu faaliyetlerinin, Yunan ulusçuluğunun ortaya çıkmasında çok önemli olduğu değerlendirilmektedir (Aykoç, 2009, s. 235). Ticari faaliyetleri sayesinde Batı ile iyi ilişkiler kuran Rum burjuvazisi, Batı'nın Aydınlanma, birey, doğal haklar, mülkiyet, akılcılık, ulus-devlet, ulus ve ulusçuluk gibi değerleriyle ilk defa tanışan ve İmparatorluğun içerisine taşıyan kesim olmuştur. Bu kapsamda, Fransız Devrimi ve Napolyon Savaşları'ndan etkilenen Rumlarda, bağımsızlık fikirlerinin altyapısı oluşmuştur. İkinci olarak, Azınlıkların en önemli tutunum etmenlerinden olan din, Kilise aracılığıyla Rum etnik bilincinin farkındalığını sağlamış ve uluslaşma sürecinde önemli bir rol oynamıştır (Milas, Yunan Ulusunun Doğuşu, 1999, s. 28). Bu arada, Osmanlı içerisindeki millet sistemi, toplumları din kriterine göre bölmesiyle birlikte cemaatlerin geleneklerini sürdürmelerini ve böylelikle özerk ve kapalı toplumlar oluşmasını sağlamıştır. Avrupa'da Rönesans ile başlayan Aydınlanma düşüncesi ile birlikte antik Yunan yeniden keşfedilmiş ve Antik Yunan'ın Avrupa'nın kültürel kökenlerini oluşturduğu tezi benimsenmiştir. Bu anlayış, bir yandan Yunan ulusçuluğuna, halen antik Yunan uygarlığının geliştiği coğrafyada yaşıyor olması nedeniyle, aynı etnik kökenden gelme ve dilsel ve kültürel süreklilik temelinde

imparatorluktaki Rumların Antik Yunan'ın doğrudan torunları olduğu biçiminde "hazır" bir "ulusal" kimlik sunarken, diğer yandan da birçok Avrupa ülkesinin kamuoyu ve hükümetinin, Yunan ulusal mücadelesini, uygarlığın barbarlığa karşı savaşımı olarak görerek söz konusu mücadeleye sempatiyle bakmasını sağlamıştır (Tsoukalas, 1999, s. 7-8). Dönemin büyük güçleri olan İngiltere, Fransa ve Rusya'nın Yunanistan bağımsızlığı konusunda uzlaşmış olmaları, Yunan ulusçuluğunun inşasında son neden olarak gösterilebilir.

Yunan Ulusçuluğunun ortaya çıkışında kültürel ve dilsel altyapıyı hazırlayan Yunan Aydınlanmasına değinmek gereklidir. "Yunan Aydınlanması" diye bilinen ve 18. Yüzyılın ortalarında başlayarak 19. yüzyılın başlarında doruğuna varan akıma birçok aydın ve düşünür katılmıştır. Küçük Kaynarca Antlaşması (1774 ve Fransız Devrimi (1789) bu akımı tetikleyen iki önemli olaydır. Ancak Yunan Aydınlanmasının temeli 18. yüzyılın ortalarında atılmıştır (Milas, Yunan Ulusunun Doğuşu, 1999, s. 43).

Aydınlanma hareketinin eksenini dil alanı ve Antik Yunan belirlemiştir. Dil ekseninde yapılan tartışmalar (Antik Yunan dilinin ve Halk dilinin benimsenmesi) aydınlanma hareketinin temel özelliklerinden birini oluşturmuştur. Antik Yunanın, Rönesans ve Reform hareketleriyle paralellikleri keşfedilince, Yunanlılar arasında da o döneme ait çıktılar (edebiyat, dil, simgeler vs.) ilgi görmeye başlamıştır. Bu anlayış sonucunda, Antik Yunan keşfedilmeye çalışılmış, ulus inşa sürecinde Antik Yunan tarihine sahip çıkmıştır (Milas, Yunan Ulusunun Doğuşu, 1999, s. 45-48).

Ulus-inşa aşamasını tamamlayabilmek için öncelikle ulusal bilincin canlandırılması ya da oluşturulması gereklidir. Bilinç, yeni bir şeyi oluşturulması ile ilgili değil fakat var olanının kavranması, öğrenilmesi ile ilgilidir. Kısaca, ulusal bilinç, zaten var olan ulusçuluğun anlaşılması demektir (Milas, Geçmişten Bugüne Yunanlılar- Dil, Din ve Kimlikleri, 2004, s. 162-163). Yunan ulusal bilincin canlandırılması hususunda, Yunan ulusal kimliği isimlendirilme konusunda bazı sorunlar yaşamıştır. Bu yüzden Yunan kimliğinin üst kimlik olarak ifade edilmesi ancak 19. Yüzyılın sonlarını bulmuştur. "Yunan" sözcüğü önce Perslerin, sonra Arapların Antik Yunanlılara ve sonraları da çağdaş Yunanlılara verdiği isimdir.

Yunanlılar “İyonya” sözcüğünden türetilen “Yunan” sözcüğünü tarih içinde hiç kullanmamışlardır. Eski Yunanlıların kendilerine “Helen (Hellen-Ellas)” dedikleri ve ortak bir dil ve ortak din (tanrı/tanrılar) bilinci oluşturdukları görülmektedir (Milas, Geçmişten Bugüne Yunanlılar- Dil, Din ve Kimlikleri, 2004, s. 161).

Hıristiyanlığın kabulü ve yayılmasıyla birlikte kendine Helen diyen insanların çoğu kendilerini “Hıristiyan” olarak tanımlamaya başlamışlardır. Bu gelişme ile dünyada kendini Helen diye tanımlayanların sayısının azalmasına rağmen, Helen dili (Yunanca) resmi ve saygın bir dil ve Hıristiyanlığın ortak dili olarak varlığını muhafaza etmiştir. Bizans döneminde ise Helence konuşan Ortodoks Hıristiyanlar kendilerini “Roma” sözcüğünden türetilen “Romios” (Rum) olarak ifade etmişlerdir. Kimi bölgelerde ise bir Antik Helen soyun adından türetilmiş ve Batı dünyasının da kullanmış olduğu bir sözcük olan “Grekos” (Grek) kullanılmıştır.

Osmanlı yıllarında Helence konuşan Ortodoks halk kendisini “ethnos” ya da “genos” olarak tanımlardı. Cemaat ya da soy anlamına gelen bu sözcüklerle millet sistemi içinde “dışlanan etnik grup” duygusu sürekli canlı tutulmakla birlikte, bu soyun/cemaatin ismi belli değildi. Yunan ayaklanmasının öncülerinden Valestinli Regas’a göre bu ulus ‘Romios’lardan (Rumlardan) oluşmaktaydı. Ayaklanma sırasındaki en saygın ideolog A. Korais ise bu ulusa Grek denmesi görüşünü savunmaktaydı. 19. yüzyıl sürecinde halkın yarısı Helen sözcüğünü kullanmaya başlamıştır ve böylelikle “Helen ulusu tabiri” tarih sahnesine çıkmıştır. Bugün Yunanlılar kendilerini Helen diye adlandırmaktadırlar. (Milas, Geçmişten Bugüne Yunanlılar- Dil, Din ve Kimlikleri, 2004, s. 163)

Fransız devrimi yıllarında Helence konuşan Ortodoks halkın arasında en çok tartışılan konulardan biri köken sorunudur. Batıcı, liberal, özgürlükçü, demokrasi ya da Fransız devrimi yandaşlarına göre ulusun kökenleri Antik Yunan’a dayanmaktaydı. Ulusçuluğun yaygınlaşmaya başladığı 18. yüzyıl boyunca özellikle 18. yüzyılın ikinci yarısında, Yunanlılar arasında Antik Yunan isimleri kullanılmaya ve eski metinler çevrilmeye başlanarak Antik Helen dünyası canlandırılmaya çalışılmıştır. Patrikhaneye bağlı güçler ise bu dönemde, Bizans’ın ve Hıristiyan geleneğin savunuculuğunu üstlenmişlerdir. Bu iki grubun aralarındaki mücadele

ileriki yıllara da yansiyacak ve Yunanistan'ın kuruluşundan sonra Yunan devleti ile Patrikhane'nin arası iyice bozularak, 30 yıla yakın bir süre her türlü ilişki kesilecektir. (Koyuncu, 2008, s. 185)

Yunan Devletinin kuruluşundan yaklaşık 30 yıl sonra, Antik Yunan döneminin yanı sıra Bizans dönemi de Yunan tarihine dahil edilmiştir. Yunan resmi tarih yazarı, K. Pappariopoulos tarafından yazılan "Yunan Ulusunun Tarihi" adlı yapıt, Yunanlıların kesintisiz 3000 yıldır tarih sahnesinde var olan bir ulus olduğu ve atalarının temel kültürel özelliklerini paylaştığı tezini savunmaktadır. Bu sayede ulus inşasının ortak kültür boyutu da oluşturulmaktadır. (Milas, Geçmişten Bugüne Yunanlılar- Dil, Din ve Kimlikleri, 2004, s. 55) Yunan ulus-inşa süreci, kimliğin isimlendirilmesi konusunda ve ortak tarih ve kültür anlayışında yaşanan sıkıntılara konu olmuştur. 18.yyda Yunan ulusal bilinci gelişmeye başlamış, Yunan bağımsızlığı ile birlikte olgunlaşmış ancak bahse konu nedenlerle birlikte süreç tamamlanmamış, 20.yya kadar inşa süreci devam etmiştir.

Yunan Krallığı 1830 yılında kurulduğunda, antik Helen'e dayalı "kadim Yunan tarihi" anlayışı, onun için hazır bir ulusal kimlik sağlamıştır. Bu bağın kurulmasının iki önemli sonucu olmuştur: Ülke toprakları ve halk arasındaki bir bağ oluşmuş, bir tarih bilinci sağlanmış aynı zamanda dışarıda da Pan-helenismin (Phihellenismin) etkisinde olan Batı ile sıkı ilişkiler oluşmuştur (Koyuncu, 2008, s. 189). 1850'lere kadar Yunan ulusal kimliği ile antik Helen arasındaki bağ simgesel düzeyde Anka Kuşu (Phoenix) ile ifade edilmekteydi. Yunanistan'ın Antik Helen ile bağını güçlendirmek için ilk başta Nauplion olan başkent daha sonra Atina'ya taşınmış ve başkentte klasik dönem mimarisi benzerinde yoğun bir inşaat süreci başlatılmış ve olimpiyatlar 1896 yılında Atina'da tekrar yapılmaya başlanmıştır.

Ancak Antik Yunan'ın Yunan kimliğine katkısına rağmen, milattan önceki yüzyıllar ile 1830 yılı arasındaki boşluk, belirli bir bütünlük oluşturmamıştır. Çünkü Antik Helen'in varlığının sona erdiği dönemden sonraki süreç eksiktir. Yunan tarihinin inşasında bu kesintiyi gidermek için de çalışılmış, Batı tarafından Ortaçağ döneminin gerici ve karanlık bir dönemi olarak nitelendirilen Bizans dönemi de (yaklaşık 1100 yıllık) Yunan tarihine eklenmiştir. Ancak, Bizans dönemine karşı

takımları olumsuz tavır nedeniyle öncelikle Makedon dönemiyle başlamıştır. Makedon İmparatorluğu ve Makedonlar Yunan olarak ele alınmış ve aslında Yunan olmayan Büyük İskender ise Yunanların koruyucusu konumuna getirilmiştir. Bunların yanı sıra, Kiklad, Miken, Minoan medeniyetleri ve Homeros destanı Yunan tarihine ayrıca eklenmiştir (Koyuncu, 2008, s. 190). Günümüzde Makedonya ve Yunanistan arasındaki isim sorunu Yunanistan'ın Antik Makedonya'ya ve tarihine bakışından kaynaklanmaktadır.

Makedon tarihi de sürece eklendikten sonra 1100 yıllık Bizans tarihinin eklenmesi süreci başlatılmıştır. Bizans tarihinin Yunan tarihi içerisine dâhil edilmesi hemen gerçekleşmemiş, ancak Avrupa'da gelişen Romantizm akımı ile Ortaçağ'ın övülmeye başlanması sayesinde dahil edilebilmiştir. Daha önce gerici ve karanlık olarak adlandırılan bu dönemde Hristiyanlığa vurgu yapılarak önem kazandırılmıştır. Böylelikle Yunanistan tarihinde günümüzde de geçerliliğini koruyan beş Helenizm dönemi oluşturulmuştur: Antik Helen, Makedonya, Bizans, Osmanlı egemenliği ve Modern Yunan devleti dönemleri.

Bizans tarihsel kimliğinin Yunan kimliğine eklenmesiyle Ortodoksluk daha görünür ve önemli hale gelerek, Yunan kimliğinin tamamlayıcı unsuru olmuştur. Diğer bir ifadeyle bu dönemde “Yunan”, Yunanca konuşan Ortodoks biçiminde tanımlanmıştır (Aykoç, 2009, s. 249). Yunan bağımsızlığının ardından Aydınlanma hareketi ve Antik Yunan kimliği gibi nedenlerle, Patrikhane ile ilişkiler kesilmiş 1833 yılında Yunan Ortodoks Kilisesi Patrikhane'den ayrılmıştır. Patrikhane ve Kilise'nin birbirlerini tanıması ve normalleşmesi ancak 1850 yılında gerçekleşmiştir.

“1860 yılından sonra Megali İdea akımının güçlenmesiyle birlikte, Yunanistan'da yaşayanların ulusun sadece bir kısmını oluşturduğu görüşü yaygınlık kazanırken, ülke dışında yaşayan Yunanca konuşan Ortodokslar “Yunan” olarak görülmeye başlamıştır. Bununla da bağlantılı olarak Megali İdea, ülkenin sınırlarını, Yunanlıların yaşadıkları bölgelere kadar genişletmeye yönelik, irredantist bir proje olarak gündeme gelmiştir.” (Aykoç, 2009, s. 249)

Ulus-inşa sürecinde temel öğelerinden/bir diğeri “eğitim”dir. Bu kapsamda 1837 yılında Atina Üniversitesi kurulmuştur. Üniversite ve ülkedeki ilkokullarda verilen eğitimde amaç, antik Helen tarihi, Helen kültürü, Helence, Ortodoksluk temelinde Yunan kimliğinin aşılmasıdır. Atina Üniversitesi, özellikle Osmanlı toprağında yaşayan Yunanlıları Helenleştirme amacıyla çeşitli faaliyetler yürütmüştür (Clogg, Modern Yunanistan Tarihi, 2007, s. 69). Ayrıca “öteki”ye ilişkin olumsuz tanımlamalar ve açıklamalarla bir ulusal tarih yazımı ile gerçekleşmiştir.

Yunan ulus-inşa sürecinde kesintisiz bir tarih, ortak dil, din ve kültür ile kurulan ve eğitim gibi araçlarla geliştirilen/canlı tutulan Yunan ulusal bilincini dışarıdan(birleştirici etkide bulunacak) etkileyen bir unsur bulunmaktadır. Ulusal bilincin korunması ve birleşmesini sağlayan dış faktör “öteki” üzerine kurulmuş ve genel olarak “öteki” unsur “Türk faktörü/tehdidi olmuştur (Milas, Geçmişten Bugüne Yunanlılar- Dil, Din ve Kimlikleri, 2004, s. 72). Tek dış faktör Türk faktörü olmamakla birlikte, bağımsızlıktan bu yana en fazla komşuluğun Türk devletleri olması ve Yunanistan’ın Osmanlı Devleti’nden ayrılarak kurulması nedeniyle en önemli faktörün olduğu söylenebilir. Tarihsel sürece bakıldığında, Yunanistan komşu devletler ile ilgili tehdit algısına sahip olduğunda, ulusal kimliğine daha fazla sahip çıktığı gözlemlenmektedir.

Yunanistan’ın güvenlik algılamaları, özellikle de komşularına yönelik olarak bir kuşku ve güvensizlik temeline dayalıdır. Bu durumun nedenleri ise hem Yunanistan’ın etnik ve dinsel kimliklere yönelik tutumu/politikaları hem de Yunan ulus-devlet anlayışıdır. Yunan ulus-inşa sürecinde oluşturulan “biz” ve “öteki” tanımlaması/sorunu bir tür toplum/grup önyargısı ortaya çıkarmıştır. Bu önyargılarda olumsuzluk yüküdür (Koyuncu, 2008, s. 193). İlkokul kitaplarına da yansıyan bu anlayış, kendi ülkesini en haklı gören, komşularını ise değersiz, düşman ve kıyım yapan şekilde yer almıştır.

Yunan Ulus-İnşa sürecini olgunlaştıran belki de tamamlayan unsur Megali İdea düşüncesi olmuştur. Kısaca, “Yunanlıların geçmişte yaşamış oldukları iddia edilen toprakları, büyük başşehir Konstantinopolis (İstanbul) olmak üzere ele geçirip

eski Bizans'ı diriltmek ve iki kıtalı, beş denizli büyük bir Yunanistan kurmak ideali' şeklinde tasavvur edilen Megali İdea çeşitli yollarla gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Kilise ve ulusçuluk fikirleri bu düşüncenin altyapısını hazırlamıştır (Koyuncu, 2008, s. 195). Megali İdea resmi olarak ortaya atıldıktan sonra Yunan devletinin neredeyse varlık nedeni olarak kabul edilmiştir. Çünkü Megali İdea, özellikle 1922 yılına kadar Yunan devletinin ve hükümetlerinin meşruluk kriteri ve Yunan ulusunu bir arada tutan bir ruh olmuştur (Heraclides, 2002, s. 60). Megali İdea, ortak tarih, kültür, dil, din birliği sağlayan ulusal kimliği bütünleştiren itici bir güç olmuştur. Megali İdea, kesintisiz Yunan tarihini ve Ortodoksluğu birleştirmiş, böylece Yunan kimliği sınırlarının dışına taşmıştır. Ayrıca yeni kurulan devletin yaşadığı ekonomik ve siyasi sıkıntıların imdadına Megali İdea yetişmiştir (Koyuncu, 2008, s. 195-196).

Megali İdea, Yunan ulus-inşa sürecini dönemin koşullarına göre farklı şekillerde etkilemiştir. İlk olarak, ulus ile devlet arasında etkileşim oluşmuş ve ulus-devlet oluşumunu desteklemiştir. İkincisi, Yunan devleti sınırları dışında yaşayan Yunanlılar arasında ulusal bilincin aşılmasını sağlamıştır. Ayrıca sınır içindeki Yunanlılar ile dışarıdaki Yunanlılar arasındaki ideolojik bağı sağlamıştır. Son olarak, Türk Kurtuluş Savaşı'nda büyük yenilgiye uğrayan Yunanistan, ülke içinde yaşayan Yunanlılardan aynı etnik kökene sahip olmakla birlikte sosyo-ekonomik, kültürel olarak farklı olan yaklaşık 1.000.000 Yunanlı'nın ülkeye göçüne neden olmuştur. (Clogg, Modern Yunanistan Tarihi, 2007, s. 107,127) Megali İdea düşüncesi, ülkeye katılan yeni Yunanlıların ulusal bilinçleri kazanmasında etkili olmuştur.

“Ulus inşa süreci, sürekli devinim halinde olan dinamik bir süreçtir. Ancak bir ulusun temelini atabilmek için, ortak tarih, kültür, dil ve din bağını oluşturmak gereklidir. Yaşanan felaketlerde, savaşlarda, toprak kazanımı ya da kayıplarında, ülke içindeki istikrarsızlıklarda, ekonomik buhranlarda, dış politikadaki çalkantılarda ulus inşası kendini yeniden üretir. İnşa sürecinin tamamlanması yukarıda belirtilen gelişmeler yaşandığında gerçekleşir ancak çeşitli araçlarla (eğitim yoluyla, basın desteğiyle, devlet mekanizmalarının açıklamalarıyla vb.) ulus-

inşasının kendini tekrarlaması/vurgulaması gerekir” (Koyuncu, 2008, s. 196-197).

Bu bağlamda, Yunan ulus inşa sürecinin temel parametreleri kesintisiz tarih süreci, buna dayalı etnik köken, ortak dil ve din birliği, dış tehdit algısı ve elbette Megali İdea düşüncesi olmuştur. Ancak ulus inşa sürecinin tamamlanması 1920’leri bulmuştur.

Birinci bölümde, azınlıkların ve sorunlarının ortaya çıkışının ulus devletlerin doğmasıyla birlikte ele alındığından bahsedilmiştir. Yunan ulus inşa süreci aşamasında da yeni azınlıklar ortaya çıkmış ve bir dizi sorunlar doğmuştur. Azınlıklara “öteki” anlayışıyla bakan Yunan ulusçuluğunun, tarihsel, siyasi ve toplumsal arka planda Azınlıklara yönelik uygulamaları ve politikaları incelenecektir.

2.2 Yunanistan’da Etnik Gruplar ve Azınlıklar, Yunanistan’ın Azınlıklara Yönelik Uygulamaları

2.2.1 Yunanistan’ın Azınlıklara Yönelik Genel Uygulamaları

1830 yılında bağımsızlığını elde eden Yunanistan hem “ulusal”, hem de etnik/dinsel açıdan tam anlamıyla türdeşliğe sahip bir devlet olarak doğmamıştır. Bunun gerekçeleri şu şekilde sıralanabilir: İlk olarak ulusçu ideolojinin ulusal kimliğin kapsam ve sınırı konusunda net bir bakış açısına sahip olmamıştır. İkinci neden, “Yunanlılar” arasında dinsel/bölgesel kimlikleri halen baskın olmasıdır. Üçüncü ve son neden ise, sınırları içerisinde (az miktarda olsa ve bunların çoğu sonradan “Yunan” kimliğini kabul etse de) Yunanca konuşmayan Ortodokslar ile Müslümanlar bulunmasıdır (Aykoç, 2009, s. 294). Yunanistan, bağımsızlığını kazandığı 1830 Londra Protokolü ile bağımsızlığının büyük devletlerce kabulü koşullarından biri olarak, sınırları içerisinde yaşayan Müslümanları azınlık olarak tanıyarak bunlara bazı haklar vermeyi yükümlenmiştir. Bu süreç, Yunanistan’ın topraklarını genişlettiği her durumda (1881, 1913, 1920) tekrarlanmıştır.

I. Dünya Savaşı’nın ardından Anadolu macerasına atılan Yunanistan, Küçük Asya Felaketi ile karşılaşması ile birlikte Megali İdea düşüncesinin getirdiği irredantist politikaları bırakmış en azından dış politikanın merkezinden çıkarmıştır. 1923 yılında imzalanan Nüfus Mübadelesi Antlaşması ile birlikte ülkede önemli oranda bulunan Müslüman Azınlığın (Batı Trakya’dakiler hariç) Türkiye’ye gönderilmesi sağlanmış ve Türkiye’den gelen Rum nüfus ile birlikte Yunanistan homojen bir nüfusa kavuşmuştur (Bugün Yunanistan’da Yunan oranı %95 civarındadır) (AKTAR, 2006, s. 117).

Yunanistan, Lozan Barış Antlaşması’nın 45. maddesi ile Türkiye’nin bu antlaşmanın 37-44. maddelerinde gayrimüslimlere tanıdığı hakların aynılarını, ülkesinde “kalan” Müslümanlara tanımayı yükümlenmiştir (Aykoç, 2009, s. 294). Bu bağlamda, sadece Batı Trakya’da yaşayan Müslümanların azınlık olarak tanınması ve

ülkesinde bunun dışında herhangi bir azınlığın bulunmadığının varsayılması, Yunanistan'ın azınlıklara yönelik politikalarının temelini oluşturmaktadır.

Yunanistan, azınlıklarla çatışmalı bir geçmişe sahip olmamasına rağmen, azınlıklardan ulusal birlik ve beraberliğine ciddi bir şekilde tehdit algılamaktadır. Yunanistan genelde azınlıkları ulusal güvenlik çerçevesinde değerlendirmektedir. Bunun nedenleri şu şekilde sıralanabilir:

- Ülkenin önemli sayıdaki azınlıklarının (Arnavutlar, Makedonlar ve Müslüman-Türkler) sınır bölgelerinde yaşaması,
- Söz konusu azınlıkların kendilerini çoğu kez başka bir "ulusal kimlikle" tanımlıyor olarak görülmeleri,
- Azınlıkların yerel yönetimden başlayarak, özerklik ve ayrılmaya doğru giden taleplerde bulunabilecekleri ve azınlıkların kendilerini "ulusal" kimlikleri özdeşleştirdikleri devletlerin de bunu destekleyeceğine veya bu azınlıkların söz konusu devletlerin irredantist taleplerinin konusu veya gerekçesi olmasına yönelik kaygılardır. (Oran, Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu, 1991, s. 150)

Yunanistan ulusal güvenlik çerçevesinde değerlendirildiğinde, Yunanistan'ın azınlıklara yönelik uygulamaları 3 ana başlıkta şekillenmiştir: "Azınlıkların Asimilasyonuna Yönelik Uygulamalar", "Azınlıklara Yönelik Ayrımcı/Dışlayıcı Uygulamalar" ve "Azınlığı Bölmeye Yönelik Uygulamalar"

Yunanistan'ın azınlıklara yönelik uygulamaları dinsel farklılık temelinde ayrılmaktadır. Yunanistan, Ortodoks Azınlığa Ortodoks olmaları nedeniyle Yunan oldukları düşüncesinden hareketle, Yunancanın öğretilmesi ve Yunan ulusal kimliğinin benimsetilmesi araçlarını kullanarak asimilasyon politikaları uygulamaktadır. Müslüman azınlıklara yönelik olarak ise, dinsel kimliğin farklılığından dolayı, Yunanlaştırma fikrinin ve asimilasyon politikalarının mümkün olmadığından hareketle, baskı ve zor yoluyla ülkeden göç ettirilmesi amacıyla ayrımcı ve dışlayıcı politikalar uygulanmaktadır. (Aykoç, 2009, s. 296)

Yunanistan azınlıkları ile ilgili bir diğere önemli tespit ise, Yunanistan'da radikal sol partilerden sağ partilere kadar neredeyse tüm siyasi partilerin azınlıklara yönelik politikaları benzer olduğudur. Bunun nedeni, azınlıklara yönelik uygulamaların ve politikalarının bir devlet politikasının varlığını gösterir biçimde yöneticilerin standart uygulamalarıyla, diğere bir deyişle idari önlemler şeklinde gerçekleşmesidir.

Azınlıkların Asimilasyonuna Yönelik Uygulamalar: Yunanistan'daki azınlıklara yönelik asimilasyon uygulamalarının temel amacı, azınlıkların, ulusal bütünlük ve ülke güvenliği karşısında bir tehdit oluşturmalarını engellemek amacıyla "ulusal" kimlik özelliklerinin zayıflatılması, böylece (din dışındaki) "farklılıkların" ve bunların kamusal görünürlüklerinin mümkün olduğunca azaltılarak aidiyetlerin Yunan ulusal kimliğine yönlendirilmesidir. Yunan dili ve kültürünü benimseterek ve yaygınlaştırarak "Yunanlılık"ın meşru ve geçerli tek kimlik biçimi olarak ülkede yaşayan herkesçe kabulünün sağlanması kısaca homojen bir toplum hedeflenmektedir. Asimilasyon uygulamalarının arka planında, ülkedeki herkesin aslında Yunan kökenli olduğu ve etnik farklılıklar bulunmadığı düşüncesi bulunmaktadır.

"Yunanistan'da asimilasyon uygulamalarına, ülkede etnik azınlıklar bulunmadığının varsayılması ve Makedon ve Ulah azınlık gruplarına "Slavca konuşan Yunanlılar", "Ulahça konuşan Yunanlılar" vs. olarak isimlendirilmesi ve azınlık haklarının reddedilmesi; azınlık kimliğinin oluşumunda ve "farklılıkların" sürdürülmesinde önemli yeri olan okul, vakıf gibi azınlık kurumları üzerinde devlet denetiminin arttırılması, bunların işlevsizleştirilmesi; eğitim yoluyla uygarlığın temelinde yer alan "üstün" Yunan kültürünün ve dilinin yaygınlaştırılması örnek gösterilebilir (Aykoç, 2009, s. 296)."

Azınlıklara Yönelik Ayrımcı/Dışlayıcı Uygulamalar: Yunanistan'ın azınlıklara yönelik ayrımcı/dışlayıcı uygulamalarının amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Sınır bölgelerde yaşayan, çoğunluktan farklı bir ulusal kimliğe sahip olan ve bu yüzden ulusal güvenliğe yönelik bir tehdit olarak algılanan azınlıkların, farklılıkları nedeniyle eşit hak ve yükümlülüklerle sahip “tam” yurttaşlar olarak kabul görmeyeceklerinin hatırlatılması,
- Azınlıkların yoğunluklu olarak yaşadığı ve çoğunluğu oluşturduğu bölgelerde nüfus açısından çoğunluğun hakim hale gelmesini sağlamak,
- Çeşitli baskı ve ayrımcı politikalar uygulayarak, anavatanına göç etme ikilemine sokulan azınlıkların göçü “gönüllü” biçimde tercih etmelerini sağlamak veya kimi durumlarda doğrudan yasal ve/veya fiili önlemlerle bu göçü “zorunlu” hale getirmektir.

Ortodoksluk, Yunan uygarlık ve ulusal kimliğinin temeli olarak görülmüş, Ortodoks ve Yunan kimliği dışında kalan azınlıklar ise, ulusal birliğin önündeki engel olarak değerlendirilmiş, ülkede vatandaşlık bağına rağmen asli unsur olarak ele alınmamışlardır. Bu durumda azınlıkların dinsel farklılıklarına yapılan vurgu artırılmış ve ötekileştirilen bu kesim ulusun dışında konumlandırılmıştır. Bu kapsamda ayrımcı/dışlayıcı politikalar, ağırlıklı olarak, Batı Trakya’da yaşayan Müslüman-Türk azınlığın göçünü hızlandırmak için uygulanmıştır. Bölgedeki mülkiyet yapısının çoğunluk nüfus lehine el değiştirilmesi, eğitim ve ekonomi alanındaki sınırlamalar yoluyla azınlık kesiminin az gelişmiş yapısının ve özelliklerinin sürdürülmesi gibi önlemlerle de ayrımcı dışlayıcı politika desteklenmiştir.

“Yunan devleti ile azınlıklar arasında çatışmalı bir tarihsel geçmişin bulunmamasına rağmen, azınlıkların özellikle dinsel ve dinsel farklılık nedeniyle Yunan olmalarının mümkün görülmemesi; Azınlıkların anavatanlarına bağlılık duyduğu varsayılarak, anavatan ülkenin 5. Kol faaliyetlerinden şüphelenilmesi gibi nedenlerle ayrımcı /dışlayıcı politikaların meşru zemini oluşmuştur. Ayrımcı/dışlayıcı uygulamalar özellikle İkinci Dünya Savaşı’nın ardından görülmeye başlanmıştır. Yunanistan’da savaş sonrası ortamda, savaş sırasında işgalci güçlerle işbirliği

yaptıkları gerekçesiyle Arnavutluk sınırında yaşayan çok sayıda Arnavut'un Arnavutluk'a sürülmesi ve geri kalanların da ülkenin çeşitli bölgelerine dağıtılması, ülkenin kuzey kesiminde yaşayan Yunanistan Yahudilerinin Alman işgal güçlerince yok edilmesi ve İç Savaş sırasında çok sayıda Makedon'un ülke dışına çıkarılması ve Makedon kimliğinin yoğun bir baskı altına alınmasıyla birlikte, ülkedeki etnik/ulusal azınlıkların sayısının büyük oranda düşürülmüş veya bunların kamusal görünürlüğü azaltılmıştır. Bu uygulamaların ardından, Yunan Devleti, ülkede yalnızca Azınlık olarak Lozan Antlaşması ile varlığı ve azınlık hakları tanınmış olan Batı Trakya'daki Müslüman Azınlığın bulunduğunu söylemeye başlamıştır.” (Aykoç, 2009, s. 308-309-310)

1990'lı yıllardan sonra Yunanistan'ın uyguladığı ayrımcı/dışlayıcı politikaların görünürlüğü azalmaya başlamıştır. Bunun başlıca nedenleri, Balkanlarda etnik/dinsel sorunlar nedeniyle önemli çatışmaların baş göstermesi ve bunun Yunanistan'ın ulusal güvenliğe yönelik algılarını etkilemesi; ayrımcı uygulama ve baskıların azınlık kimliğini güçlendirdiğinin ve keskinleştirdiğinin farkına varılması; insan haklarının uluslararası alanda korunmasının önem kazanması ve uluslararası örgütlerin Yunanistan'ın Azınlıklara karşı politikalarını eleştirmeleridir.

Azınlığı Bölmeye Yönelik Uygulamalar: Bu tip uygulamaların, azınlığı asimile etmeye yönelik ya da ayrımcı/dışlayıcı politikalarla bağımsız değil fakat onları destekleyen uygulamalar olduğu söylenebilir. Ulusal kimliklerine bağlı azınlık grubu ile asimilasyona yakın azınlık grubu arasında ayrıma gidilerek, azınlık içerisinde iç tutarlılık yıpratılmaya çalışılmakta, uygulanan mevcut asimilasyon veya ayrımcı/dışlayıcı politikalara karşı azınlık tarafından refleks geliştirilmesi önlenmeye çalışılmaktadır. Azınlığı bölmeye yönelik uygulamaların örnekleri şu şekildedir:

- Gerçek sorunlardan uzaklaşarak yapay veya ikincil sorunlarla meşgul olan bir toplumun daha kolay yönetilebileceği varsayımından hareketle ve belli çıkarlar doğrultusunda azınlık topluluklarının gündeminin belirlenmesi veya saptırılması,

- Devlet ve azınlık karşı safınış gibi hareket edilerek bireylerin ya da azınlık kurumlarının devlet tarafına çekilmeye çalışılması,
- Azınlık içinde tartışma ve ayrışma yaratarak yeni ayrışmaların oluşturulması,
- Yeni ayrışmalar oluşturularak, azınlığın iç dayanışma ve tutarlılığın zayıflatılması,
- Azınlıkların ulusal kimliklerin güçsüzleştirilmesi ve anavatanla olan kültürel, sosyal bağların zayıflatılması veya yok edilmesi.

Bu uygulamaların genellikle Batı Trakya Müslüman-Türk Azınlığına yönelik yürütüldüğünü söylemek mümkündür.

2.2.2 Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar: Nüfusları, Coğrafi ve Sosyal Özellikleri

Yunanistan'ın bağımsızlığının ardından, Azınlıkların ortaya çıkışı ve azınlıklarla ilgili sorunların doğması ve giderek artması, Osmanlı Devleti'nin geri çekilmesi ve Yunanistan'ın yeni topraklar kazanması sayesinde olmuştur. Osmanlı Devleti toprak kaybederken, yeni ulus devletler ortaya çıkmış, akabinde azınlık sorunuyla karşılaşmışlardır. Yunan devleti kurulmasıyla birlikte ulus inşa sürecine başlamış, ortak bir etnik yapı ve Ortodoksluk üzerine inşa edilen Yunan kimliği, farklılıklar içeren azınlıklıkları "ötekileştirmiştir.

18.yyda başlayan 1920'lere kadar devam eden ulus inşa sürecinde, azınlıklar sorunlarla karşılaşmış, önceki bölümde bahsedilen azınlıklara yönelik asimilasyon, ayrımcı/dışlayıcı ve azınlıkları bölmeye yönelik uygulamalar Yunan devleti tarafından geliştirilmiştir. Yunanistan taraf olduğu ikili ve çok taraflı antlaşmalar gereğince ülkesindeki dinsel azınlıkların varlığını kabul etmekle birlikte etnik, dinsel veya ulusal azınlıkları tanımamaktadır.

Yunanistan etnik yapısı bağlamında, homojen bir devlet gibi gözüke de ülkenin sınırları içerisinde azımsanmayacak miktarda azınlık grupları bulunmaktadır. Ülkede Müslüman Türkler, Arnavutlar, Slav-Ortodoks Makedonlar, Ermeniler, Ulahlar, Katolikler ve Yahudiler yaşamaktadır. Azınlık gruplarının nüfus verilerine ilişkin resmi rakamlar bulunmamaktadır. Yunanistan'da yapılan nüfus sayımlarında,

etnik kimlik, dil ve din bilgilerini içeren sorular sorulmamaktadır. Resmi verilerde azınlık sayısının sınırlı gösterilmesinin ardında, Yunanistan'ın azınlık politikası yatmaktadır. Azınlıkları "Müslümanlaşmış Helenler", "Slavca Konuşan Helenler" şeklinde nitelendirerek ülkedeki azınlıkların varlığını inkâr etmektedir. Ayrıca azınlıklara ilişkin nüfusun az gösterilmesinin bir diğer nedeni azınlık mensuplarının daha geniş haklardan yararlanmak, baskı ve kötü muamele görmemek adına azınlık kimliklerini gizleme ihtiyacı hissetmeleridir.

Yunanistan'da dini nüfus dağılımı verisini içeren son sayım 1951 yılında yapılmıştır. Sonraki nüfus sayımlarında etnik ve dini kimliklere ilişkin sorular bulunmasına rağmen sonuçlar azınlık sorunuyla karşılaşmamak için kamuoyuyla paylaşılmamaktadır. 1951 resmi nüfus sayımı sonuçlarına göre; 7.632.801 vatandaşın 7.472.559 (%97.9)'unun Ortodoks, 112.665 (% 1.4)'nin Müslüman, 28.430 (%0.4)'nin Katolik, 12.677 (%0.2) 'nin Protestan veya Diğer Hristiyan grupları, 6.325 (%0.1)'nin ise Yahudi oldukları tespit edilmiştir. (Clogg, Minorities in Greece, 2002, s. xi)

Yunanistan'da etnik gruplara ilişkin veriler haritalarda açıklanacaktır.

Yunanistan Toplam Nüfusu (Resmi Rakamlar): 10.787.000 (2012)

Etnik Dağılım:

Yunan Nüfusu: 8.5 - 9 milyon

Soydaş Türk Nüfusu: 112-115 bin (%1)

**Türk Vatandaş Sayısı: 20.248 (2012)
(Çoğunluğu İstanbul Rumu)**

Romanlar: 200-300 bin (%2-3)

Arnavutlar: 150-200 bin (%1.5-2)

Makedonlar: 150-200 bin (%1.5-2)

Ulahlar: 200-250 bin (%2-3)

Gagaguzlar: 30.000

**Göçmen Müslümanlar: 400.000-500.000
(Tahmini)**

Dini Dağılım

Ortodoks Hristiyan (%93-94)

Müslüman (%5-6)

Katolik Hristiyan, Yahudi, vs. (%1-2)

Kaynak: joshuaproject.net

Harita-1

Harita-2

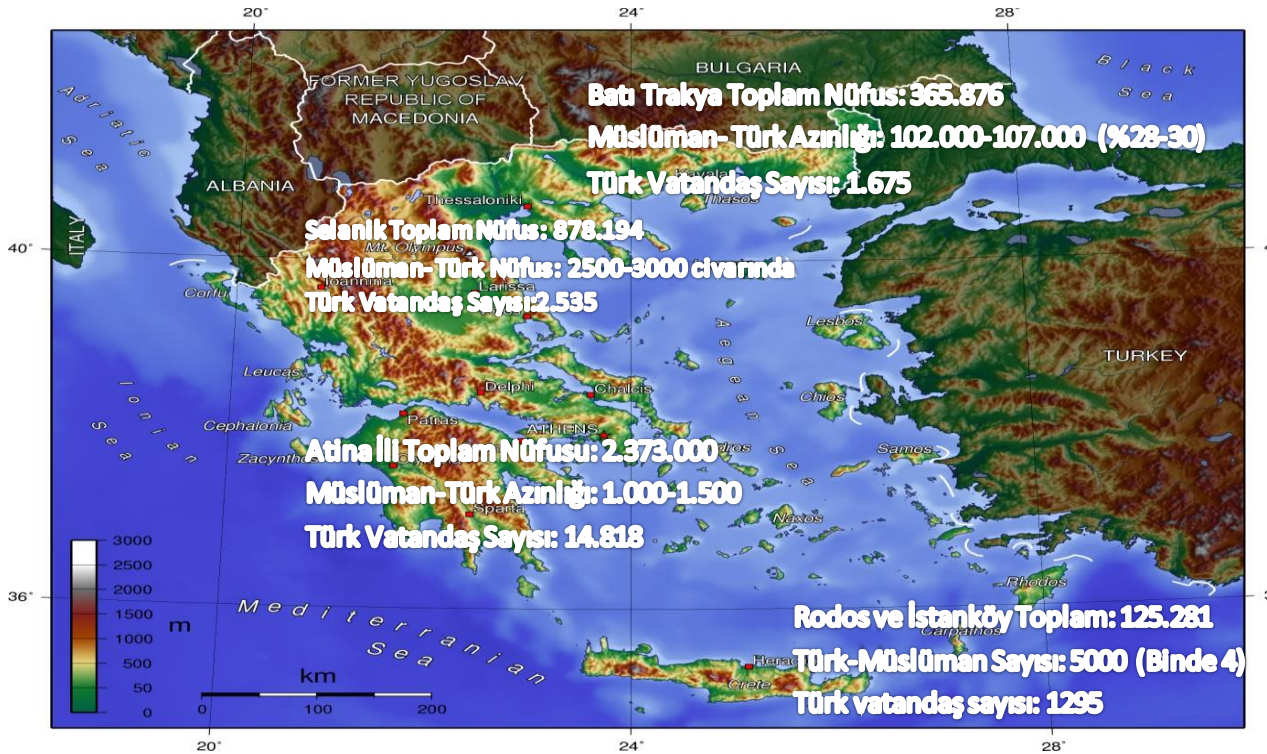
2.2.2.1 Türkler

Yunanistan'da devlet tarafından coğrafi (Batı Trakya) ve dini (Müslüman) yönden sınırlamalarla azınlık olarak tanınan tek gruptur. Yunan devleti tarafından yalnızca "Müslüman Azınlık" olarak ele alınsa da bu çalışmada "Türkler" şeklinde incelenecektir. Ayrıca Yunanistan'da Türkler otokton olarak yalnızca Batı Trakya'da değil Rodos ve İstanköy'de de yaşamaktadır. Mevcut çalışmada iki topluluk ayrı ayrı ele alınacaktır.

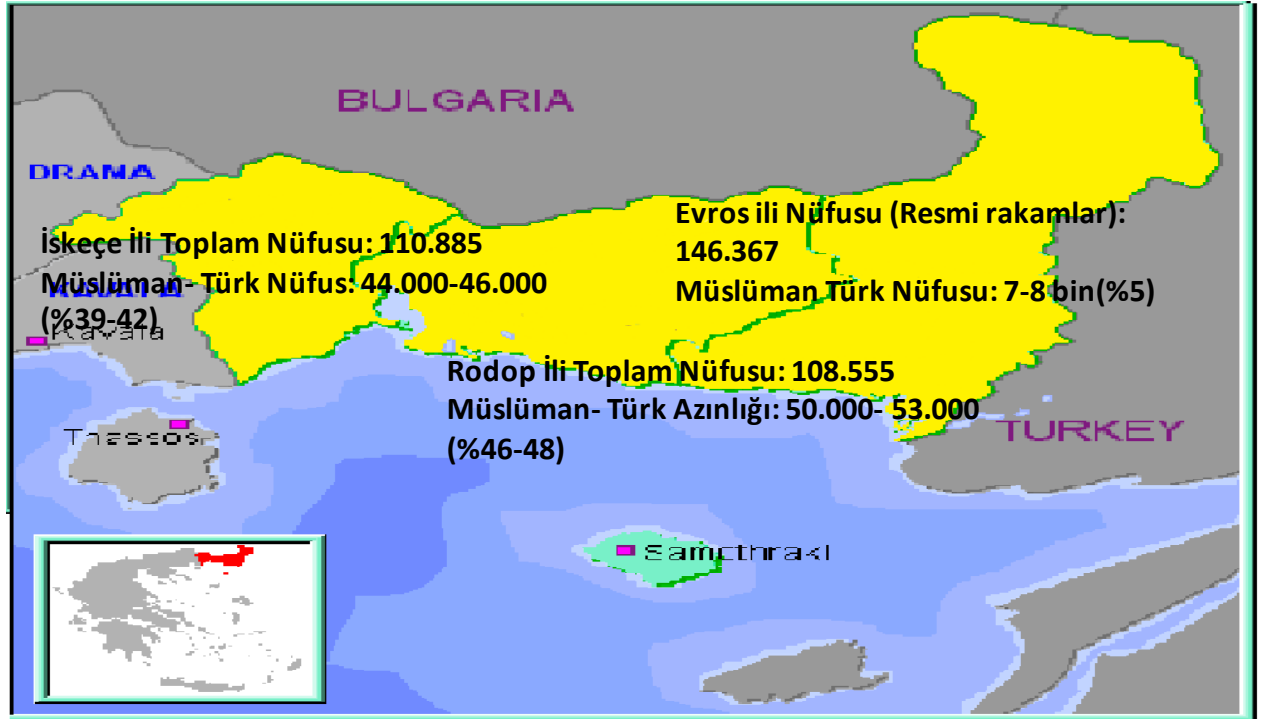
Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı: Doğuda Meriç ve Batıda Karasu Nehirleri arasında kalan 8.758 km²lik alana sahip Batı Trakya'da yaşayan Müslüman Türkler, temelde Lozan Barış Antlaşması gereğince tanınan ve hakları koruma altına alınmış bir topluluktur. Lozan Barış Antlaşması'nın yanı sıra 1881 İstanbul Sözleşmesi, 1913 Atina Antlaşması ve 1920 "Yunanistan Sevr"i ile ayrıca koruma altına alınmıştır. Batı Trakya Türkleri homojen bir grup olmasa da içerisinde bulunan Pomak ve Romanların Türk Azınlığa gönüllü asimilasyonu nedeniyle bu çalışmada

Pomak ve Romanlar ayrıca değerlendirilmeyecektir. Yalnızca Batı Trakya dışındaki Romanlardan ayrıca bahsedilecektir. Ancak Yunan devleti, Azınlığı bölmeye yönelik uygulamalar çerçevesinde bahse konu etnik grupları ayrıştırarak bölgede yalnızca Müslüman Türkler olmadığını dile getirmektedir. Özellikle Yunan ordusunun Pomakça-Yunanca sözlüğü hazırlaması ve ayrı bir Pomak kimliğinin destekleyen kitapların yazılması gibi Yunan devletinin çabaları, azınlık içinde azınlık oluşturmaya yöneliktir. Pomaklara yönelik bu hassas yaklaşım, Slavofonlara ve Ulahlara gösterilmemektedir. (Kostopoulos, 2009, s. 255-258)

Harita-3'te Müslüman Türk Azınlığına ve Türk Vatandaşlarımıza ilişkin veriler bulunmaktadır. Batı Trakya Müslüman-Türk Azınlığının nüfusuna ilişkin rakamlar genelde 150.000 civarında açıklansa da, bahse konu haritadaki veriler 2012 resmi sayım sonuçlarına göre bölgedeki Türk nüfusun oranlarına göre belirlenmiştir. Ayrıca nüfus sayımının görece düşük kalmasının nedeni, sayım sırasında ikamet eden kişilerin sayısını tespit etmesidir. Yurtdışına geçici olarak çalışmaya giden Azınlık mensubu kişiler sayıma dahil edilmemiştir.

Harita-3

Harita-4

M.Ö. 2. yüzyılda Orta Asya'dan batıya göç eden İskit Türkleri, bölgenin ilk Türk topluluğuydu. M.S. 4. yüzyılda Hun Türkleri, 5. yüzyılda Avar Türkleri, 9. yüzyılda Peçenekler ve 11. yüzyılda Kuman Türklerinin bölgeye göçü devam etmiştir. Bölgedeki asli Türk yerleşimi, 1363 yılında Osmanlı Devleti'nin Lala Şahin Paşa komutanlığındaki ordusu ile Edirne'yi fethetmesi ile olmuştur. Çirmen zaferi sayesinde Osmanlı Batı Trakya'nın tamamını ele geçirmiştir. Osmanlı Devleti'nin iskân politikası ile birlikte, Batı Trakya'nın Türkleştirilmesi sağlanmıştır. Batı Trakya'nın Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altında kalışı 1360 yılından 1911 Balkan savaşlarının sonuna kadar sürmüştür. (Baş, 2005, s. 15)

1912–1913 Balkan Savaşları'na kadar 550 yıl Osmanlı Türk egemenliğinde kalan ve her zaman nüfusunun çoğunluğunu Türklerin oluşturduğu Batı Trakya, 1913– 1919 arasında Bulgaristan'ın işgaline uğramış, 1919–1920 yılları arasında İtilaf devletlerinin işgalinde kalmış ve 1920 yılında ise, Yunanistan sınırları içerisine dahil edilmiştir (Oran, Balkan Müslümanlarında Dinsel ve Ulusal Kimlik- Yunanistan, Bulgaristan, Makedonya ve Kosova Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme, 1993, s. 113-114). Batı Trakya Türkleri, Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında,

1878 yılında imzalanan Ayastefanos Andlaşması ile bölgenin Bulgaristan'a verilmesi üzerine ayaklanarak 16 Mayıs 1878 tarihinde Rodop Hükümeti adı altında geçici bir yönetim kurmuş, ancak 20 Nisan 1886 yılında bu hükümet feshedilmiştir (Oran, Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu, 1991, s. 27-28). Batı Trakya'da 31 Ağustos 1913 yılında tarihteki ilk Türk Cumhuriyeti olan "Garbi Trakya Hükümet-i Muvakkatesi" kurulmuştur, ancak 25 Ekim 1913 tarihinde kendisini feshederek Bulgaristan'a bağlanmış ve 58 günlük cumhuriyet son bulmuştur. (Oran, Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu, 1991, s. 27-38) Birinci Dünya Savaşı sonrasında bölge, Bulgaristan'la yapılan Neuilly Antlaşması gereğince (27 Kasım 1919) Müttefik devletlerin işgali altına girmiş ve 22 Mayıs 1920 tarihinde de Yunan ordusu tarafından resmen işgal edilmiştir. Bölge üzerindeki egemenliğin Yunanistan'a devredilmesi ise, 10 Ağustos 1920 tarihli Batı Trakya'ya ilişkin Sevr Antlaşması (Batı Trakya Sevr'i) ile gerçekleşmiştir. Böylelikle Batı Trakya Türklerinin Yunanistan yönetimi altındaki yaşamları da bu tarih itibarıyla başlamıştır.

Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının haklarını güvence altına alan ilk anlaşma Yunanistan, Büyük Britanya, Fransa ve Rusya arasında, 3 Şubat 1830 tarihinde imzalanan ve Osmanlı İmparatorluğu'na bildirilmesi kararlaştırılan Londra Protokolü'dür. Protokol'ün 5. maddesine göre, "Yunanistan'a verilen ülke ve adalarda ikameti sürdürecektir olan Müslümanların, mallarına sahip olarak aileleriyle birlikte tam bir güvenlikten yararlanacakları" öngörülmüştür. (Toluner, 2000, s. 207) Osmanlı devleti ve Yunanistan arasında 2 Temmuz 1881 tarihinde İstanbul Antlaşması imzalanmış, söz konusu anlaşmaya göre Yunan devleti, ele geçirdiği topraklar üzerinde bulunan Müslümanlar ile ilgili yükümlülüklerde bulunmuştur. Bu bağlamda, Müslüman Türklerin yaşamı, malları, onuru, dini ve örfi adetleri, medeni ve siyasi hakları, mülkiyet hakları, dinini özgürce yaşayabilmesine ilişkin haklar ve özgürlükler güvence altına alınmıştır.

Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının hakları konusunda bir diğer önemli belge, Osmanlı İmparatorluğu ile Yunanistan arasında 14 Kasım 1913 tarihinde imzalanan Atina Antlaşmasıdır. Genel olarak, bu antlaşmayla "Yunanistan'a terk edilen topraklarda kalan" Yunan uyruklu Müslüman Türklerin korunması ve özellikle Baş müftülük ve müftülüklerle ilgili hakların güvence altına alınması

sağlanmıştır. Bu antlaşmayla birlikte daha önceden imzalanmış antlaşmalar güvence altına alınırken, müftülük ve müftülük seçimine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler yer almıştır. (Cin, Ankara, s. 104-109)

Batı Trakya Türklerinin bugünkü hukuki statüsünü belirleyen temel düzenlemelerden bir diğeri ise, Lozan Barış Konferansı'nın başladığı sıralarda bölgenin statüsüne ilişkin olarak Yunanistan ile imzalanan 10 Ağustos 1920 tarihli Antlaşma (Batı Trakya Sevri diye anılan)'dır. Yunanistan, sahip olduğu azınlıklarla ilgili olarak Antlaşmayla birlikte iki şekilde yükümlük altına girmiştir. Birinci olarak, Yunan toprakları üzerinde yaşayan herkesin, azınlıkları da kapsayacak şekilde medeni ve siyasi haklardan ayırım gözetilmeksizin yararlanacakları şeklinde teminat alınmıştır. İkinci olarak ise, dil, din ve etnik azınlıklara yönelik kendi dilinde eğitim, vakıfların tanınması gibi haklar da tanınmış/güvence altına alınmıştır. (YAŞAR, 2005, s. 30-34) Yunanistan bugün, bu antlaşmanın “Yunanistan’a terk edilen topraklardaki Müslümanlar” ifadesine dayanarak, o tarihte Batı Trakya'nın henüz Yunanistan topraklarına dahil edilmediğini bu yüzden Batı Trakya'da antlaşmanın uygulanamaz olduğunu ileri sürmektedir. (Cin, Ankara, s. 115) Yunanistan'ın mevcut antlaşmayı kabul etmek istememesinin iki nedeni bulunmaktadır. İlk olarak, söz konusu antlaşma ile Yunanistan tek taraflı olarak kendisini bağlarken, Lozan Antlaşması karşılıklı ilkesine göre düzenlenmiştir. Diğer neden ise, Yunan Sevri ile birlikte azınlık haklarının kapsamı tüm Yunanistan çapına genişletilmişken, Lozan Antlaşması ile kapsam Batı Trakya ile sınırlı tutulmuştur. (Koyuncu, 2008, s. 211) Antlaşmanın geçerliliğine ilişkin tartışmalar günümüzde de devam etmesine rağmen Yunanistan bu antlaşmayı göz ardı etmektedir.

Lozan Antlaşması'ndan önce, Lozan Konferansları sırasında, 30 Ocak 1923 tarihinde, Yunanistan ve Türkiye arasında azınlıkların zorunlu mübadelesine ilişkin “Rum-Müslüman Ahali Mübadelesi” Protokolü imzalanmış ve daha sonra imzalanacak Lozan Antlaşması'na eklenmiştir. Protokole göre, İstanbul il sınırları içinde 30 Ekim 1918 tarihinden önce yerleşmiş Rumlar ile Batı Trakya'da oturan Türkler ki bunlar “etablî” yani yerleşik sayılarak mübadelenin dışında tutulmuştur. (Alexandris, 1992)

24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Barış Antlaşması (MERAY, 2001), uluslararası bir antlaşma niteliğinde olup, ilgili hükümlerinde azınlık hakları ve yükümlülükleri sıralanmaktadır. Lozan Barış Antlaşması'nın "Siyasi Hükümler" adını taşıyan I. kısmının III. faslı, "Azınlıkların Korunması" adı altında Türkiye'deki Müslüman olmayan azınlıkların statüsünü belirleyen birtakım hükümler getirmektedir. 37.-44. maddelerini oluşturan bu hükümlerden sonra gelen ve faslın son maddesi olan 45. madde hükmüne göre "Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıklarına tanınmış olan haklar, Yunanistan tarafından da, kendi ülkesinde bulunan Müslüman azınlığa tanınmıştır" (ÇELİK MEN, 2010, s. 61-62). Böylece kabul edilen 45. madde ile Lozan'da azınlık koruma hükümleri Batı Trakya Türklerinin özel azınlık koruma rejimi olarak ortaya çıkmıştır.

Lozan Barış Antlaşması'nın 37-44. maddeleri arasında gerek Türkiye gerekse Yunanistan tarafından güvence altına alınan haklar şu şekilde düzenlenmiştir: Herkesin hayatını ve özgürlükleri ayırım gözetilmeksizin güvence altına alınmıştır. Azınlıkların medeni ve siyasi haklardan eşit bir biçimde yararlanmalarının sağlanmasının yanı sıra, giderlerini kendileri ödemek kaydıyla her türlü hayır kurumu, dinsel ve sosyal kurum, okul ve buna benzer eğitim ve öğretim kurumları kurma, yönetme, denetleme ve bu kurumlarda kendi dillerini serbestçe kullanma/öğrenme, dinsel ayin ve ibadetlerini serbestçe yapma hakları da güvence altına alınmıştır.

Batı Trakya' da Müslüman Türk Azınlığın Karşılaştığı Siyasal, Hukuki ve Kültürel Sorunlar

Yunanistan, yukarıda bahsedilen Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığına özgü azınlık hakları korunma mekanizmasına (1830 Londra Protokolü, 1881 İstanbul Antlaşması, 1913 Atina Antlaşması, 1920 Yunan Sevri ve 1923 Lozan Antlaşması) ve uluslararası alanda hakların korunma mekanizmalarına (BM, AGİT, AB, AK) rağmen Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığa hakların verilmesi konusunda çekinceli davranmış, hatta sık sık hak ihlallerinde bulunmuştur.

Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının karşılaştığı temel sorunlar şu şekilde maddelendirilebilir:

- Ulusal/Etnik Kimliğin Tanınmaması
- Vatandaşlık Sorunu
- Müftülerin Atanması Sorunu
- Cemaat ve Vakıf Mallarının Yönetimi Sorunu
- Siyasi Katılımın Engellenmesi Sorunu
- Eğitim Sorunu

Yunanistan'ın Batı Trakya Azınlığına karşı olumsuz, ayrımcı/dışlayıcı politikalarının arka planında, Yunanistan'ın tehdit algılamaları bulunmaktadır. Yunanistan, Türkiye'nin ülkesini işgali durumunda, Türk Azınlığının ileri karakol gibi hareket edeceğini düşünmekte, bu yüzden Türkiye'nin Batı Trakya Azınlığına yönelik azınlık hak talepleri söz konusu olduğunda Türkiye'yi "içişlerine karışmakla" suçlamaktadır (Kurubaş, 2004, s. 289).

Yunanistan'ın genel azınlık politikalarından farklı olarak Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığına yönelik uygulamaları Türk-Yunan İlişkilerine bağlıdır. İki ülke ilişkileri gerginleştikçe Azınlığa yönelik baskılar artmış, yumuşama döneminde görece rahat bir ortam sunulmuştur.

Batı Trakya Türk azınlığının yaşadığı en önemli sorunlardan bir tanesi ulusal kimliklerinin/etnik kimliklerinin tanınmaması sorunudur. Bu sorun, ana dilde eğitim ve vatandaşlık gibi sorunları da etkilemektedir. Yunan devleti, Batı Trakya Müslüman Türklerinin, "Türk" kimliğini kabul etmemekte, bu grubun "Müslüman azınlıklar" olduğunu ifade etmektedir. 1967 yılına kadarki dönemde ise, Batı Trakya'da Türk kimliğinin tanındığı ve Türkçenin kullanımına izin verildiği görülmektedir. Örneğin, Yunan Hükümeti, 07.10.1954 tarihli ve 3065 sayılı "Batı Trakya'daki Türk Okullarının İşleyişi ve Denetimi Hakkındaki Yasayı" yürürlüğe sokarak, Batı Trakya Müslüman Türklerinin Türk kimliğini resmen kabul etmiştir. Batı Trakya'da azınlığa ait bütün okulların tabelalarının "Türk Okulu" şeklinde hem Türkçe hem de Yunanca yazılı olması uygulaması başlatılmıştır (Koyuncu, 2008, s. 220). 21 Nisan 1967 tarihinde Yunanistan'daki askeri darbeye durum değişmiş, "Türk" kimliğinin tanınmasında sorunlar başlamıştır. Lozan Barış Antlaşması'na atf

yapılarak, Batı Trakya'da sadece Müslüman azınlık olduğunu Türk azınlığın bulunmadığı dile getirilmiştir.

Ulusal kimliğin kabul edilmemesi ile paralel olarak, adımda "Türk" kelimesi geçen derneklerin kapatılması sorunu bulunmaktadır. 1983 yılında İskeçe Türk Birliği, Gümülcine Türk Gençler Birliği ve Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği'nin dernek statülerine Yunanistan'da Türk Azınlığı bulunmadığı gerekçesiyle son verilmiştir. (Ünal, 2007, s. 60) Günümüzde de hala resmi statüsü bulunmayan derneklerden İskeçe Türk Birliği'nin o tarihten bu yana hukuki mücadelesi devam etmektedir. 7 Şubat 2005'e tarihine kadar iç hukuki yolları tüketen dernek, aynı yıl AİHM'e başvurmuş, 2008 yılında AİHM derneğin hukuki statüsünün tanınmasına dair karar almıştır. Karar üzerine, İTB tekrar iç hukuk yollarına başvurmuş, ancak 24 Şubat 2012 tarihinde Yunan Yargıtay'ın "AİHM kararlarının ulusal mahkemeler için bağlayıcı olmadığı gerekçesiyle ikinci kez reddetmesiyle birlikte, İTB tekrar AİHM'e başvurmuştur. AK Bakanlar Komitesi 5 Aralık 2013 tarihinde Yunanistan'ı Haziran 2014'e kadar AİHM kararlarını uygulamasını aksi takdirde taslak bir karar metni hazırlanacağı uyarısında bulunmuştur. (İTB)

Diğer bir sorun, vatandaşlık sorunudur. Yunanistan, Vatandaşlık Yasası'nın 19. Maddesini kullanarak azınlıkların nüfuslarını düşürmeyi hedeflemiştir. Yunan soyundan gelmeyen ve geri dönüş niyeti olmadan ülkeyi terk eden kişilerin vatandaşlıktan çıkarılmasını öngören madde ile birlikte resmi rakamlara göre 46.638, uluslararası örgüt raporlarına göre 60.000 Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının vatandaşlıktan çıkarıldığı tespit edilmiştir (Hatipoğlu, Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar, 1999, s. 34). 1998 yılında kaldırılan 19. Madde geriye işletilmemiştir, yaklaşık 60.000 kişinin mağduriyeti hala devam etmektedir.

Yunan devleti ve Batı Trakya Azınlığı arasında en çekişmeli konuların başında Müftülük sorunu gelmektedir. Batı Trakya'da müftü yargıç, yönetici, dini lider ve fetva veren kişi konumundadır. Aynı zamanda müftü azınlığın manevi, kültürel, toplumsal, siyasi, hukuki, idari lideri ve rehberidir. 1913 Atina Antlaşması ve 1920 Yunan Sevri'nde müftülüğün seçimlerine, görev ve sorumluluklarına ilişkin hükümler bulunmasına rağmen, Yunanistan 1990 yılında çıkardığı bir kararname ile

müftüleri atama yoluyla belirlemeye başlamıştır. (Cin, Ankara) Azınlık kendi içerisinde müftü seçimi yaparak, müftülük konusunda ikilik ortaya çıkmıştır. Günümüzde şuan Gümölcine, Dimetoka, İskeçe vilayetlerinde 3 atanmış, Gümölcine ve İskeçe vilayetlerinde 2 seçilmiş müftü bulunmaktadır. Müftülük sorunu her ne kadar dini ve teknik bir mesele gözükse de, sorunun tarihçesine bakıldığında hususun siyasallaştığı görülmektedir. Dönem dönem Yunan devleti tarafından çözüme ilişkin çalışmalar başlatılsa da başarılı olmadığı bir gerçektir.

Lozan Antlaşması'nın 40. Maddesi, vakıf, hayır kurumları kurma ve azınlıklar tarafından serbestçe idare edilebilmesine ilişkin hükümler içermektedir. 1967 yılına kadar Lozan Antlaşması uygulanmış, ancak 1967 yılında Albaylar Cuntasıyla birlikte, Azınlık Vakıf Malları Yönetim Kurulu atamayla göreve gelmeye başlamıştır. (Cin, Ankara, s. 198-199) Yunan hükümeti, bu kuralı kurula kötü yöneticiler atayarak, vakıf mallarının kötü idare edilmesini, hatta bazı vakıf mallarının elden çıkmasını sağlamıştır. (Cin, Ankara, s. 202)

27 Mart 2007 yılında çıkarılan Vakıf Malları Yasası ile Vakıf Mallarının Yönetimi konusunda iyileştirmeler yapılmış, kurul üyelerinin seçimi müftülüğe bırakılmış, vakıflar vergiden muaf tutulmuştur. Söz konusu iyileştirmelere rağmen, Müftülükte ikilik sorunu nedeniyle vakıf mallarının kontrolünün Azınlığın elinde olmadığı anlaşılmaktadır. Müftülük sorunun çözülmesiyle, vakıf malları sorununun da çözüleceği düşünülmektedir.

Yunanistan'da Batı Trakya Azınlığı 1985 yılına kadar siyasi anlamda temsil edilme konusunda sıkıntı yaşamamış, ülkenin merkez partileri tarafından seçimlere Azınlıktan aday gösterilmiştir. 1985 yılı ile birlikte Azınlık bağımsız listeler oluşturularak seçimlere gitme kararı almış ve nitekim başarılı da olmuştur. Yunanistan bu durumu engellemek için çeşitli yöntemler denemiş ve sonunda 1993 yılında çıkartılan 163 sayılı yasa ile bağımsız milletvekili seçilebilmek için adayın ülke genelinde oyların % 3'ünü alması öngörülmüştür. (İsmail, 2012, s. 101) Bu düzenlemeyle, ülke nüfusunun yaklaşık %1'ini oluşturan Azınlığın bağımsız olarak meclise bir temsilci göndermesi imkânsız hale gelmiştir.

Batı Trakya Azınlığının en ciddi sorunlarından biri olan eğitim sorunu birçok iyileştirmeye rağmen hala gündemdeki yerini korumaktadır. Azınlığın eğitim hakları, Lozan Barış Antlaşması'nın yanı sıra Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan 1951 tarihli Kültür Anlaşması ve 1968 tarihli Protokoller ile güvence altına alınmıştır. Lozan Antlaşması kapsamında, eğitim programının ve azınlık okullarının kontrolü Batı Trakya Azınlığının inisiyatifinde olması gerekirken, eğitim koordinatörlüğü aracılığıyla Yunanistan Eğitim ve Dini İşler Bakanlığı öğretmenleri görevlendirme, ders kitaplarını dağıtma, okul binalarını tamir etme gibi birçok konuda kontrolü elinde tutmaktadır (Hurşit, 2006, s. 37).

100-120 bin nüfuslu bir toplumda yalnızca iki adet azınlık ortaokul/lisenin (Gümülcine Celal Bayar Lisesi, İskeçe'de Muzaffer Salihoglu Lisesi) bulunması ve Kozluktebir bölgesinde açılmak istenen ortaokulun uzun yıllar açtırılmaması, eğitim konusunda önemli eksikliklerden bir kaçıdır.

Yunanistan'ın azınlığa yönelik eğitim konusunda çifte standartlı uygulamaları bulunmaktadır:

- Yunan ilköğretim okullarındaki zorunlu eğitim süresi dokuz yıldır, ancak azınlık okullarında bu süre 6 yıldır. Yunanistan'ın devlet okullarında okul bırakma oranı %7 iken, azınlık okullarında bu oran %65'tir. (Frangoudaki, 2006, s. 30)
- Azınlıkta eğitim iki dilli yapılmasına rağmen öğrenciler ne Türkçeyi ne de Yunancayı yeterli düzeyde öğrenebilmektedirler. Ayrıca verilen bu altı yıllık eğitim ortaokula devam edecek öğrenciler için yeterli düzeyde de olmadığı için öğrenciler ortaokulda zorlanmakta ve bu nedenle çoğu eğitimini yarım bırakmak durumunda kalmaktadır. Bu sorunu çözüm olabilmek için günümüzde de halen uygulanan 1997 yılında "Müslüman Çocukların Eğitimi Programı" başlatılmıştır. Söz konusu programa göre ilkököl ve ortaokul çağındaki azınlık çocuklarına yönelik kitaplar ve müfredat hazırlanmıştır. Programın Türkçe yönünün eksik kaldığı yönünde eleştiriler bulunmaktadır, ancak 1997 yılından beri uygulanan bu programın Azınlık çocuklarının Yunancasını geliştirdiğine ve okul bırakmalarının azaldığına dair somut

çıktılar bulunmaktadır. (BURMA, 2008, s. 155-166) Ortaokul ve liseleri bitiren azınlık öğrencilerin sayıları 2003-2007 arasında %60 artmıştır. (Huseyinoglu, 2012, s. 250)

- Azınlık okullarında Türkiye’den gelen Türkçe kitaplar sorunlu olmuştur. 10-15 yıl öncesine kadar 40-50 yıllık kitaplar okullarda okutulmuştur.
- Türkiye’den eğitim vermek üzere gönderilen kontenjan öğretmenlerin sayısı Yunan hükümetinin isteği üzerine karşılıklı olarak azaltılmıştır (32’den 16’ya). Yine Yunan hükümetinin isteği üzerine Türkçe ders saatleri azaltılmış olup, Yunanca ders saatleri ise artırılmıştır.
- Azınlığın çift dilli anaokulları talebi yerine (Azınlık ilkokullarında olduğu gibi), 2007 yılında yürürlüğe giren bir yasayla Yunanca olarak zorunlu eğitime bir yıllık okul öncesi eğitim de eklenmiştir. 2013 yılından itibaren zorunlu anaokullarına kayıt yaptırmayan öğrencilerin ilkokul kayıtlarında sorunlar çıkarılmış ve anaokuluna kayıt yaptırmayan öğrencilerin ilkokula da kayıt yaptıramayacağı açıklanmıştır. Bahse konu husus, Yunan devletinin Azınlığın eğitim konusunda tek yanlı kararlar aldığını göstermektedir.
- Yunan hükümeti tarafından 1968 tarihinde Selanik şehrinde “Selanik Özel Pedagoji Akademisi (SÖPA)” kuruldu. SÖPA, Batı Trakya’daki azınlık ilkokullarına öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. Yunanistan söz konusu akademide; Batı Trakya Türk azınlığına mensup öğrencileri üç yıl eğitip Türk ilkokullarına tayin etmekteydi. (Hurşit, 2006, s. 37) SÖPA’ya seçilen öğrencilerin çoğunun eğitim seviyesinin düşük olması dikkat çekicidir. Ayrıca ilkokul ve orta öğretim düzeyinde eğitim verebilecek Türkiye’nin dört yıllık üniversitelerinden mezun azınlık mensubu gençler olmasına rağmen öğretmen atamalarında SÖPA mezunları tercih edilmektedir. Yunan devleti, SÖPA kurumun eksikliklerini fark ederek, 2012 yılında kurumu lağvetmiş, Selanik’te Aristo Üniversitesi Pedagoji Fakültesi’nde 4 yıllık bir Azınlık Bölümü kurmuştur, ancak kurulan bölüm ve mezuniyet sonrası ile ilgili herhangi bir düzenleme henüz yapılmamıştır.
- Yunanistan, Batı Trakya Azınlığının entegrasyonunu sağlayabilmek için 1998 yılında önemli bir karara imza atmış ve Azınlık öğrencilerine Yunan

üniversitelerinde binde beşlik kontenjan ayrılmıştır. Yunan üniversitelerinde okuyan Azınlık öğrencilerin sayısı giderek artmıştır. Aktif olarak yaklaşık 800-1000 civarında öğrencinin öğrenim gördüğü tahmin edilmektedir. Uygulama Azınlığın eğitim seviyesini arttıran bir adım olarak görülmele birlikte, öğrencilerin altyapıda (ilkokul, ortaokul ve lisede düşük eğitim seviyesi) ve Yunancada yetersizlikleri nedeniyle Yunan üniversitelerinde başarısız olmaktadır. Kontenjan nedeniyle düşük puanlarla nitelikli bölümlere ve üniversitelere yerleşen öğrenciler diğer öğrencilerle rekabet edememektedir. Olumsuzluklara rağmen, Yunan üniversitelerinden mezun olan Azınlık mensuplarının, bölgenin nitelikli iş gücüne katkı sağlayacağı ve azınlık hakları konusunda Yunan devletine karşı daha iyi savunuculuk yapacağı değerlendirilmektedir.

- Türk üniversitelerinden mezun olanlar ise DİKATSA (denklik tanınma) problemiyle karşılaşmış, birçok fark dersi çıkarılarak ve zorlu sınavlara sokularak diplomaların alınması gecikmiştir.

Yunanistan'ın Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığına yönelik politikaları ve uygulamaları genel olarak Türk-Yunan ilişkilerinden etkilenmiş ve “mütekabiliyet” ilkesi çerçevesinde şekillenmiştir. 1990 sonrasında uluslararası korunma mekanizmasının azınlık hakları hususunda işlerlik kazanması ve Yunanistan'ın son dönemde “mütekabiliyet” ilkesini reddetmesiyle bu durum değişmeye başlamış olsa da Türk-Yunan ilişkileri, Rum ve Türk Azınlıklarının koşullarının belirlenmesinde ana faktör olmuş ve olmaya devam edecektir.

1923 tarihli Nüfus Mübadelesi ile birlikte Yunanistan ve Türkiye topraklarında, birbirlerinin soydaş azınlıklarıyla karşılaştılar. Yasal olarak mütekabiliyet ilkesi, Lozan Antlaşması'nın 45. Maddesinin Türkiye'de gayrimüslimlere tanınan azınlık haklarının Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı ile tanınmasıyla başlamıştır. Söz konusu mütekabiliyet ilkesi, Türk-Yunan ilişkilerinin inişli grafiğinden etkilenmiş ve günümüze kadar siyasi bir paket olarak gündemde yer almıştır (Tsitselikis, 2008, s. 73). 1969 Viyana Anlaşmalar Hukuku Sözleşmesi, insanı koruyan anlaşmalarda, korumayı engelleyecek misillemelerin uygulanamayacağını ifade etmiştir. Yunanistan anlaşmayı 1974 yılında onaylamış,

Türkiye ise henüz imzalamamış ve onaylamamıştır (Oran, Reciprocity in Turco-Greek Relations: The Case of Minorities, 2008, s. 37). Yunanistan, Batı Trakya Müslüman Azınlığının mütekabiliyet ilkesi çerçevesindeki hak taleplerine, Viyana Anlaşması'na atıf yaparak olumsuz yaklaşmaktadır. Mütekabiliyet ilkesinin hukukta, ülkenin vatandaşına değil ancak yabancılara uygulanması kabul edilmiştir (Tsitselikis, 2008, s. 75).

Lozan Antlaşması, aslında mütekabiliyet ilkesinden ziyade “paralel yükümlülükler” getirmiştir. Bir ülkenin yükümlülükleri diğer ülkenin uygulamalarına bağlı olmamasından hareketle, yükümlülüklerin bağımsız ve kendi başına yerine getirilmesi gerektiği düşünülmektedir (Oran, Reciprocity in Turco-Greek Relations: The Case of Minorities, 2008, s. 38).

Mütekabiliyet ilkesi genellikle iki ülke ilişkileri gerginleşmesine paralel olarak olumsuz yorumlanmış ve azınlıklar baskılarla karşılaşmıştır. Mütekabiliyet ilkesinin doğrudan uygulanmadığı ancak azınlık haklarının ihlal edildiği çeşitli alanlar da mevcuttur: Yunanistan'daki Türk derneklerin kapatılması, dini liderlerin durumu (Müftülüklerin atanması ve seçilmişlerin tanınmaması), Türklerin vatandaşlıktan ıskatı, Türkiye'deki gayrimüslim mahkemelerin birleştirilmesi, Varlık vergisi gibi (Tsitselikis, 2008, s. 91). Mütekabiliyet ilkesi nadiren de olsa, İmroz/Gökçeada, Gümülcine ve İskeçe'de azınlık okullarının açılması, kütüphanelerin iyileştirilmesi, coğrafi haritaların yeniden düzenlenmesi örneklerinde görüldüğü üzere pozitif olarak da işletilmiştir (Tsitselikis, 2008, s. 96).

Günümüzde Türkiye azınlık vakıflarının iadesini gerçekleştirirken, Heybeliada Ruhban Okulu'nun açılmasına hazırlanırken, pozitif mütekabiliyet çerçevesinde Yunanistan'dan müftülük ve vakıflar sorunu hakkında çözümler beklemektedir. Ancak Yunanistan resmi tezlerinde 1969 Viyana Sözleşmesi ile insan hakları konusunda mütekabiliyetin işletilemeyeceğini, ayrıca azınlıkların nüfuslarına bakıldığında (120.000 Türk azınlık ve 4.000 Rum Azınlık) mütekabiliyetin işlevsiz hale geldiğini öne sürmektedir. Sonuç olarak, mütekabiliyet ilkesi sayesinde her iki azınlık “rehine” olarak kullanılmış ve azınlık hakları konusunda mücadele vermek zorunda kalmışlardır.

Rodos ve İstanköy'de yaşayan Müslüman Türk Azınlığı

Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığından farklı olarak, Rodos ve İstanköy Müslüman Türkleri Yunan devleti tarafından azınlık olarak tanınmamakta ve Lozan Antlaşması ve diğer antlaşmaların sağladığı azınlık haklarından yararlanmamaktadır. Ancak 1947 Paris Antlaşması ile Yunanistan'ın eline geçen On iki Adalar (Rodos ve İstanköy dahil)'da yaşayan topluluklara bir takım haklar sağlanmıştır. Antlaşmanın 19. Maddesinde, egemen devletin temel haklarla uyumlu biçimde, bölgede yaşayan tüm kişilere ırk, cinsiyet, dil ve din ayırt etmeksizin, ifade, basın ve yayım, ibadet, siyasi toplanma ve fikir beyan etme özgürlüklerini içeren temel özgürlükleri ve insan haklarını sağlayacağını garanti altına alır ifadeleri yer almaktadır.

Ayrıca Yunanistan'ın Onikiada'nın yönetimini devralmasının ardından çıkarılan 517/1947 sayılı Kanunla, mevcut İtalyan yasalarının ve düzenlemelerinin Yunan mevzuatına aykırı olmadığı sürece geçerliliğini sürdüreceği kabul edilmiş ve bugüne kadar Yunanistan tarafından gerçekleştirilen hukuki düzenlemeler Onikiada'ya ilişkin İtalyan yasalarının ve düzenlemelerinin yerini almamıştır. İtalyan mevzuatı, İslam Cemaati ve Vakıflar idarelerinin hak ve yetkilerini belirlemiş, Başkan ve Yönetim Kurullarının oluşturulmasını ayrıntılı bir şekilde saptamış ve Cemaat, Vakıflar ile Müftülük' ten oluşan üçlü bir sistemi, bu unsurların birbirlerini denetleyeceği bir şekilde yapılandırmıştır. 1965 yılına kadar aynen yürürlükte kaldığı bilinen ve "Onikiada Hukuku" olarak anılan bu mevzuat, sonradan tedricen uygulanmaz olmuştur (T.C. Dışişleri Bakanlığı).

Tarihçe: Onikiadalar içerisinde yer alan Rodos ve İstanköy'ün tarihi M.Ö. 3000'lü yıllara kadar uzanır. M.Ö. 3. Yüzyıla Kadar Helenistik dönemin hakim olduğu Onikiadalar, bu tarihten itibaren Roma İmparatorluğu'nun egemenliğine girmiştir. Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıyla birlikte bölge Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu ve Cenevizliler arasında gidip gelmiş, bu süreç Rodos Adası'nın 1309'da Saint Jean Şövalyeleri tarafından ele geçirilmesine kadar devam etmiştir. 1522 yılında Osmanlı Devleti, üç ay süren kuşatmanın ardından Rodos Adasını fethetmiştir (Dilek, 2008, s. 35-50). Helenistik dönemde ve Roma döneminde siyasal ya da coğrafi bir birim oluşturmayan adalar, Osmanlı yönetimi

sırasında, Rodos ve İstanköy dışındaki adalara belirli ayrıcalıklar tanındı. Başlangıçta yönetim açısından Midilli sancakbeyliği içinde yer alan adalar daha sonra Kaptanpaşa Eyaleti'ne, 1867'de de Cezair-i Bahr-i Sefid Eyaletine bağlandı. Bu düzenleme, İtalyan kuvvetlerinin Trablusgarp Savaşı sırasında adaların büyük bölümünü ele geçirmesine (Mayıs 1912) değin sürmüştür. Aynı dönemde İkaria Yunan kuvvetlerinin eline geçerken, Meis Osmanlıların elinde kalmıştır.

1912 yılında imzalanan Ouchy(Uşi) Antlaşmasına göre İtalya Oniki Ada'yı Osmanlı İmparatorluğu'na geri verilmesi planlanmıştır. Ancak adaların, Yunanlılar tarafından işgal edilebileceği düşüncesiyle Balkan Savaşı'nın sonuna kadar İtalyanlarda kalmasına karar verilmiş Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle Adalar İtalyanlarda kalmıştır. Lozan Antlaşmasıyla Oniki Ada ve Meis İtalya'ya bırakılmıştır. II. Dünya Savaşı'nın ardından Adalar Paris Antlaşmasıyla 1947'de resmen Yunanistan'ın yönetimine geçmiştir.

Söz konusu iki adanın, bu çalışmaya konu olmasının sebebi Türk soydaşların bu adalarda yoğun bir şekilde yaşamasıdır. 130 bin nüfuslu Rodos'ta 3500, 30 bin nüfuslu İstanköy'de 1500 kadar Müslüman Türk bulunduğu tahmin edilmektedir.

Rodos ve İstanköy birlikte değerlendirilmesine rağmen, orada yaşayan Türkler arasında da farklılıklar bulunmaktadır. Rodos Adası'nda 3500 kadar Türk var olmakla birlikte Türkler arasındaki dayanışmanın üst düzeyde olmadığı, Türk kültürünün Azınlık üzerinde giderek etkisini yitirdiği bölgedeki kişilerce belirtilmektedir. Rodos'ta yaşayan Türkler dağınık halde bulduklarından iletişimde kopukluk meydana geldiği düşünülmektedir. İstanköy'de Türkler genellikle Germe ve Kabapınar kasabalarında bir arada yaşadıklarından kültürleri ve kimlikleri korunması konusunda daha duyarlı oldukları gözlenmiştir.

Rodos ve İstanköy'de yaşayan Türkler, genellikle bölgenin ekonomik yapısından dolayı turizmle ilgilenmektedir. Yunancalarının iyi olması nedeniyle, Batı Trakya Azınlığının tersine bölgede geri kalmış topluluk olarak bulunmamaktadırlar.

Rodos'ta Türklerin Rodos Müslümanları Derneği, İstanköy'deki Türklerin İstanköy Müslüman Kültür Kardeşlik ve Dayanışma Derneği bulunmaktadır.

İstanköy'de 1500 nüfuslu soydaşın 750'sinin derneğe üyeliği bulunmaktadır. Rodos Müslümanları Derneği'nin üye sayısı 500 civarındadır.

Rodos ve İstanköy'deki Türklerin Sorunları

1972'ye kadar 8 tane Türkçe eğitim veren okul varken, 1972'den sonra Türkçe eğitim veren okullar kapatılmıştır. Rodos'ta yaşayan Türkler Ortodoks din dersinden muaf tutulmakta, ancak dini eğitim aileler ve dernekler tarafından yeterince verilmemektedir. Türkçe eğitimi verecek donanımlı insan sayısı çok azdır.

Rodos Türkleri, İslam Cemaati İdaresi tarafından temsil edilmekteydi. 1925 yılında çıkarılan kararname ile Müftülüğün "Kadılık" görevleri kaldırılarak salt dini işler ihdas edilmiştir. Ancak 1972 yılında vefat eden Onikiada Müftüsü Süleyman Kaşloğlu'nun yerine müftü atanmamış, yerine Rodos İmamı statüsünde görev yapmış olan İhsan Kayserili getirilmiştir. 1991 yılından sonra ise, resmi imamlar herhangi bir sıfat verilmeden atanmıştır. (T.C. Dışişleri Bakanlığı)

Rodos'ta şu anda 14 camii bulunmakta ve ibadete tek açık camii (yalnızca öğle ve Cuma namazları) İbrahim Paşa Camii'dir. 1978 yılında kapatılan ve 2010'da restorasyonunun tamamlanmasının ardından sadece bayram namazlarında açılan Süleymaniye Camii, Rodos'un en görkemli ve ihtişamlı camiidir (T.C. Dışişleri Bakanlığı). İstanköy'de bulunan Germe Camii beş vakit ibadete açık olup, Defterdar İbrahim Paşa Camii ise yalnızca Cuma namazları için açıktır.

Bugün Osmanlı döneminden kalan pek çok vakıf eseri atıl durumda ve yıkılmak üzeredir. Rodos'ta 400'e yakın vakıf eseri bugün 40'a düşmüştür. Rodos'ta bugün Osmanlı döneminden kalan 3 vakıf bulunmaktadır: Ahmet Fethi Paşa Vakfı, Rodos Evkaf İdaresi, Melek Paşa vakfı. Melek Paşa ve Ahmet Fethi Paşa Vakıfları özel vakıflar olup, Rodos Evkaf İdaresi ise Rodos Türk Toplumuna ait vakıftır. 1947 yılında çıkarılan Evkaf Nizamnamesi ile yönetilmeye başlanmıştır. Söz konusu Nizamnameye göre yönetim kurulunun Adadaki Müslüman Türkler tarafından önerilecek isimler arasından valiliğin yedi kişiyi ataması öngörülmekteydi, ancak süreç Yunanistan'ın tam denetimi ve kontrolü şeklinde işlemiştir. (Dilek, 2008, s. 146-147) Vakıfların yönetimleri güvenilir olmayan kişilerce idare edildiğinden ve

Rodos ve İstanköy'deki vakıfların yüzde 40 oranında (Bu oran ticari kuruluşlarla aynı emlak vergisi oranına tekabül etmektedir) vergiye tabii olmasından dolayı, pek çok eser ya hibe yoluyla Yunan devletine ya da Yunan özel ve tüzel kişilere ucuza satış yoluyla azınlığın elinden alınmış ve alınmaya devam edilmektedir. (T.C. Dışişleri Bakanlığı) Nizamname' de evkaf mallarının satışının mümkün olmadığını, vakıf mallarının ancak eş değer bir malla ve bu işlemin vakıf lehine olması şartıyla takas edilebileceği belirtilmiştir. (Dilek, 2008, s. 153) Ayrıca, AB fonlarıyla pek çok vakıf tadilat ettirilmiş, ancak aslına uygun kullanımı konusunda Yunan makamlarınca engeller çıkarılmaktadır.

9 Mart 2012 tarihinde AKPM tarafından, Hukuk İşleri ve İnsan Hakları Komitesi üyesi Andreas Gross'un hazırlamış olduğu "Rodos ve İstanköy'ün Türk kültürel kökenine sahip yerleşiklerinin durumu" adlı rapor kabul edilmiştir. Söz konusu rapor, Yunanistan'dan Rodos ve İstanköy Türklerinin sorunlarını çözmesini ve Ulusal Azınlıkların Korunması için Çerçeve Sözleşme'nin onaylanmasını talep etmiştir.

Rapor, Rodos ve İstanköy Türklerinin bölgenin çok kültürlü yapısına entegre olduklarını, kültürel ve etnik kimliklerinin korunmasının bölgenin çok kültürlü yapısına ve iki ülke ilişkilerine katkı sağlayacağını belirtmiştir. Türkçe dilli toplum okullarının yeniden açılmasının değerlendirilmesini isteyen raporda, vakıf idare heyetlerinin tam anlamı ile şeffaf ve hesap verilebilir hale getirilmesi tavsiye edilmiş, Türk toplumunun resmi kurum hesaplarına tam olarak erişime imkân sağlanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Müslüman dini liderlik durumunun belirsizliğinin giderilmesi amacıyla Müslüman vatandaşların imam ve liderlerinin hak ve görevleri tanımlanarak söz konusu vatandaşlar tarafından seçilmesinin önemine dikkat çekilmiştir. Son olarak Yunanistan'da Osmanlı dönemine ait tarihi eserlerin restorasyonu konusunda adımlar atılmasına ilişkin tavsiyelerde bulunulmuştur.

Rodos ve İstanköy'deki Türklerin durumunun ilk defa uluslararası bir raporda yer alması ve uluslararası bir örgüt tarafından kabul edilmesi, Rodos ve İstanköy Türk Toplumunu için önemlidir. Israrcı bir üslup yerine davet eden bir üslup

kullanıldığına dair eleştiriler bulunsa da (Azınlıkça Dergisi, 2012), Türk azınlığının sorunlarının geniş biçimde ele alınması sevindiricidir.

2.2.2.2 Romanlar

Yunanistan'da Romanlar (Çingeneleler) Yifti veya Çigani olarak adlandırılmaktadır. Yunanistan'ın geneline dağılmış olan Romanların sayısının 200-300 bin arasında olduğu tahmin edilmektedir. Romanlar, Batı Trakya'da Müslüman Türk Azınlığı içerisinde değerlendirilmiştir, ancak Yunanistan Romanlarının büyük çoğunluğu büyük şehirlerde yaşamakta ve Ortodoks dinine sahiptirler. Bu yüzden Romanlar, ayrı bir başlık altında incelenmiştir.

Batı Trakya dışındaki Müslüman Romanların büyük çoğunluğu Selanik'te yaşamaktadır. Sayılarının 3.500 ile 5.000 arasında değiştiği tahmin edilen topluluğun büyük bir çoğunluğu, 1980'lerden sonra ekonomik nedenlerle büyük şehirlere göç eden Batı Trakyalı Romanlar olmasıdır. Batı Trakya'da Romanlar özellikle Türkiye sınırındaki Evros ilinde yoğunlaşmış olup, sayıları 5.000 ile 18.000 arasında değişmektedir. (Meinardus, 2002, s. 84)

Romanların Hint kökenli bir topluluk olduğu iddia edilmektedir. Hint Coğrafyasından 5.yy 'da İran'a yerleşmişler, 10.yy'a kadar Anadolu'nun içlerine kadar ilerleyerek Bizans topraklarına ulaşmışlardır. Göçebe toplum olmaları nedeniyle oradan Balkanlara doğru yayılmışlardır. Osmanlı hâkimiyetinin etkisiyle Romanların İslamiyet'i kabul ettikleri görülmektedir. (Koyuncu, 2008, s. 256) Romanların Yunanistan'a yerleşmeleri 15.yy 'ı bulmaktadır. Yunanistan'daki Romanlar belirli bir coğrafyaya sıkışmamışlar, tüm ülkeye yayılmışlardır. Romanların göçebe olmaları, Balkanlardaki Otokton halklarla kaynaşmasını ve entegrasyonunu engellemiştir, Romanlar karşılaştıkları ayrımcılık sayesinde kültürel ve etnik kimliklerini günümüze kadar taşımıştır.

Yunanistan 1976 yılında göçebe topluluk olan Romanların yasal olmayan kamplarını kapatarak, yaşam koşullarını zorlaştırmıştır. Günümüzde yaklaşık 70 Roman kampı olan Yunanistan'da kampların altyapı hizmetlerinin (su, elektrik ve çöp toplama) yeterli olmadığı uluslararası raporlara yansımıştır. (US Department of

State) Genelde doğum belgesine sahip olmayan Romanların nüfus kayıt sistemine dahil edebilmek için, 1979 yılında bir yasa çıkarılmış ve belirli bir ücret karşılığında kimlik kartı verilmesi yoluna gidilmiştir. Günümüzde karşılaştığı problemler, uluslararası örgütlerin raporlarına yansımış olup, ayrıntılı bilgi 2.3 bölümde yer almaktadır.

Ortodoks Kilisesi'nin son dönemlerdeki faaliyetleri birlikte, Batı Trakya dışında kalan Müslüman Roman Azınlığın Yunan kimliği içerisine asimile olmaya başladıkları görülmektedir. Ortodoks Kilisesi, Yunan milli kimliğinin inşasında aktif rol oynarken, diğer toplulukların da Ortodokslaşmasında önemli rol oynamaktadır. (Koyuncu, 2008, s. 256)

Romanlar, Yunanistan'da göçmenlerle birlikte en fazla ayrımcılığa maruz kalan topluluktur. Ancak Romanların, sığınmacı ve göçmenlerden farkı ülkenin vatandaşı olmalarıdır. Düşük eğitim seviyesi ve sosyo-ekonomik durum nedeniyle, haklarının savunulmasında ve örgütlenme noktasında temel eksiklikler bulunmaktadır. Uluslararası insan hakları raporları, özellikle Yunanistan'ı Romanların okulların ayrıştırılmasında, barınma ve eğitim sorunları hususlarında eleştirmektedir.

2.2.2.3 Göçmenler

Yunanistan'da önemli bir nüfusa sahip Göçmenlerin, hukuki statülerinin belirsizliği gibi nedenlerden dolayı 1. Bölüm 'deki azınlık kavramı içerisinde değerlendirmesi mümkün olmasa da, ülkede oluşturduğu siyasi, ekonomik, toplumsal etki ve gelecekte azınlık olma potansiyeli nedeniyle değerlendirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yunanistan'ın insan haklarını en fazla ihlal ettiği alanlardan biri olan göçmenler konusu uluslararası örgütlerin raporlarıyla tescil edilmiştir.

Yunanistan nüfusunun %8.4'nün yabancı olduğu ve %7.0'sinin ise AB dışı vatandaşlığa sahip kişilerin olduğu belirtilmektedir. (Vasileva, 2011) Kayıtlı olmayan göçmenlerle birlikte nüfusun % 10'nun üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. (Triandafyllidou, 2009) ABD'nin hazırladığı 2012 Uluslararası Dini

Özgürlükler Raporu'na göre 10 milyonluk Yunanistan'da Göçmen Müslümanların sayısının 500-600 bin civarında olduğu belirtilmektedir. (State, 2012) Göçmenlerin ise %55-60'lık kısmını Arnavut göçmenler oluşturmaktadır.

Yunanistan'a göçmen akını 1989'da Sovyetler Birliği'nin çökmesi ile Sovyet coğrafyasından (Gürcistan, Rusya, Ukrayna, Bulgaristan, Romanya) ve Balkanlardan özellikle Arnavutluk'tan Yunan kökenlilerin (Pontuslar, Ortodoks Arnavutlar) gelmesiyle başlamıştır. Ekonomik ve AB pazarı gibi nedenlerle gelen göçmenlere karşı başlangıçta uygulanabilir bir yasal düzenleme yapılamamış, göç dalgası kontrol edilememiştir. Yunanistan'a göçleri durdurmak için özellikle kitlesel göç hareketinde bulunan Arnavutları sınır dışı etmeyi denemiş ancak başarılı olamamıştır. (Triandafyllidou, 2009) 1995'ten sonra Arnavutluk ve Sovyet Coğrafyasının yanı sıra Pakistan, Hindistan ve Bangladeş'ten de göçmenler Yunanistan'a akın etmeye başlamıştır.

90'lı yıllarda Yunanistan'a göçün iten ve çeken olmak üzere iki nedeni bulunmaktadır. İten nedenler, yoksulluk, silahlı çatışmalar ve istikrarsız siyasi durumlar ve Yunanistan'ın demografik yapısıdır. Özellikle Arnavut göçmenler, 1990'lı yıllarda yaşadıkları ülkenin büyük bir ekonomik kriz içinde olması ve iş fırsatlarının sınırlı olması nedeniyle, Yunanistan'a göç etmişlerdir. Yugoslavya'nın dağılması ile ortaya çıkan çatışmalar, 1990'lı yıllarda Gürcistan'da yaşanan iç savaş, 90'ların sonunda Kosova Savaşı, 1990-1991 Körfez Savaşı'nın büyük bir mülteci sorunu doğmuş, yerinden edilmiş insanlar kendilerini daha güvende hissedecekleri görece istikrara sahip Yunanistan'a göç etmişlerdir. (Antonopoulos, 2006) Yunanistan'ın yaşlanan nüfusu ile Yunanistan ucuz iş gücü için cazibe merkezi haline gelmiştir.

Göçü çeken nedenler olarak, Yunanistan'daki siyasi ve ekonomik istikrar, Yunanistan'da ekonomik aktivitenin doğası ve Yunanistan'ın coğrafi konumu olarak sıralanabilir. 1974 sonrası demokratik yapının oluşması ve 1981 yılında AB'ye katılımı sayesinde Yunanistan 90'larda Balkanlarda istikrarlı bir yapıya sahip tek ülke konumuna gelmiştir. Ayrıca Yunanistan'da geniş tarımsal sektörün, küçük-orta büyüklükte işletmelerin ve geniş kayıt dışı ekonominin varlığı, ucuz iş gücüne

ihtiyaç doğmasını sağlamıştır. Yaşlanan nüfus ve Yunanların düşük profilli işlerde çalışmak istememeleri nedeniyle, göçmenler yukarıda bahsedilen ekonomik alanlardaki işlere talip olmuşlardır. (Wikipedia) Yunanistan'ın Avrupa, Afrika ve Asya arasında kesişme noktasında bulunması, AB'nin en doğusunda olan ülke olması nedeniyle, göçmenler Yunanistan'ı AB'ye sığınma noktası olarak görmüşlerdir.

Yunanistan, 1990'lardan sonra büyük bir göç dalgasıyla karşılaşmış ve hazırlıksız yakalanmıştır. Göç dalgasını kontrol edebilmek ve ülkedeki göçmenlerin ve sığınmacıların statüsünü ve yaşam koşullarını belirleyebilmek için 1991, 1997, 2001, 2006, 2011 yıllarında bir dizi yasa çıkarmış ancak Yunanistan'da göçmenlerin durumunda önemli bir düzelmeye olmamıştır. Yunanistan 90'lı yıllardan itibaren göçmenlerin ucuz iş gücünden yararlanmış ve bu durum ekonomik büyümeye oldukça katkı sağlamıştır. Yunanistan'ın göçmen politikasının başarısızlığı üzerine, AB devreye girmiş ve göçmenlere ilişkin entegrasyon merkezli bir yaklaşım benimseyerek çeşitli direktifler yayınlamıştır. (Wikipedia) Yunanistan'da 2009 ekonomik krizi sonrası, Yunanistan göçmenlere yönelik politikalara karşı ilgisini yitirmiş, özellikle 2012'de Altın Şafak Partisi'nin Parlamento'ya girmesinin ardından göçmenlere karşı ırkçı saldırılar ve baskılar artmıştır. Göçmenlere karşı güncel gelişmeler, 2.3 bölümde uluslararası örgütlerin raporları başlığı altında incelenecektir.

Göçlerin ana nedeninin ekonomik olduğu göz önünde bulundurulursa, son ekonomik krizden itibaren göçmenlerin diğer AB ülkelerine göç etmeye çalıştıkları, ana göçmen topluluğu olan Arnavutların ise ülkelerine geri dönmeye başladıkları gözlenmektedir. Göç dalgasının 90'lı yıllarda başladığı varsayıldığında, aradan geçen süre içerisinde 2. Nesil göçmenler oluşmaya başlamıştır. Hala kayıtsız göçmenlerin sayısının çokluğuna rağmen, 2. Nesil göçmenler vatandaşlık statüsü kazanmaya başlamışlardır. 2011 Resmi Yunanistan Sayımına göre ülke nüfusu 10.787.690 kişi olarak açıklanmıştır. 2001 nüfusunun 10.964.20 kişi olduğu düşünüldüğünde, Yunanistan'ın nüfusu azalmaktadır. Göçmenlerin yasal statü kazanmasıyla, gelecek dönemde Yunanistan'ın demografik yapısının değişmesi beklenmektedir.

1990'lardan itibaren Afganistan, Pakistan, Hindistan, Bangladeş gibi Asya ülkelerinden, Arnavutluk ve Makedonya gibi Balkan ülkelerinden Göçmen Müslümanlar gelmiştir. Yunanistan genelinde Göçmen Müslümanların 500-600 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir. Atina, Selanik gibi büyük metropollerde yaşayan Göçmen Müslümanlar, genel göçmenlik sorunlarıyla karşılaşmalarının yanı sıra ibadet özgürlüğü, cenaze ve evlilik işlemleri, dini ayrımcılık konularında sorunlar yaşamaktadır.

Avrupa'da camisi olmayan tek başkenti olan Atina'da 2011 yılında Parlamento'da cami inşası kararına rağmen, 2014 yılı itibarıyla sonuç alınamamıştır. Altyapı Bakanlığı'na bağlı Kamu Projeleri Genel Sekreterliği, dört başarısız ihale sonrası cami inşası için teklif sunan tek konsorsiyum (Aktor-Terna-JP & Avaks) ile henüz sözleşme imzalamamıştır. Sözleşmenin imzalanmama nedeni, Pire Metropolitisi Serafim ile bir derneğin Danıştay'a yaptığı başvurunun henüz sonuçlanmamış olmasıdır. Yunanistan'da Mayıs ayında yapılacak yerel seçimler öncesi, Atina'ya cami yapılması siyasi malzeme olarak da kullanılmıştır. Atina Belediye Başkanı Adayı ve eski Eğitim ve Din İşleri Bakanı Aris Spilotopoulos, caminin Atina Belediyesi sınırları içinde olup olamayacağını referandumla belirlenmesini önermiştir. (Ertani, 2014) Bunun üzerine Din İşleri Genel Sekreteri Yorgo Kalencis "*Din özgürlüğü gibi insan haklarının muhafaza edilmesi için ne zamandan beri referandum yapıyoruz?*" diye sorarak, böyle bir durumun ülkeyi rezil durumuna düşüreceğini ifade etmiştir. Yapılması planlanan caminin 350 kişi kapasiteli ve minaresiz olması planlanmaktadır. Atina ve çevresinde on binlerce Müslümanın ikamet ettiği düşünüldüğünde, yapılacak caminin ihtiyaçlara karşılık vermeyeceği düşünülmektedir.

Bugün Atina ve çevresinde 120 civarında yasal olmayan mescit bulunmaktadır. Kötü standartlara sahip mescitler, durumun iyileştirilmesi konusunda Yunan devletinden destek görülmemektedir. Atina'da camii konusu önemli olmasına rağmen, Göçmen Müslümanların ana problemi Müslüman Mezarlığının olmaması ve evlilik ve cenaze işlemlerinde yaşanan sıkıntılardır. Söz konusu işlemler için Göçmenler ya Batı Trakya'ya gitmekte, ya da cenaze işlemleri için merhumları ülkelerine geri göndermektedir.

2.2.2.4 Makedonlar

Coğrafi açıdan Yunan Makedonyası, Selanik'i de içerisini alacak şekilde Therma Körfezi'nden başlayarak, Haliakmon, Loudias ve Gallikos nehri boyunca devam eden arazide yer almaktadır. Makedonya genel olarak, kuzeyde Üsküp ve Şar Planına Dağları, doğuda Rila ve Rodop Dağları, güneyde Selanik çevresinde Ege kıyıları, Olimpos ve Pindus Dağları, batıda Ohri ve Prespa Gölleriyle çevrilidir. (Poulton, Who are the Macedonians?, 1995, s. 1)

Makedonya tarih boyunca çeşitli kavimlerin istilasına uğramış, bu sayede farklı dil ve dinlerden toplulukların yaşadığı bir bölge halini almıştır. Keltler, İllirler, Traklar, Dorlar, Avarlar, İskitler, Kumanlar, Mikenler, Bulgarlar, Slavlar Romalılar bölgeyi istila etmiş veya yerleşmişlerdir. M.Ö. birinci binin başlarında Makedon adlı küçük bir kavim I. Perdika'sın önderliğinde bölgede yönetim kurmuştur. Makedonya'nın uzun tarihsel süreci boyunca bölgede Makedon Krallığı, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Bulgar ve Sırp Krallıkları ile Osmanlı İmparatorluğu egemenlik kurmuştur.

Makedon ulusal kimliğinin tartışmalı olması ve ulusal bilinç seviyesine geç gelmesi gibi nedenlerden ötürü, Yunanistan "Slav Makedonların" Yunan asıllı bir halk olduğunu iddia etmekte, onların Makedon etnik/ulusal kimliğini reddetmektedir. Benzer düşünce yapısının Bulgaristan için de geçerli olduğu söylenmektedir. Tarihsel olarak Yunan halkı birlikte yaşadıkları Slavca konuşan Makedonları Bulgar olarak nitelendirmiştir (Koyuncu, 2008, s. 226). Yunanlıların bu halkı Makedon olarak adlandırmaya başlamaları ilerleyen yıllarda gerçekleşmiştir.

Yunanistan'da Makedon Azınlığın, Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın rakamlarına göre 10.000 ile 300.000 civarında olduğu, Britannica Ansiklopedisi'ne göre 150.000 ve Poulton'a göre ise 200.000 civarında olduğu belirtilmektedir (Ekinci, 2002, s. 66). 1940 tarihli Yunan resmi rakamlarına göre ise Makedon azınlık (o dönemde bölgenin toplulukları Yunanlar, Türkler, Slavlar, Ulahlar ve Yahudilerden oluşmaktaydı) ya çok az gösterilmekte ya da hiç gösterilmemiştir (Öznel, 1993, s. 29). Bugün Makedon Azınlığının 150-200 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir.

1919 yılında Neuilly Antlaşması ile birlikte Yunanistan ve Bulgaristan arasında gönüllü nüfus mübadelesi olmuş, Bulgaristan'daki etnik Yunanlar Yunanistan'a, Yunanistan'daki etnik Bulgarlar ise Bulgaristan'a gönderilmiştir. Yunanistan Makedon azınlığı da Bulgaristan'a göç etmeye zorlamıştır (Öznel, 1993, s. 31). 1922 Yunan-Türk Savaşı'nın ardından Anadolu'dan gelen Rum nüfusla birlikte Yunan Makedonyasının Helenleşmesi tamamlanmıştır. Yunan Sevri'nin 9. maddesi çerçevesinde Makedon azınlığın kendi dilinde eğitim hakkını tanıyan Yunanistan, 1925 yılında bu azınlık okullarında okutulmak üzere Makedon dilinde bir temel ders kitabı (ABECEDAR) hazırlamış ancak daha sonra toplu olarak imha etmiştir (Aykoç, 2009, s. 303). Eylül 1924 tarihinde Yunanistan ile Bulgaristan arasında imzalanan Kalfov- Politis Antlaşması olarak bilinen belge ile Yunanistan'daki Slav kökenli Bulgar azınlığın haklarını koruma yükümlülüğü altına girmiştir ancak 1920'lerin ortalarında Makedonlara "Slavomakedon" denilmeye başlanmış ve Slavca olan bütün kasaba, köy, ırmak ve dağ adlarının değiştirilmiştir (Öznel, 1993, s. 34). 1920'li yıllarda Makedon çocuklar için kreşler açılmış ancak 1938 yılında Makedonca eğitim yapan tüm okullar kapatılmıştır (Hatipoğlu, Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar, 1999, s. 57-59). 1936 yılında darbeye başa gelen Metaxas yönetimi Makedonları Yunanistan'ın güvenliği için bir tehdit olarak görmüş ve Yugoslavya sınırlarından uzaklaştırmıştır. O dönemde yetişkin Slavlara Yunanca öğretmek için gece okulları açılmıştır (Ekinci, 2002, s. 67). Slav isimler Yunan isimlerle değiştirilmeye zorlanmıştır (Karakasidou, 2002, s. 135).

1940 yılında Yunan- İtalyan savaşında Makedonlar Yunanistan için savaşmasına rağmen, savaş sonrasında Makedonlara yönelik baskı giderek artmıştır. Özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası Yunanistan'da çıkan iç savaşta Yunan Komünist Partisi'nin sık sık Yugoslavya'ya kaçması nedeniyle, iç savaş sonrası Yunanistan, Yugoslavya sınırındaki bölgelerde yaşayan "istenmeyen yabancılar"ı uzaklaştırmak için bir takım önlemler almıştır. Ülkede artık asimile olmaya gönüllü barışçıl Makedonlar kalmıştır (Karakasidou, 2002, s. 136). Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığına uygulanan Vatandaşlık Yasası'nın 19. Maddesi Makedon Azınlık için de uygulanmış hatta ülkeyi terk eden bir mültecinin (vatandaşlıktan çıkarılmış) mal varlığını geri kazanabilmesi için ismini Yunan ismiyle değiştirme şartı konulmuştur

(Ekinci, 2002, s. 68). Azınlıklara yönelik ayrımcı/dışlayıcı uygulamalar kapsamında, 1954 yılında devlet dairelerinde çalışan Makedon asıllıların işlerinden çıkarılması ile ilgili kararname çıkarılmış, aynı kararname ile bölgeden ayrılan Makedonların mal ve mülklerine el koymak suretiyle, Makedonlar ülkenin güneyine veya ülke dışına çıkmaya zorlanmıştır. Bunun sonucunda Ege Makedonları, genellikle ABD, Kanada ve Avustralya gibi ülkelere göç etmiştir. (Koyuncu, 2008, s. 238)

1959 yılında “doğuştan Yunan olmayan ve Yunanistan’ı terk edip de son beş yıldır ülkeye dönmeyen kimselerin” arazilerin kamulaştırılan bir yasa çıkarılmış, o dönemde yoğun göç veren Makedon Azınlığı bu durumdan oldukça zarar görmüştür. 1962 yılında çıkarılan yasa daha ileri gitmiş ve vatandaşlıktan çıkarılan kişilerin Yunanistan’a dönmeleri yasaklanmıştır. (Shea, 1997, s. 118)

1967-1974 yılları Albaylar Cuntası döneminde, Makedon Azınlığa yapılan baskılar devam etmiş ve ülkeden göç hızlanmıştır. Bu dönemde özellikle göç ettikleri yerlerde dayanışma dernekleri kurarak, bölgede yaşananlar gündeme getirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda 1984 yılında Makedon İnsan Hakları Merkezi Örgütlenme Komitesi adıyla bir kuruluş ortaya çıkmış ve Yunanistan’daki Makedon azınlığın hakları konusunda savunuculuk yapmaya başlamıştır. (Shea, 1997, s. 146-147) 1993 yılında “Balkan Refahı için Makedon Hareketi” adlı bir örgüt kurulmuştur. Örgütün temel amacı, BM, AGİT ve AB ilkeleri çerçevesinde, Yunanistan’ın Makedonların haklarına saygı duymasını sağlamaktır. Örgüt, Yunanistan tarafından “Üsküp’ün ajanları”, “Üsküplüler” olarak nitelendirilmektedir. (Karakasidou, 2002, s. 148)

Yunanistan’ın Makedonya Cumhuriyeti ile gergin ilişkileri, Makedon Azınlığı tarih boyunca tehdit olarak görmesi, Makedon Azınlığın karşılaştıkları problemlerin arka planıdır. Yunanistan perspektifinden bakıldığında, Yunanistan Makedonya ve Makedon isimleri ve Filip ile İskender gibi büyük imparatorları Yunan tarihinin bir parçası olarak görmektedir. (Koyuncu, 2008, s. 232) Yugoslavya’nın dağılması ve Eski Yugoslavya Makedonya Cumhuriyeti’nin kurulmasının ardından, Makedonya Cumhuriyeti’nin bayrağında Vergina yıldızını kullanması, Yunanistan’da milliyetçi tepkiler uyandırmış ve Yunanistan’ın Makedonya ismiyle devlet kurulmasına veto etmesine neden olmuştur. Makedonya

İmparatorluğu'nun kurucu İmparatoru olan Kral Philip'in mezarının Yunan Makedonya'da olması ve Vergina Yıldızının kral hanedanına ait bir sembol olması nedeniyle, Yunanistan, bu hareketi provakatif olarak algılamıştır. Ayrıca Makedonya parası üzerinde Selanik'te bulunan Beyaz Kule'nin yer alması nedeniyle, Yunanistan tarafından toprakları üzerinde Makedonya'nın emelleri olduğuna dair tehdit algılamıştır. Örneklerden de görüldüğü üzere, Makedonya ve Yunanistan tarihi birbirleriyle çakışmakta, iki ülke de Antik Makedonya'ya sahip çıkmakta bunun sonucu olarak çatışma doğmaktadır. Yunanistan'daki Makedon Azınlığı bu çatışmadan oldukça olumsuz biçimde etkilenmektedir.

Yunanistan tarafından Makedonya Cumhuriyeti, "Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya" olarak kabul edilmektedir. İsim meselesi Yunanistan için çok önemlidir, çünkü Yunanistan'da yaşayan Makedonlar ayrı bir ulus olarak varlıkları kabul edilmemektedir (Kut, 2005, s. 19). Bu isimle Makedon devletinin tanıdığı takdirde Yunanistan, Makedon isimli bir topluluğun kabul etmiş olacaktır. Bu bağlamda, (ama daha çok da toprak bütünlüğüne yönelik bir tehdit olarak algılandığı için) Yunanistan, 'Makedonya Cumhuriyeti' ismini kabul etmemektedir.

Yunan-Makedon ilişkilerinde yukarıda bahsedilen sorunlar ve Yunanistan'ın genel ve özelde Makedon Azınlığa bakış açısı, Makedon Azınlığın kültür, eğitim, siyasi hayat, vatandaşlık ve etnik kimliklerinin kabul edilmemesi gibi önemli alanlarda sorunlarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Sorunlardan bir tanesi Makedon dilinin kullanılmasına izin verilmemesidir. Yunanistan azınlıklara yönelik asimilasyon uygulamaları çerçevesinde, azınlık olarak tanınmayan ve din çerçevesinde oluşan kültür ortaklığı temelinde "Yunanlaştırılması" mümkün ve daha kolay görülen Hristiyan gruplara yönelik olarak, bu unsurların, azınlık dil ve kültüründen uzaklaştırılması ve Yunan dil ve kültürünün hakim kılınması yoluyla Yunan ulusal kimliğine entegrasyonu amacıyla, özellikle azınlık dilinde eğitim yapılmasının engellenmesi biçiminde gündeme geldiğini söylemek mümkündür. (Aykoç, 2009, s. 302) Bu bilinçle Yunanistan Hükümeti, Makedon halkına, hiçbir ayrılıkçı tutumları olmamasına rağmen, kendi dillerinde eğitim görme imkânı tanımamaktadır.

Makedon Azınlık, siyaseten temsil edilme konusunda da bazı engellerle karşılaşmıştır. Yunanistan'da 6 Eylül 1995 tarihinde kurulan Vinozito (Gökkuşağı) adlı Makedon azınlık partisine karşı derhal tepki gösterilmiş ve çeşitli baskılarla karşılaşmıştır. 2005 yılında AİHM, Yunanistan'ı parti üyelerinin toplanma özgürlüğünü engellediği gerekçesiyle 35.000 Avro para cezasına çarptırmıştır. (US Department of State)

Makedon Azınlığın karşılaştığı diğer sorunlara örnekler vermek gerekirse;

- Yunan papazların yalnızca Yunan isimlerine onay sertifikası verdiğinden Makedon bebeklere Makedon ismi verilememektedir.
- 1990 yılında 54 Makedon Florina'da Makedon Kültür Derneği kurmaya karar vermiş, ancak Batı Trakya Türk derneklerinin kapatılmasına verilen benzer gerekçeyle, Yunan mahkemeleri başvuruların sanki Yunanistan'da Makedon azınlığı varmış gibi hareket ettiğini belirterek, başvuruyu reddetmiştir. Dava, AİHM'e taşınmış ve AİHM Yunanistan'ı bu karardan dolayı suçlu bulmuştur.
- Yunan Kilisesi'ne karşı çıkan Makedon isimli rahip Nikodimos Tsarknias, Makedon kimliği nedeniyle kilisedeki görevinden alınmıştır. (Poulton, Who are the Macedonians?, 1995, s. 170-171)

1990 sonrasında Makedon Azınlığa karşı Yunanistan'ın uygulamaları kısmen yumuşamıştır. 1998 yılında kaldırılan Vatandaşlık Yasası'nın 19. Maddesi söz konusu azınlık için önemli bir gelişmedir. Ayrıca 1946-1949 yılları arasında ülkeden gönderilen ve mülteci statüsüne düşen bir kısım Makedon Azınlığa 2003 yılında vize almak koşuluyla ülkeye girişleri serbest bırakılmıştır. (Koyuncu, 2008, s. 240)

Son olarak, Makedon Azınlığın diasporasından bahsetmek gerekir. İç Savaş sonrasında Albaylar Cuntası dönemine kadar, Yunanistan'daki Makedon nüfus oldukça azalmış, genellikle ABD, Avustralya ve Kanada gibi ülkelere göç etmişler, orada kurduğu derneklerle ulusal kimliğin korunmasında, Makedon Azınlığın hakları konusunda çaba sarf etmişlerdir. Makedon azınlık diasporası, ülkedeki azınlıktan daha fazla ulusal bilince sahiptir. Yunanistan'ın asimilasyon ve ayrımcı ve dışlayıcı politikaları Makedon Azınlığın ulusal kimliğin zedelenmesinde oldukça etkili olmuştur. Kimliğini Makedon olarak ifade eden çok küçük bir kesim olduğu

düşünülmektedir. Okul çağındaki çocukların çoğu Slavca bilmemekte, Slavca konuşan toplumun çoğunluğu, kendi kimliklerini Yunan kimlikleriyle birlikte kullanmaktadır (Karakasidou, 2002, s. 142). Makedon Azınlığın 150-200 bin civarında tahmin edilmekle birlikte, etnik Makedon Partisi (Vinozito)'ne seçimlerde ortalama 5-10 bin civarında oy verilmesi (Wikipedia) yukarıdaki durumu doğrular niteliktedir.

2.2.2.5 Arnavutlar

Arnavutların, Balkanların otokton ve eski halklarından biri olan İlirlerden geldiklerine inanılmaktadır (Hatipoğlu, Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar, 1999, s. 99). Yunanistan'daki Etnik Arnavutlar 3 grupta kategorize edilmektedir: 1) Ortodoks Arnavutlar, 2) Çamerya Arnavutları 3) Ekonomik nedenlerle sığınmacı olarak gelen göçmen Arnavutlar.

Günümüzde, Ortodoks Arnavut Azınlık, diğer Ortodoks Azınlıklara benzer bir şekilde Yunanistan tarafından etnik kökeni dikkate almaksızın “ Yunan” olarak kabul edilmektedir. Azınlık olarak kabul edilmeleri söz konusu değildir (Ekinci, 2002, s. 73).

Yunanistan'da bir dönem yaşamış Çamerya Arnavutları'na ayrıca değinmek gereklidir. Çamerya bölgesi, güney Arnavutluk ve kuzey Yunanistan bölgesinde, İyon denizi kıyılarından başlayarak doğudaki İyon dağlarına ve güneyde Preveze Körfezine kadar uzanan araziye verilen adıdır. 1913 yılında Arnavutluğun bağımsızlığını kazanmasının ardından, Londra Konferansı'nda alınan kararla Çamerya'nın büyük bir bölümü Yunanistan'a bırakılmıştır. 1. Dünya Savaşı'ndan önce burada nüfusun %93'ü Arnavutlardan oluşurken, savaş ertesinde %50'lere inmiştir (Balla, 2012, s. 60). 1921-1926 yılları arasında Yunanistan Müslüman Arnavutları Anadolu'dan gelen Yunanlıları yerleştirmeyi planladığı Çamerya'dan çıkarmaya başlamıştır (Hall, 1996, s. 87-88). Lozan Barış Antlaşması çerçevesinde uygulanan Rum-Türk Ahali Mübadelesiyle beraber Yunanistan, bu Protokolde “Müslüman” ibaresinin yer almasından yararlanarak, Türklerin yanı sıra Müslüman Arnavutları da Türkiye'ye göndermiştir. 1924 yılında Milletler Cemiyeti, Çam Arnavutlarının sürülmesini protesto etmiş, ancak herhangi bir sonuç alamamıştır.

1940 yılında İtalya önce Arnavutluk'u işgal etmiş ardından Arnavutluk üzerinden Yunanistan'a saldırıya girişmiştir. Çok geçmeden de Almanlar Yunanistan'da egemenliği ele geçirmiş ve 1944 yılına kadar burada kalmışlardır. 1944 yılında Almanların geri çekilmesiyle birlikte, Yunanistan kendi topraklarında yaşayan Müslümanları düşman olarak görmeye başlamıştır. Savaş sonrasında sınır bölgelerinde yaşayan Azınlıkların çoğunluk olmalarını engellemek amacıyla Yunanistan asimilasyon ve baskı politikalarına başlamıştır. Ancak en şiddetlisini Çamerya'da katliam yaparak gerçekleştirmiştir. 27 Nisan 1944- 15 Mart 1945 tarihleri arasında Yunanistan Çamerya bölgesinde Müslüman Arnavutlara etnik temizlik yapmıştır. Arnavutluk'taki Amerikan temsilcisi durumu o tarihlerde şöyle rapor etmiştir: "Mart 1945 yılında Zerva kuvvetleri Çameria Filat bölgesinde katliam yaptılar. Fiziki olarak bu bölgeyi Arnavutlardan temizlediler. Benim topladığım bilgilere göre Yunanistan hükümeti 1944-1945 yıllarında yaklaşık 25.000 Çameryalıyı zorla ve kendi evlerinden tahliye ettiler. Onların mülk ve mallarını gasp ettikten sonra sınır dışı ettiler. 15-70 yaşları arasındaki binlerce Çameryalı erkek, Ege adalarında hapse ve sürgüne gönderildi. 102 cami yakıldı." (Balla, 2012, s. 98-99) Katliamlardan kurtulanların ekonomik durumu iyi olanları Türkiye ve Amerika'ya göç etmiş, durumu iyi olmayanlar ise Arnavutluk'un Vlora, Fier ve Tirana şehirlerine yerleşmiştir (Balla, 2012, s. 98). Türkiye'ye göç edenler ise Ege bölgesine yerleştirilmiştir.

Savaş sonrasında, Arnavut hükümeti, Çam Arnavutlarının durumunu 1946 tarihli Paris Barış Konferansı'nın gündemine getirmiş ve tazminat ve malların iadesi talebinde bulunmuştur ancak sonuç alınamamıştır. Arnavutluk Parlamentosu, 27 Haziran 1944 tarihini Çamerya Katliamı Anma Günü ilan etmiştir. Çamerya'da demografik yapının değişmesiyle birlikte, İkinci Dünya Savaşı sonrası Yunanistan bölgeye Yunan, Ulah ve Roman toplulukları yerleştirmiştir (Ekinci, 2002, s. 76). Günümüzde yapılan etnik temizlik nedeniyle Yunanistan'da otokton olarak Müslüman Arnavut bulunmamaktadır. Çamerya Sorunu, Arnavutluk'ta Enver Hoca yönetimindeki komünist rejim nedeniyle 1990'lara kadar gündeme Arnavutluk tarafından getirilmemiştir. Ocak 1991 yılında Arnavutluk'ta Çamerya Politik Derneği kurulmuştur. Çamerya sorununu gündeme taşıyan dernek, çeşitli konferanslarda

görüşlerini dile getirmiş, uluslararası kamuoyunu bilinçlendirme çalışmaları yapmıştır (Balla, 2012, s. 108). 2004 yılında Çameryalı Arnavutlar kurumsallaşma yönünde bir adım atmış ve Çamerya Araştırma Enstitüsü'nü kurmuştur. 1944 -1945 yıllarında yapılan etnik temizliğe ilişkin kanıtların toplanması için çaba harcanmıştır (Balla, 2012, s. 120). Kurumsallaşmanın son aşaması Arnavutluk'ta Entegrasyon ve Adalet Partisi(PDİ)'nin oluşturulmasıyla tamamlanmıştır. Daha sonra Çamerya sorunu ile ilgilenen Adalet ve Birlik Partisi (PDIU) kurulmuş, ancak PDI ve PDU'nun birleşmesiyle Adalet Bütünleşme ve Birlik Partisi(PDIU)' ne dönüşmüştür (Balla, 2012, s. 125). 2013 Arnavutluk seçimlerinde 4 milletvekili çıkarmıştır. Arnavutluk ve Çameryalılar, Yunanistan'dan etnik temizlik sonrası yapılan kamulaştırmaların tazminini talep etmekte, ancak Yunanistan o dönemdeki olayları kabul etmemektedir.

Yunanistan, 1991'de Arnavutluk'taki komünist rejimin çökmesiyle birlikte, Arnavut göçmenlerin istilasına uğramıştır. Ailevi bağlantılarla Yunanistan'a gelen göçmenler bir şekilde entegre olmuşlar, ancak diğerleri kendilerini düşük sosyo-ekonomik bir çevrede bulmuşlar ve suç oranının artmasına neden olmuşlardır. Bir kısmı ise kolay para kazanabilmek için kara borsa ve kaçakçılık işlerinde kullanılmıştır (Hall, 1996, s. 89-90). Arnavut göçmenlere, Antik Yunan'da toplumun en alt kesimi olan "Helot"lara davranıldığı gibi davranılmıştır. Ancak Arnavut göçmenler, diğer göçmenlerle kıyaslandığında, küçük işletmelerin ve tarım sektörüne yaptığı katkılar nedeniyle daha değerli olmuştur. (Hatipoğlu, Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar, 1999, s. 12) 1998 yılında Yunan Hükümeti göçmen Arnavut toplumuna karşı olumlu statü tanıdıysa da Yunan kamuoyunda "Albanophobia" yani Arnavut düşmanlığı nedeniyle çeşitli sorunlar bulunmaktadır. (Koyuncu, 2008, s. 242)

Yunanistan, ülkesindeki Arnavutların nüfusuna ilişkin 1928 ve 1951 tarihinde veriler açıklamış ve Arnavutça konuşan kişilerin sayısını sırasıyla 18.773 ve 22.736 olarak belirtmiştir (Hatipoğlu, Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar, 1999, s. 100). Günümüzde Yunanistan'da 150-200 bin civarında Arnavut olduğu tahmin edilmektedir, ancak ne kadarının Yunan vatandaşı olduğuna ne kadarının

göçmen olduğuna ilişkin veriler bulunmamaktadır. Yunanistan’da yaşanan son ekonomik krizin ardından göçmen Arnavut nüfusun azaldığı düşünülmektedir.

Yunanistan-Arnavutluk ilişkileri, ortak azınlık politikalarını doğrudan etkilemektedir. İkili ilişkilerin arka planına bakılırsa, ilk olarak Yunanlar Arnavutları tarihsel olarak Osmanlı yönetimi ile bağları nedeniyle “İslami” görmekte bu yüzden Yunan Ortodoks için bir tehdit unsuru olduğunu düşünmektedir. İkinci olarak Yunanlar, Arnavutluk’taki etnik Yunanların insan hakları ihlallerine maruz kaldığı iddiasındayken, Arnavutlar bölgede Yunanistan irredantist politikalarından endişe etmektedir. Üçüncü olarak, Yunanistan, İkinci Dünya Savaşı’nda İtalyanların Arnavutluk üzerinden gelmeleri ve İç Savaş sırasında Arnavutların Yunan Komünistlere yardım etmeleri nedeniyle Arnavutluk’u askeri bir tehdit kaynağı olarak görmektedir. Dördüncüsü, Arnavutların daha iyi ekonomik ve sosyal standartlar için Yunanistan’a göç etmeleri, Yunanistan’ın azınlık hakları konusundaki sicili uluslararası kamuoyu tarafından incelenmeye başlamıştır. Beşincisi, Makedonya’nın bağımsızlığın ardından Yunanistan, Kosova, Makedonya ve Arnavutluk’taki Arnavutların birleşmesinden endişe etmektedir (Hall, 1996, s. 82-83). Yunan İsyanı patlak verdiğinde, Osmanlı Devleti’nin Arnavutları bölgeye isyanı bastırmak için göndermesi nedeniyle, Yunanlar Arnavutların Yunan bağımsızlığına engel olmaya çalıştığını düşünmektedir.

Arnavut azınlık grupları içerisinde özellikle Ortodoks Arnavut olan grup, Yunanistan’ın baskıcı, asimilasyonist politikaları (Helenleştirmeye yönelik) sayesinde Arnavut ulusal kimliklerini kaybetmişlerdir. Ortodoks Ulahları ve Makedonları “Vlakvofon Helenler ve Slavofon Helenler” diye kabul eden Yunanistan aynı şekilde Ortodoks Arnavutlar’ı da ısrarla “Arvanites” şeklinde adlandırmış ve Arnavutluk ile bağlarının kopması için de özel çaba harcamıştır (Koyuncu, 2008, s. 243). Arvanitler, Arnavutça’nın bir diyalektiği olan Arvanitika’yu konuşan yalnızca Yunanistan’da bulunan yerel bir topluluktur. Bugün Yunanistan’ın asimilasyon politikaları sonucu Arvanitler kendilerini Yunan ve Arvanit olarak ifade etmekte, Arnavutluk ve Arnavut ulusu ile kendilerini hiçbir şekilde ilişkilendirmemektedir (Wikipedia).

Arnavut Azınlığı, 2. Dünya Savaşı öncesinde Arnavutluk ve Makedonya sınırları boylarında yaşamışken, Yunanistan'ın güvenlik algısı nedeniyle savaş sonrasında ülkenin çeşitli yerlerine dağıtılmıştır. Günümüzde Arnavutlar dağınık halde bulunmakla birlikte, ülkenin orta ve güney kesiminde yoğunlaşma bulunmaktadır (Koyuncu, 2008, s. 244). Arnavut dilinin kamuda kullanımı yasaklanmıştır, ancak Arnavutlar arasında da dilin kullanımına ilişkin bir ilgisizlik bulunmaktadır. Son zamanlarda, Yunan kültürünün ve dilinin etkisinde kalan yeni nesil, Arnavutça konuşan orta yaş neslinin topluluk içinde Arnavutça konuşmaması yönünde davranış sergilemektedir (Ekinci, 2002, s. 75).

1980'lerden itibaren Arnavutlar kültürlerini korumak için dört dernek kurmuştur: Yunanistan Arvanit Birliği, Arvanit Kültür Merkezi, Ano Liosia Arvanit Derneği ve Corinthia Arvanit Derneği (Ekinci, 2002, s. 75).

2.2.2.6 Ulahlar

Ulahlar, çoğunluğunun Yunan Makedonyası, Teselya, Epir ve Pindus bölgesinde yaşadığı, Romencenin bir diyalektiğini konuşan Latin kökenli bir topluluktur. Yunanistan'daki diğer azınlıklarla benzer biçimde resmi azınlık statüsüne sahip olmayan bir topluluktur. Ulah Birliği, Yunanistan'da yaklaşık 600 bin, Avrupa Ulusları Federal Birliği 300 bin, Yunanistan 1935 ve 1951 resmi rakamlarına göre sırasıyla 19.703 ve 39.855 Ulah yaşadığını açıklamaktadır. (Poulton, The Balkans: Minorities and States in Conflict, 1991, s. 189-190)

Balkanların en eski topluluklarından olan Ulahların çeşitli ülkelere dağılmış olduğu ve yaklaşık sayıları 2.500.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Ulahlar kendilerini Aremin, Aromani olarak nitelendirmekte, bazı batılı topluluklar ise Ulahları, Valakh, Sırların Tsintsar, Arnavutların Rumeri, Yunanlıların ise Kutzovlakh adlandırmaktadır. (Poulton, The Balkans: Minorities and States in Conflict, 1991, s. 228)

Ulahlar genelde Helenistik ve neredeyse tamamı Ortodokstur. Aldıkları Yunanca eğitim ve baskın Yunan kültürü ile yetiştikleri için, Ulahlar kendilerini Yunan olarak ifade etmeye eğilimli olmuşlardır. Ayrıca Yunanlılar, Ulahların pek

çoğunun Yunan bağımsızlık mücadelesine sağladıkları katkılardan dolayı kendilerini Yunanlılarla aynı gördüklerini ifade etmektedirler (Poulton, The Balkans: Minorities and States in Conflict, 1991, s. 191). Ulah dilinin kullanımına karşı Yunan toplumunda milliyetçi saldırılar olmasına rağmen, görünürde Yunanistan'daki Ulahlar şimdiye kadar hiç ayrılıkçı hareketlere kalkışmamışlardır.

Ulahlar hakkında ilk yazılı kaynakların Prokopius tarafından yazıldığı, yazılı kaynaklarda ise Ulahların yaşadıkları yerler hakkında bilgi verildiği belirtilmiştir. 20. yy öncesinde bölgede yapılan araştırmalarda, pek çok yer isminin Ulahça olduğu ve bu dilin Latin kökenli diller içinde farklı bir yapıya sahip olduğu belirtilmektedir (Koyuncu, 2008, s. 247). Ayrıca, Ulahların Rumenlerle aynı kökene sahip oldukları ve göçebe bir topluluk sınıfından oluşmaktadır.

19.yy'ın ilk kısmında Milliyetçiliğin yükselişi ve Osmanlı'daki ayrılıkçı hareketlerin başlamasıyla birlikte, ayrı kiliseler ve okullar oluşmaya başlamış ve bunun sonucunda Bulgarlar, Sırlar, Yunanlar ayrı kimlikler olarak kendilerini tanımlamaya başlamıştır. Rum Ortodoks Patrikliğinin Ulahlar üzerindeki etkisi nedeniyle kendilerini Yunan olarak tanımlamaya başladıkları görülmüştür. Ulahlar bunun sonucunda Osmanlı Devletine karşı 1821 tarihli Yunan İsyanında Yunanlarla birlikte hareket etmişlerdir.

Milliyetçilikten en son etkilenen topluluklar Arnavutlar ve Ulahlar olmuştur. Arnavutlar, Müslüman kimlikleri nedeniyle Osmanlı sistemi içerisinde 20.yy'a kadar kalmıştır. Ortodoks olan ancak belli bir bölgede yoğunlaşmamış olan Ulahlar bağımsızlık sürecine girememişlerdir (Winniffrith, 2002, s. 116-117). Osmanlı İmparatorluğu içerisinde Ulahlar genellikle sürü çobanlığı ve kürk ticareti ile geçimlerini sağlamışlardır.

1905 yılında Osmanlı Devleti tarafından "Millet" sistemi içerisine alınmış, böylece kimliklerinin farklılığı ilk kez tanınmıştır. Osmanlı İmparatorluğu bu statü ile birlikte Ulahlara kendi yöneticilerini seçmek, kendi dillerinde ibadet ettikleri kilise ve eğitim aldıkları okullara sahip olmak, Osmanlı meclisinde temsil edilmek gibi haklar tanımış, ancak bu durum Patrikhane ile Yunan halkı tarafından olumsuz algılanmıştır. Ulahlar, Millet sistemi sayesinde diğer Osmanlı toplulukları birlikte

eşit bir biçimde bir takım haklara sahip oldukları bir dönem yaşamışlar, ancak bu dönem Ulahların yaşadıkları bölgelerin Yunan hâkimiyetine girmesiyle son bulmuştur (Hatipoğlu, Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar, 1999, s. 130).

1912-1913 Balkan Savaşları ile bölgenin haritasının değişmesi ile birlikte, savaş öncesi Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde yer alan Ulah topluluğu, Yunan sınırları içerisinde kalmıştır. 1913 tarihli Bükreş Antlaşması'yla Yunanistan, Ulahlara okul ve kiliselerini açması konusunda izin vermiş bu hususta Romanya'dan destek istemiştir. Bununla birlikte Yunanistan, Ulah kimliğinin oluşmasını engellemek için Ulahçanın kullanılmasında yasaklayıcı tedbirler almıştır. 1913 tarihli Bükreş Antlaşması'nın bir diğer önemli özelliği ise, bu antlaşma ile Ulahlar azınlık grubu olarak tanınmıştır. İki savaş arası dönemde ise, Makedonlara benzer biçimde Ulahlara, Yunanca öğrenmeleri şart koşulmuştur (Koyuncu, 2008, s. 249). İkinci Dünya Savaşı sırasında Yunanistan'ın bir kısım toprakları İtalyanlar tarafından işgal edilmiş ve işgal sırasında İtalyanlar Ulahları yanlarına çekmeye çalışmıştır. Bu bağlamda bir Ulah tarafından İtalya destekli Pindus Prensligi kurulmuş, ancak Yunanistan'ın savaşta kazanan tarafta yer alması nedeniyle Prenslük de ortadan kalkmıştır. Romanya savaş sonrasında komünist rejime geçip, SSCB sistemine entegre olunca, ülke dışı soydaşlara yönelik ilgisi kaybetmiş ve Yunan topraklarında yaşayan Ulahlara bu döneme kadar verdiği desteği kesmiştir, bunun üzerine Yunan devleti Ulah okullarına destek sağlamayarak okulların kapanmasına neden olmuş ve yenilerinin açılmasına izin vermemiştir (Hatipoğlu, Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar, 1999, s. 132-135). İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Ulahların büyük bir kısmı Yunanistan'ın asimilasyonist politikaları karşısında zaten zayıf olan ulusal bilinçlerini (akraba devlet olmayışı, Ortodoks olmaları, düşük sosyo-ekonomik düzey) koruyamamışlardır (Koyuncu, 2008, s. 249). Yunan kimliğinden farklı bir kimliğe sahip olduğunu ve kimlik bilincinin gelişmiş olduğunu düşünen Ulahların bir kısmı ise ülkeyi terk ederek ABD, Avustralya gibi ülkelere yerleşmeyi tercih etmişlerdir. Günümüzde Yunanistan dışında yaşayan ve kimliğine daha fazla sahip çıkan bir Ulah diasporası bulunmaktadır. Söz konusu diaspora, Yunanistan sınırları dışında Ulah diline ve kültürel kimliğine oldukça katkıda bulunmuştur. Ancak diasporanın katkısı, Ulah ulusal kimliğinin bilinçlendirilmesi yönünde değil de

azınlık Ulah dilinin unutulmasının önlenmesi ve Ulah varlığının tanınması yönünde gerçekleştiği görülmektedir. (Poulton, The Balkans: Minorities and States in Conflict, 1991, s. 231)

1998 yılında yürürlüğe giren, AK tarafından hazırlanan Yunanistan'ın da imzaladığı Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartı adlı belge, korunması gereken diller arasında Ulah dilini de saymıştır (Ekinci, 2002, s. 79). 1995 yılında Ulah Azınlık mensubu olan Sotiris Bletsas, Avrupa Az Kullanılan Diller Bürosunun yayınlarını dağıttığı gerekçesiyle tutuklanmış bunun üzerine AK aktivistin tutukluluk gerekçesiyle ilgili Yunan hükümetinden bilgi istemiştir.

1990 sonrası Yunanistan'da azınlıklara karşı detant (yumuşama) dönemi ile birlikte, Ulahlar da bir takım olumlu gelişmelerle karşılaşmışlar, en temelde de Ulahların düzenlediği bir takım etkinliklere/kurulan STK'lara izin verilmeye başlanmıştır. Örnek olarak "Panhelenik Ulah Kültür Dernekleri Birliği" adlı dernek gösterilebilir (Koyuncu, 2008, s. 250). Dernek, Ulahlara yönelik gözüke de başındaki "Panhelenik" ibaresi ile bu birliğin Yunanistan güdümünde olduğu tahmin edilmektedir.

Ulahlar, STK'ları aracılığıyla son dönemde dil varlıklarının korunması ve azınlık hakları konusunda Romanya'dan destek görmek istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca Ulahlar AK'ye de çeşitli raporlar sunarak, kendilerine yönelik AK'nin ilgisini çekmeye çalışmaktadır. Bu çabalar olumlu da sonuç vermiş ve 1996 ile 1997 yıllarında AK, Ulah Sorunu'nu başta dil ve kültür olmak üzere tarih bağlamında ele almıştır. 1996 yılında İspanyol parlamenter Lluís Maria de Puig'in Ulahlarla ilgili bir raporu kabul edilmiştir. Bu rapor kısaca Ulah halkının kökeni, tarihi ve günümüzdeki konumu ve Yunanistan'ın bu topluluğa ilişkin olumsuz politikaları/uygulamalarına değinmiştir. AK de bu raporu kabul etmiş ve Balkanlardaki ve Yunanistan'daki Ulahların sorunlarına ilişkin çözüm noktasında destek olacağını ifade etmiştir (Hatipoğlu, Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar, 1999, s. 138).

2.2.2.7 Yahudiler

Yunanistan'da Yahudi varlığı M.Ö 85'e kadar gitmektedir. Önceleri Teselya, Makedonya, Argos, Attika, Mora, Girit ve Kıbrıs'a yerleşen Yahudilerin bir kısmı İbraniceyi unutup Antik Yunanca konuşmaya başlamışlardır. 15. yy'e kadar Yunan coğrafyasında küçük bir topluluk olarak bulunan Yahudiler, 1430 ve 1492 yıllarındaki göçlerle bölgenin asli unsurları haline gelmişlerdir. İlk olarak, 1430 yılında Osmanlı Padişahı II. Murat döneminde Aşkenasi Yahudileri Bavyera-Katolik Alman zulmünden kaçmış ve Osmanlı İmparatorluğu söz konusu topluluğa kucak açmıştır (Hatipoğlu, Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar, 1999, s. 146). Asıl büyük Yahudi göçü ise 1492 yılında gerçekleşmiştir. İspanyol hükümdarlar Ferdinand ve İsabella, yaklaşık 20.000 İber Yahudisi ve Sefarad'ı sürme kararı almış, bunun üzerine 2. Sultan Beyazıt sürülen Yahudileri Osmanlı Devleti'ne kabul edeceğini beyan ederek, onları Selanik'e yerleştirmiştir. Selanik Sefarad kültürü için önemli bir merkez haline gelmiştir.

Selanik'e ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Selanik, 1915 yılına ait verilere göre, Avrupa'da en fazla Yahudi'nin yaşadığı merkezlerden biridir. 1913'te yayımlanan Yunan Resmi Rakamlarına göre şehirde 61.439 Yahudi, 45.867 Müslüman, 39.936 Yunan ve 10.600 Diğer Milletler yaşadığı tespit edilmiştir. Selanik için Osmanlı İmparatorluğu içerisinde Yahudi şehri benzetmesi çok yanlış olmayacaktır. Şehrin ticaret ve ekonomik yapısı Yahudilerin elinde bulunmaktaydı. 1917 yılına gelince şüpheli biçimde çıkan "Büyük Selanik Yangını" nedeniyle 55.000 kişi evsiz kalmış ve yangından en çok etkilenen toplum, özellikle liman ve çevresinde yaşayan Yahudiler olmuştur. Yangın sonrası hükümet, bölgeyi sit bölgesi olarak ilan etmiştir (Bowman, 2002, s. 71). Yangın sonrasında demografik yapısı değişmiş, pek çok Yahudi Batılı ülkelere göç etmiştir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'den Yunanistan'a göç eden 1,2 milyon Rum da Ege Makedonyası ve özellikle Selanik'e yerleştirilmiş ve bu durum Yahudilerin tamamıyla azınlık durumuna düşmesine neden olmuştur. 2. Dünya Savaşı öncesi Selanik'te 50.000 civarında olan Yahudi sayısı ise soykırım neticesinde sayı 2.000'e düşmüştür (Hellenic Resources).

Yahudilerin Yunanlarla ciddi sorun yaşamaları Mora İsyanı ile olmuştur. Yunan XVI. Yüzyılda cemaatleşme sürecine giren Patras ve Arta (Mora yöresi)'da yaşayan Yahudilerinin birçoğu Yunan ayaklanması sırasında Türkler gibi hayatlarını kaybetmişlerdir (Koyuncu, 2008, s. 252). Ortodoks Yunanlar, genelde Osmanlı Dönemini 400 yıllık esaret dönemi nitelendirirken, Yunan Yahudiler de, Osmanlı'nın özgürlük ortamından yararlanmaları ve Türklerle birlikte Yunan Mezalimine uğramaları nedeniyle olumsuz bir Osmanlı algısı bulunmamaktadır (Ekinci, 2002, s. 84).

İkinci Dünya Savaşı sırasında 1943'te Yunanistan 65.000'den fazla Yahudi'yi toplama kampına göndermiştir. Bir çok entelektüel ve dini lider durumu protesto etmiş ancak Nazilerle yakın işbirliği içinde olan ve o dönemde anti-Semitik düşüncelere sahip olan PASOK partisi iktidarı Yahudilerin toplama kamplarına gönderilmesinde rol oynamıştır.

Yunanistan'da Anti- Semitik uygulamalar genel olarak Yahudi anıtlarına yapılan saldırılar, Yahudilerin mezarlarının ve evlerinin duvarlarına Nazi sloganları yazmaları ve gamalı haç resimleri çizimleri ve milletvekilleri ile kilise yetkililerinin Anti-Semitik açıklamaları şeklinde vuku bulmuştur. Yunanistan'da Yahudiler, pek çok kez anti-Semitik uygulamalarla karşılaşmasına rağmen, Yunanistan'ı anti-Semitik bir devlet olarak görmemektedirler. Bunun da nedeni anti-Semitizmin bilinçaltında var olması ve onun tespit edilmesini ve onunla mücadele edilmesini zorlaştırmaktadır. 1948 yılında İsrail devleti kurulunca Yunanistan Yahudilerinin, Yunan vatandaşlığından çıkmaları şartı ile ülkeyi terk etmelerine izin verilmiştir (Ekinci, 2002, s. 84).

Yunanistan'daki Yahudi nüfusu bugün yaklaşık 5.000 civarındadır ve büyük bir çoğunluğu Atina ve Selanik'te yaşamaktadır. II. Dünya Savaşı sırasında yaşanan soykırım olaylarından sonra 10.000 civarına düşen Yahudi nüfusunun artması beklenirken 5.000 civarında olmasının iki nedeni bulunmaktadır. İlk olarak, 1948 yılında İsrail devletinin kurulmasıyla, birçok Yunanistan Yahudisi de yüzlerce yıldır yaşadıkları toprakları terk ederek İsrail'e göç etmişlerdir. İkinci neden ise, Yunanistan'ın genel Anti-semitik uygulamaları karşısında birçok Yahudi Yunanistan

topraklarını terk etmiştir. Yunanistan Yahudileri günümüzde de Anti-Semitik uygulamalara maruz kalmaktadır (Koyuncu, 2008, s. 253).

Yahudiler Yunanistan'da çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlardan ilki eğitim alanındadır. Ortodoks Hristiyan öğretilerine göre verilen din derslerinden, Ortodoks ve Hristiyan olmayanlar muaf tutulmaktadır ancak yine de kaynaştırılmalı okullarda öğrenciler arasında ötekileştirmeye neden olmaktadır. Ayrıca diğer din mensuplarına din dersi (seçmeli de olsa) verilmemektedir. (Hatipoğlu, Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar, 1999, s. 153)

Okullarda okutulan kitaplarda Anti-Semitik ifadelerin bulunması başka bir sorundur ve böylelikle Yahudi öğrenciler ötekileşmekte, Yunan öğrenciler ise Yahudilere karşı olumsuz algıya sahip olmaktadır. Sorunun çözülmesi noktasında, 1988 yılında Yahudi Yunanlar, Yunan okul kitaplarındaki Anti-Semitik ifadelerin ayıklanıp çıkartılması için Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı'na başvuruda bulunmuş, ancak Bakanlığın Pedagoji Enstitüsü tarafından geri çevrilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda kitaplardaki olumsuz ifadelerin yalnızca altıda biri değiştirilmiştir. (Koyuncu, 2008, s. 254)

2003 yılında AK'nin Irkçılığı ve Hoşgörüsüzlüğü Önleme Heyeti (ECRI) tarafından hazırlanan raporda Yunanistan'da 'anti-semitik' eylemlerin artış gösterdiği yönünde tespitler de bulunulmuştur. (Koyuncu, 2008, s. 255) Yunanistan Yahudilerinin sayıları her ne kadar azalmışsa ve ulusal güvenlik açısından tehdit oluşturmasa da, tarihsel önyargılar nedeniyle Yunan medyasında ve siyasetinde Anti-Semitik faaliyetler ve söylemler devam etmektedir.

2.2.2.8 Katolikler

Günümüzde Yunan Katoliklerinin sayısının 53.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Yoğun olarak yaşadığı yerler, tarih boyunca Katolikliğin merkezlerinden olan ve Kiklad adalarının ikisinden Tinos ve Syros adalarıdır. Syros adasında 7.800 ve Tinos adasında yaklaşık 2.600 Latin bulunmaktadır. Katoliklerin büyük bir çoğunluğu (yaklaşık 36.000) ise Atina ve çevresinde yaşamaktadır. (Frazee, 2002, s. 39)

Yunanistan'daki Latin kilisesinin kökenleri 13. yya dayanmaktadır. Roma İmparatorluklarının ayrılmasının ardından, Dördüncü Haçlı Seferleri ile Katolikler ve Ortodokslar arasında artan gerginlik Akdeniz'de mücadeleye dönüşmüştür. O dönemde Latinler ve Venedikliler, Korfu, Tinos, Syros, Naxos, Paxos, Rodos, Girit adalarını ele geçirmişlerdir (Frazee, 2002). Bugün az sayıda da olsa söz konusu adalarda Katolik varlığın görülmesinin altında böyle bir tarihsel arka plan yatmaktadır.

Yunanistan'da bugün Katolikler çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Özellikle Yunanistan'daki Ortodoks etkisi, Katoliklerin yaşam koşullarını zorlaştırmaktadır. Katolikler, uzun süredir Yunanistan'da misyonerlik (din değiştirme) faaliyetlerini durdurmuş olmasına rağmen, Ortodoks Yunan toplumu, Katoliklere bu kapsamda önyargıyla bakmaktadır. (Frazee, 2002, s. 40)

“1994 yılında Atina Katolik Kilisesi Başpiskoposu Nicholas Phoskolos, Yunan Katoliklerinin sorunlarını şu şekilde dile getirmiştir: “ Katolik Kilisesi Hukuku devlet tarafından kabul edilmemektedir. Hiçbir Katolik kilisesi, yerel Ortodoks piskoposluğun izni olmadan inşa edilememektedir. Katolikler, kendi kilise hukuklarına göre manastırlarını tasarlamak, ruhban okulları açmak istemektedir. Katolik çocuklara, piskoposluk tarafından onaylanmış kitapları okutmak için öğretmen istihdam edilmesi gerekmektedir. Ayrıca Katolikler, sosyal yardım vakıfları kurması hakkı talep etmektedir.” (Frazee, 2002, s. 41)

Başpiskoposun çabalarına rağmen, Katolik Kilisesi, Ortodoksların ve Yahudilerin tersine yasal bir statüye sahip değildir.

2.3 Ulusal Hukuk Çerçevesinde Yunanistan Azınlıklarına İlişkin Genel

Değerlendirmeler

❖ Anayasal Statü

- Din ile ilgili hükümler
 - Yunanistan Anayasası, “Kutsal, Aynı Cevherden Kaynaklanan ve Bölünmez Üçlü Adına Yunanistan’ın Beşinci Kurucu Meclisi tarafından kabul edilmiştir.” sözüyle başlar.
 - Anayasa’nın 2. Bölümünde kilise-devlet ilişkileri açıklanır ve 3. Maddesinin 1. Fıkrası “Yunanistan’daki yaygın din İsa’nın Doğu Ortodoksluk mezhebidir. Kendi başı olarak İsa Mesih efendimizi tanıyan Yunanistan’ın Ortodoks mezhebi, Büyük Konstantinopolis Kilisesi ve Hristiyanlığın diğer mezheplerinin öğretileriyle aynı öğretiyeye çözümlenmez bir bağlılık içindedir.” der. Bu madde ve anayasanın giriş cümlesi ile Yunanistan’ın aslında teokratik bir devlet olduğunu göstermektedir.
 - Din ve vicdan hürriyeti Anayasa’nın 13. Maddesinde düzenlenmektedir. Bilinen bütün dinler serbest olduğu ve kamu koruması altında serbestçe yerine getirilir ibaresi yer almasına rağmen, Atina’da camii yapılması ve Rodos ve İstanköy’deki tarihi camilerin kullanımı sorunları devam etmektedir. İşbu maddenin 3. Fıkrası bilinen dinlerin görevlilerini de devlet denetimine tabii olduğunu belirtmektedir. Parlamento üyelerinin ve Cumhurbaşkanının yemini, 33. ve 59. Maddelerde düzenlenmiştir ve Özdeş, Kutsal ve Bölünmez Üçlü adına yemin edilme zorunluluğu bulunmaktadır ancak 59. Maddenin ikinci fıkrası farklı dinden olan Parlamento üyeleri kendi dinine göre aynı yemini etmektedir.
- Kişi Hürriyeti ile ilgili hükümler
 - Anayasadaki 5. Maddenin 4. Fıkrası “Bütün Yunanların, ülkede seyahat ve ikamet ya da ülkeye serbest giriş ve çıkışlarını sınırlayan kişisel idari tedbirler yasaktır.” ifadesi yer almaktadır. 2001’deki anayasa değişikliğiyle anayasaya eklenmiştir. 1995’e kadar İskeçe’nin dağlık bölgesini “yasak bölge” adlandırılarak, giriş çıkışlara kısıtlama getiren Yunanistan’ın yukarıdaki

anayasa değişikliğiyle bu uygulamanın tekrarlamasının önüne geçildiği söylenebilmektedir.

- Dernek kurma ile ilgili hükümler

Dernek kurma hakkı Anayasa'nın 12. Maddesinde düzenlenmektedir. Söz konusu madde, herkesin kar amacı gütmeyen dernekler ve birlikler kurma hakkına sahip olduğunu, bunun da önceden izin alma şartına bağlanamayacağını, bir derneğin mahkeme kararı olmadan feshedilemeyeceğini, tarımsal ve kentsel kooperatiflerin kendileri tarafından yönetileceğini ancak devletin denetiminde olacağını belirtmektedir. Mahkeme kararı ile bir derneğin kurulması, izin alma şartına bağlandığını göstermektedir, bu da anayasanın açık bir ihlali olduğu anlamına gelmektedir. Mahkeme kararı ile derneklerin kurulması hükmü ile Batı Trakya'da dernekleşme konusunda engeller çıkarıldığı söylenebilmektedir. Ayrıca Batı Trakya'daki kooperatiflerin (tütün, kiraz vs.) desteklenmesi söz konusu olduğunda, devletin mali denetiminde olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

- Özel mülkiyetin korunması ile ilgili maddeler

Özel mülkiyetin korunması ile ilgili olarak 2001 yılındaki anayasa değişikliğiyle 17. Maddeye şimdiki 2. Fıkra eklenmiştir: "Hiç kimse, kanunda belirlenen hallerde ve şekillerde kamu yararı usulüne uygun olarak ispatlanmadıkça ve daima kamulaştırılan mülkün tazminatının geçici belirlenmesine dair mahkeme duruşması anındaki değerine uygun düşen tam tazminatı ödenmedikçe, mülkünden yoksun bırakılmaz. Nihai bedelin talep edildiği durumlarda, bu talebin mahkemeye yöneltildiği zamanın değeri esas alınır." 80'lerde Yunanistan'ın Batı Trakya Azınlığın topraklarının değerinin altında kamulaştırıldığı göz önünde bulundurulduğunda, bu madde ile özel mülkiyetin korunması hususunda adımlar atıldığı düşünülmektedir.

- Cumhurbaşkanının seçimine ilişkin maddeler

Cumhurbaşkanı seçilebilme şartları 31. Maddede düzenlenmektedir ve baba veya ana tarafından Yunan soyundan gelmesi şart koşulmuştur, bu maddeden Azınlık mensuplarının Cumhurbaşkanı olamayacağı anlaşılmaktadır.

❖ Azınlıkları İlgilendiren Kanunlar

▪ Vatandaşlık Kanunu:

1998’de kaldırılan 19.madde (Yunan soyundan gelmeyen ve geri dönüş niyeti olmadan ülkeyi terk eden kişilerin vatandaşlıktan çıkarılması) ile 60 bin Batı Trakya Türkü vatandaşlıktan çıkarılmıştır.

▪ Batı Trakya Müslüman Azınlığı Vakıflarının ve Bunların Malvarlıklarının Yönetimi ve İdaresi’ne Dair Kanun

2008 tarihli 3647 sayılı olan bu kanun, 1980 tarihli 1091 sayılı kanunu mülga ederek yürürlüğe girmiştir (Madde 23). Yunanistan’ın 2008 yılında çıkardığı azınlık vakıfları yasasının 2. maddesinde vakıf tanımı yapılmaktadır. Ancak bu tanım eksiktir. Çünkü okul vakıflarını kapsamamaktadır.

Madde 3’ün 5. Fıkrası “Vakıf malvarlığı gelirlerinin idaresi, taşınmaz malvarlığının herhangi bir şekilde değerlendirilmesi, ipotek konulması, kat karşılığı usulüyle bina yapımı, taşınmaz mal satın alınması ve başka bir vakfa ekonomik yardımda bulunulması da dahil olmak üzere, her konuda yerel müftünün onayı ile olur.” ifadesiyle müftülüklere geniş yetki tanıdığını gösterir.

Vakıflar, Vakıf Heyeti ve İdare Kurulları tarafından yönetilir ve denetimini müftü gerçekleştirir. Kurulların görev süresi 3 yıldır (Madde 17). Vakıf heyeti 3, İdare kurulu 5 üyeden oluşur (mad. 6 ve 10)

Okul vakıfları madde 19’da düzenlenmiş ve temsili ve denetimi Okul Encümenleri Birliği’ne bırakılmıştır. Okul vakıflarını diğer vakıflardan ayırarak, Lozan Antlaşması ihlal edilmektedir.

Vakıflar vergiden muafırlar (mad. 21). Bu madde ilk kez konulmuştur, ancak daha önceden biriken vergi borçları hala devam etmektedir. Mülkiyet konusunda anlaşmazlık durumunda, Ekonomi ve Maliye Bakanlığının bir temsilcisi, Dışişleri Bakanlığınca önerilen Hukuk Fakültesi lisansı sahibi bir kişi, Doğu Makedonya Trakya Bölgesinin bir temsilcisi ve karşılıklı olarak her iki İdare ya da Vakıf Heyetinin iki temsilcisinden bir komisyon oluşturularak çözüm üretilir (mad.22) Bu madde ile devletten dört, azınlıktan dört temsilciyle eşitlik sağlanmaya çalışılmıştır.

- Batı Trakya'da Eğitim ile ilgili Kanunlar, Kararname ve Kararlar

Batı Trakya'daki ilkokullarına ilk defa Türk Okulu diye tanıyan 3065/6.10.1954 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamesi (Mareşal Papagos Kanunu) ilkokulların isleyiş sekline açıklık getirmektedir. Bu kanun Batı Trakya Türklerinin ilkokullarını ilk olarak Türk olarak tanımlar. 1972 yılında da 1109/1972 sayılı kanun hükmünde kararname ile Azınlık okulları olarak değiştirilmiştir.

Selanik Özel Pedagoji Akademisi, 31/10.10.1968 Kral İdaresi Kararnamesi ile kurulmuştur, ancak Mayıs 2011 tarihinde SÖPA kapatılmış, Selanik Aristoteles Üniversitesi'nde Azınlık Bölümü açılmıştır.

1977 yılında çıkarılan 694 sayılı yasayla, Encümen atamaları valiyeye devredilmiştir. Vali, ilkokullara öğrenci velilerinin seçmiş olduğu en az beş, en çok on beş kişinin yer aldığı listeden istediği encümeni seçerek tayin edebilmektedir. Böylece, 694 sayılı yasa okulların yönetimini öğrenci velilerinin seçmiş oldukları kişilerin ellerinden alarak valinin tayin edeceği kişilere vermektedir.

695/16.9.1977 Sayılı Kanun ile "Azınlık okullarında Müslüman öğretmen atamaları ve istihdamları yapılırken, Selanik Pedagoji Akademisi çıkışlı öğretmenler tercih edilir" ifadesi yer almaktadır.

F.152,11/B3/790/28.2.1996 Sayılı Bakanlık Kararı ile Yüksek Okullara ve Üniversitelere girişte uygulanan %0,5'lik kontenjan uygulaması ile ilgilidir. Yunan Üniversitelerine her bölümüne bir öğrenci alınabileceğini belirtmektedir.

▪ Müftülük ve Din görevlileri ile ilgili Kanun

1990 tarihli 1920 sayılı yasa, Müftülerin Tayin yöntemleri, nitelikleri, görevleri, statüleri ve bunlara vekâlet edecekler hakkındadır, ayrıca 2345/1920 sayılı kanunu ortadan kaldıran kanundur. Kanunun 5. Maddesi, müftülerin görev ve yetkilerini belirlemiştir:

- Kutsal İslam Yasalarından kaynaklanan dini görev ve sorumluluklarını ifa ederler,
- Müslüman din görevlilerini atar, denetler ve azlederler,
- Müslümanlar arasındaki dini nikâhları akdeder veya onaylar,
- Kutsal İslam Yasaları ile ilgili konular üzerinde görüş bildirirler ve
- Kutsal İslam Yasaları öngördüğü takdirde evlilik, boşanma, nafaka, velayet, vesayet, kazai rüşd, İslami vasiyetname ve kanuni mirasçılık konularında hüküm verme yetkisine sahiptirler.

Kanunun yetki tanınmadığı Vakıf malları konusunda 2008 yılındaki 3647 sayılı kanunla yetkilendirilmiştir (bknz. 3647/2008).

Kanun, önceki kanunla (2345/1920) önemli farklılık göstermektedir. İlk olarak 1913 Atina Antlaşması'nda yer alan Baş müftülük müessesesi eski kanunda yer alırken, yeni kanun bu uygulamayı kaldırmış ve müftülük tayin uygulamasını getirmiştir. İkincisi, önceden müftülüğün verdiği kararlara Bidayet Mahkemesi yetkisi dahilinde olup olmadığını incelerken, bu kanunla kararların anayasaya aykırı olup olmadığını inceler.

2007 yılında çıkarılan 3536/2007 sayılı kanun 240 din görevlisinin, devletin tayin edeceği 5 kişilik Hristiyan heyet tarafından belirlenmesini öngörmekte ve kamuoyunda 240 imam yasası olarak bilinmektedir. Yasanın azınlığın dini özerkliğini garanti altına alan Lozan Barış Antlaşması'nın hükümlerine ters düşmektedir. Seçilmiş müftülerin etkinliği sayesinde 240 imam yasası tam anlamıyla uygulanmamaktadır.

- Medya ile ilgili Kanun

2328/ 1995 (Law 2328/1995) sayı ve tarihli kanunun 3. Maddesinin 18. Paragrafı Yunanistan'da %25 Yunanca yayın yapma zorunluğu bulunmaktadır. Bu konuda Batı Trakya'da Türkçe yayın yapan Kral FM'e kanuna uymadığı gerekçesiyle 3000 Avro para cezası kesilmiştir. (Avrupa Batı Trakya Türkleri Federasyonu, 2011)

3. BÖLÜM

YUNANİSTAN'DA AZINLIKLARIN MEVCUT DURUMU VE TÜRKİYE'NİN ROLÜ

3.1 Yunanistan Ekonomik Krizi ve Altın Şafak Örgütü

2007'de ABD'de başlayan, 2008-2009 yıllarında tüm dünyaya sıçrayan küresel ekonomik kriz, zaten kırılgan olan Yunanistan ekonomisini tarihin en büyük ekonomik kriziyle karşı karşıya bırakmıştır. Yunanistan'ın ekonomik krizinin resmi başlangıcı 2009 yılının Kasım ayında, Yunanistan'da seçimle iktidara gelen yeni hükümetin mali verilerin çarpıtıldığını açıklaması ile olduğu söylenebilmektedir. 2008 yılı bütçe açığı GSYH'nin %5'inden %7,5'ine revize edilmiştir. Aynı zamanda, 2009 yılı için öngörülen bütçe açığı GSYH'nin %3,7'sinden %12,7 oranına revize edilmiştir. Yunanistan hükümeti, bütçe açığını 2012 yılında %2,8'e indirmek için 14/01/2010 tarihinde istikrar programını açıklamıştır (Yaşar KÖSE, 2011). Yunanistan'daki ekonomik krizin diğer AB ülkelerine sıçramaması ve Euro'nun korunması amacıyla Euro Alanı ülkeleri ve IMF 2010'da ortak bir finansal mekanizmanın kurulması için anlaşmışlardır. AB ve IMF 'nin katkısıyla 110 milyar Euro tutarındaki 3 yıl vadeli kurtarma paketi Yunanistan'a verilmiştir. 13 Euro Bölgesi Ekonomi ve Maliye Bakanları, Yunanistan'ın ikinci uyum programını 14 Mart 2012'de onaylamış olup, Yunanistan'a bir önceki paketten kalan tutarın yanı sıra, 2014 yılına kadar olan dönem için 130 milyar Euro tutarında ilave kaynak

sağlanmıştır (ÇELİKER, 2013). Sonuç olarak, Yunan ekonomisi 2008-2013 yılları arasında yüzde 23 küçülmüş, 5 yılda işsizlik yüzde 9.5'tan Avrupa Birliği'ndeki en yüksek seviyeye, yüzde 26.8'e kadar yükselmiştir. Gençlerde işsizlik yüzde 60 ile rekor seviyelere ulaşmıştır.

Yunanistan'da 2010 yılından itibaren uygulanan kemer sıkma politikaları ve ekonomik daralma, toplumsal ve siyasi sorunlar doğurmuştur. Yunan halkı bu tasarruf tedbirlerine sokak gösterileri ve grevler yaparak tepki göstermiştir. Toplumsal huzursuzluk, siyasete de yansımıştır.

2009'da tek başına iktidara gelen PASOK hükümeti karşılaştığı ekonomik krizle mücadele başarısız olmuş, AB ve IMF tarafından istenen tasarruf tedbirlerini referanduma sunmak istemiştir. Bunun üzerine AB baskısıyla 2011 Kasım ayında Başbakan Papandreou ve partisi istifa etmek durumunda kalmış, 06 Mayıs ve 17 Haziran 2012 Parlamento Seçimlerine kadar teknokratlar hükümeti ülkeyi idare etmiştir. 17 Haziran Seçimlerinde, Yunan siyaseti büyük ölçüde değişime uğratmıştır. 1974 yılından itibaren fiilen iki partili bir sistemle yönetilen Yunanistan'da merkez sol PASOK ve merkez sağ Yeni Demokrasi Partisinin oylarında keskin bir düşüş yaşanmış olup, radikal sol eğimli SYRIZA Partisi ikinci parti, aşırı sağcı ve Neo-Nazi Altın Şafak Partisi ise beklenilen üzerinde oy alarak 5. Parti konumuna gelmiştir.

Yunanistan'da yaşanan ekonomik kriz, devletin azınlıklar üzerindeki politikasında büyük değişiklikler yaratmamış ancak Altın Şafak'ın yükselişe geçmesi ve toplumsal destek görmesi ile özellikle Göçmenler üzerinde büyük bir baskı oluşmuştur. Yunan Devleti, azınlıkları şiddete başvurmadan çeşitli yollarla baskı altına alırken, Altın Şafak'ın şiddet eylemleri devletin örgüte karşı önlem alma zorunluğunu doğurmuştur. Altın Şafak Örgütü'nün azınlıklara karşı tutumu sistemde arıza yaratmıştır. Altın Şafak'ın değerlendirilmesi azınlıkların güncel durumunu anlaşılır kılacaktır.

Altın Şafak Örgütü/Partisi: Hrisi Avgi (Altın Şafak), halen lider olan Niko Mihaliakos tarafından 1993'te kurulmuştur. Altın Şafak 1990'larda paramiliter bir örgütlenme sürecine girmiştir. Birçok örgüt üyesi, Sırp'ların yanında yer alarak

Bosnalılarla ve Hırvatlarla çatışmışlardır. Altın Şafak 2007’de “Avrupa Açılımı” gerçekleştirip Almanya’da Nazi hareketinin devamı olan NPD ile ilişkiler kurmuştur. Ekonomik krizin derinleşmesinden sonra yabancı, mülteci ve Yahudi karşıtlığı üzerinden oy oranlarını arttırmıştır (ÇELİKER, 2013). 2009 seçimlerinde oy oranı %0.46 iken, 2012 seçimlerinde oy oranı %6.92’ye yükselmiştir. Altın Şafak Örgütü’nün lideri ve yöneticileri, Eylül 2013’te anti-faşist bir rapçi olan Pavlos Fyssas’ın cinayeti ile ilgileri bulunmaktan dolayı tutuklanmış olup, tutukluluk halleri devam etmektedir.

Altın Şafak Örgütü’nün eylemleri asıl olarak Göçmenlere (çoğunluğu Müslüman olan) ve Yahudilere yönelik gerçekleşmiştir. Aşırı sağın yükselişi ve şiddet eylemleri uluslararası örgütlerin raporlarına konu olmuş olup, Altın Şafak’ın eylemlerine 3.2 Uluslararası Örgütler tarafından hazırlanan raporlar kapsamında Azınlıklar bölümünde ayrıntılı biçimde değerlendirilecektir. Altın Şafak Örgütü’nün ülke çapındaki eylemleri Batı Trakya Azınlığı ve Gümülcine Başkonsolosu’na da yönelmiştir. Altın Şafak partisinin yaklaşık 150 taraftarı 6 Ağustos 2012’de Gümülcine kentindeki Türk Gençler Birliği’nin binasına bira şişeleri fırlatarak saldırmışlardır (Kirbaki, Saldırganlar buralı değil, 2012). 9 Ocak 2013 tarihinde Türkiye’nin Gümülcine Başkonsolosu Osman İlhan Şener’in makam aracına, Yunanistan’ın Kavala kentinde aşırı sağcı Altın Şafak partisi üyelerince saldırıda bulunulmuştur (Kirbaki, Kavala’da Türk konsolosa saldırı, 2013). Batı Trakya’da yaşanan münferit olaylara rağmen, Altın Şafak’ın Batı Trakya’da Müslüman Türk Azınlığa karşı sistemli bir saldırısı olduğunu söylemek mümkün değildir. Altın Şafak’ın Batı Trakya’da etkili olamamasının arka planında, Azınlığa uygulanacak şiddet eylemlerinin Azınlığın radikalleşmesine yol açmasından endişe edilmesi nedeniyle Yunan devletinin önlemler alması yatmaktadır.

3.2 Uluslararası Örgütler Tarafından Hazırlanan Raporlar Kapsamında Azınlıklar

Freedom House 2013 Raporu

16 Mart 2013 tarihinde yayınlanan raporda, din özgürlüğünün anayasa tarafından garanti altına alınmasına rağmen, Ortodoks kilisesinin devlet tarafından maddi ve manevi destek görmesi, Ortodoks ülkenin üstün inancı kabul edildiği belirtilmektedir. Ortodoks dinine uygulanan ayrıcalığın, diğer dinlerde ayrımcılığa dönüştüğü önceki bölümlerde değinilmiştir. Azınlık dinlerin üyeleri özellikle ibadethanelerin açılması ve miras kalan varlıkların kullanılması hususlarında ayrımcılıkla ve yasal engellerle karşılaşmaktadır. Atina'da cami inşaatına karşı devlet tarafından direnç hala devam etmektedir. Mukim Müslümanlar kötü koşullardaki mescitlerde ibadet yapmaya zorlanmaktadır.

Siyasi şiddet eylemler, Altın Şafak Partisi'nin etkisiyle yeniden görünür hale gelmiştir. 2012 yılının ilk 9 ayı boyunca 87 göçmen karşıtı şiddet olayı tespit edilmiştir. Söz konusu raporda, çoğunluğu Atina ve Patra şehirlerinde olan olaylarda polisin müdahale etmemesine ayrıca dikkat çekilmiştir.

Raporda, Yunanistan'daki kadının durumuna ilişkin eleştiriler getirmiştir. Parlamento'da %21 kadın oranının Eurozone bölgesine kıyasla düşük olduğu belirtilmiştir. Rapor, son olarak Yunanistan'ı cinsel sömürü ve zorla çalıştırma amacıyla kadın, erkek ve çocuk kaçaklığının yapıldığı bir geçiş ve durak noktası olarak görmektedir. (Freedom House, 2013)

Uluslararası Dini Özgürlükler 2012 Raporu

İşbu çalışma sırasında, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın yıllık olarak hazırlamış olduğu Uluslararası Dini Özgürlükler Raporu'nun 2013 raporu henüz yayınlanmamış olduğu için 20 Mayıs 2013 tarihinde yayınlanan Uluslararası Dini Özgürlükler 2012 Raporu değerlendirilecektir.

Raporda, Hükümetin pratikte dini özgürlüklere saygı göstermesine rağmen diğer dini gruplara kıyasla, Ortodoks dine ve kilisesine düşük vergilendirme, devletle kurumsal bağ sağlama gibi ayrıcalık tanıdığı belirtilmiştir. 2012 yılında Yunanistan'ın dini özgürlüklere yaklaşımında önemli bir değişiklik olmadığına değinilmiştir.

Ülkenin tek resmi azınlık statüsüne sahip Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının karşılaştığı sorunlar ve ihlaller raporda yer almıştır. Bu kapsamda, azınlık üyelerinin kamu sektöründe istihdam edilmediği, üst rütbeli askeri personel olarak yer almadıkları belirtilmiştir. Müftülerin görevlerinin yalnızca dini alanla sınırlanması ve sahip oldukları hukuki yetkilerin ortadan kalkması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Nedeni ise, şeri hukukun boşanma, miras ve çocuğun velayeti konusunda kadın haklarını sınırladığı düşüncesidir. Müftülüğün yargıçlık yetkisinin zorunlu olmadığı, yerel mahkemelere de başvurarak söz konusu alanlarda düzenleme yapılabiliyor olmasının raporda yer almaması önemli bir eksiktir.

2011 yılında Atina'da cami inşası konusunda Parlamento'dan onay alınmasına rağmen başlanmamış olmasına dikkat çekilmektedir. Atina ve çevresinde resmi olmayan yaklaşık 120 tane mescit bulunduğu ancak İslami cenaze ve evlilik işlemleri için Batı Trakya'ya gidilmesi gerektiği raporda yer almıştır. Atina'da Müslüman Mezarlığı bulunmamaktadır. Belediye mezarlığı kurallarına göre, merhumların bedenlerinin 3 yıl sonra çıkarılması koşulu İslami anlayışla örtüşmemektedir. Bu yüzden cenazeler ya Batı Trakya'ya ya da ülkelerine geri gönderilmektedir.

Yunanistan'da göçmenlere ve sığınmacılara yönelik saldırılara mevcut raporda da değinilmiş, saldırıya uğrayanların büyük bir çoğunluğunun Müslüman olması dikkate değer bulunmuştur. Rapor, çeşitli STK'ların Atina ve çevresinde Kuzey Afrika, Suriye, Irak, Bangladeş, Pakistan, Afganistan ve Arnavutluk'ta göç etmiş yaklaşık 500-600 bin arasında Müslüman olduğunu belirtmesine yer vermiştir.

İlk ve ortaokullarda zorunlu olarak okutulan Ortodoks din dersi, Ortodoks olmayanlar için zorunlu değildir ancak alternatif bir aktivite veya bir seçmeli ders sunulmamaktadır.

1946 öncesinde Yunanistan'daki Katolikler, ibadethane özgürlüğünden yararlanırken, 1946'dan sonra durum değişmiştir.

Altın Şafak'ın Parlamento'ya girişinin ardından Anti-Semitizm söylemlerinin arttığına raporda vurgu yapılmış, pek çok yerde Yahudi mezarlarına gamalı haç çizilmesine dikkat çekilmiştir. (US Department of State, 2012)

Uluslararası Af Örgütü 2013 Raporu

23 Mayıs 2013 tarihinde yayımlanan Uluslararası Af Örgütü raporunda, Yunanistan'da yaşanan olayları, aşırı güç kullanımı, işkence ve kötü muamele, mülteci ve sığınmacılar, ayrımcılık, hapisane koşulları, ifade özgürlüğü başlıkları altında rapor etmiştir.

Raporda genel olarak, göçmenlerin ve sığınmacılara yönelik mülteci belirleme programında oluşturulan kayıtlarda sıkıntılar bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca göçmen ve sığınmacıların düşüş standartlı koşullara maruz kaldığı belirtilmiştir. Yunanistan'daki ekonomik krize ve yüksek işsizlik rakamlarına dikkat çekilmiş olup, Parlamento'da yer alan Altın Şafak Partisi üyelerinin ve milletvekillerinin karıştığı göçmenlere yönelik saldırılar rapor edilmiştir. (Uluslararası Af Örgütü, 2013)

Dünya Azınlıklarının ve Yerli Hakların 2013 Durum Raporu

Uluslararası Azınlık Hakları Grubu tarafından her yıl yayımlanan Dünya Azınlıkların ve Yerli Hakların Durum Raporu, 2013 yılında 24 Eylül tarihinde yayınlanmıştır. Raporda, Altın Şafak Örgütü'nün Meclise girmesinin ardından ırkçı ve yabancı düşmanlığını içeren saldırıların yoğunlaştığından bahsedilmiş, AK'ye bağlı Avrupa Irkçılığa ve Tahammülsüzlüğe karşı Komisyonu'nun Yunan yetkililerinin, Altın Şafak örgütünün eylemlerinin demokratik ve özgür siyasi düzeni bozmasına yönelik eylemlere karşı etkili ve kararlı önlemler alması konusunda uyarmasına vurgu yapılmıştır. (Minority Rights Group International, 2013)

İnsan Hakları İzleme Komitesi (Human Rights Watch) 2014 Raporu

Rapor, 21 Ocak 2014 tarihinde yayınlanmıştır. Rapor, ekonomik krizin üçüncü yılında siyasi belirsizliklerin devam ettiğini belirterek başlamıştır. Mayıs ayında bir BM bağımsız uzmanının, ekonomik kurtarma paketinin koşullarının insan haklarını olumsuz etkileyebileceği konusunda uyarması rapora eklenmiştir.

2013 yılında Ağustos ayı sonuna kadar göçmen ve sığınmacılara yönelik 104 saldırı olayı tespit edilmiştir. Altın Şafak Partisi'nin bu olaylarının bir kısmının içerisinde olduğunu belirten rapor, Eylül ayında Altın Şafak Partisi üyesi tarafından bir anti-faşist aktivistin öldürülmesi üzerine, Altın Şafak üzerinde operasyon başlatıldığını, parti lideri ve 10 adet milletvekilinin tutuklandığını ifade etmiştir.

Rapor, Romanlar hakkında bazı hususlara dikkat çekmiştir. 2008'den bu yana AIHM, üçüncü kez Yunanistan'ın, Roman öğrencilerin okullarını ayrıştırarak ayrımcılık uyguladığına karar vermiştir. 2013 yılı ilk 9 aylık verilere göre, Yunan polisinin Roman kamplarına 1.631 kez operasyon düzenlediği ayrıca raporda ifade edilmiştir. (Human Rights Watch, 2014)

ABD Dışişleri Bakanlığı İnsan Hakları Uygulamaları 2013 Raporu

İnsan Hakları Uygulamaları Raporları, 1976 yılından bu yana ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan, ABD dışında ülkelerde ve bölgelerde yıllık insan hakları koşullarını değerlendiren raporlardır.

27 Şubat 2014 tarihinde 2013 raporunu yayımlayan ABD tarafından, Yunanistan'ın insan hakları durumu konusunda oldukça detaylı değerlendirmeler yapılmıştır. Öncelikle, Yunanistan'ın yıllardır en önemli insan hakları problemini göçmenlere karşı ırkçı şiddet ve Romanlar ve Roman çocuklarına yönelik ayrımcılık olarak açıklamıştır.

Raporda, Suriyeli sığınmacılar konusunda getirilen yeniliğe değinilmiştir. Buna göre, ülkeye giriş yapan Suriyeli sığınmacıların sınır dışı edilmeleri durdurulmuş, AB ülkelerinde dolaşımına izin verilmeksizin 6 aylık süreyle ülkede kalmalarına izin verilmiştir. Ayrıca 6 aylık izin süresi aksi belirtilmedikçe yenilenebilmektedir.

Medyanın yapısına ilişkin gözlemler raporda yer almış ve Yunanistan'da televizyon ve radyoların %25 Yunanca yapma zorunluğunun medya çoğulculuğu için engel teşkil edildiği belirtilmiştir. AGİT'in bu tarz zorunlulukların azaltılması çağrısını ayrıca rapor edilmiştir.

İnsan Hakları Raporu, Romanların sorunlarına önemli ölçüde eğilmiş, uğradıkları ihlallere yer vermiştir.

- İlk olarak Romanların barınma sorunu değinilmiştir. Yunanistan sorunu çözmek için, şehir dışına kamplar oluşturmayı planlamış ancak yasal güvence ile düzenlenen bu hak, uygulamada sıkıntılarla karşılaşmıştır. Oluşturulan 70 kamp, su ve elektrik kesintileri, çöplerin toplanmaması gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Roman toplumu özellikle yerel yönetimlerin sorunlarına ilgisiz kaldıklarını düşünmektedir. Yerel yönetimler ayrıca Romanların yeniden iskân edilmesi hususunda kamu arazilerinin kullanılmasında direnç göstermektedir.
- Romanlar arasında okuryazarlık oranı çok düşüktür. Hükümet, Roman çocukların zorunlu eğitim almasında başarısız kalmakta, yerel yönetimler ise ya çocukların okullaşmasına engel olmakta ya da onların yalnızca Romanların ayrıştırıldığı okullara yönlendirmektedir. Mayıs 2013'te AİHM, Yunanistan'ın etnik kökenleri nedeniyle Romanları ayrı sınıf ve okullara yerleştirerek ayrımcılığa yol açtığına, eğitim sistemine entegre etmede başarısız olduğuna karar vermiştir. AİHM, Yunanistan'dan Roman ailelerin yasal masraflarının karşılamasını talep etmiş ve ayrıca Yunanistan'ı tazminat ödemeye mahkûm etmiştir. AİHM benzer kararları, 2008 ve 2012 yıllarında da almıştır.
- Mevcut rapor, UNICEF'in de raporlarına da yer vermiş olup, söz konusu raporlarda Roman ailelerin çocuklarını sokaklarda bir şeyler satmaya veya dilencilik yapmaya zorladıkları ve hükümetin bu konudaki çabalarının yetersiz olduğu tespitinde bulunulmuştur.
- Yunanistan'da yasal evlenme yaşı 18 olmasına rağmen, Romanlar arasında 13'e kadar düştüğü belirtilmektedir. Yunanistan'da ülke nüfusunun yaş ortalaması 80 iken, Roman toplumu arasında bu ortalama 55'dir. Roman çocukların %90'ı hastalıklara karşı aşılanmamış durumdadır.

- Temmuz 2013'te İçişleri Bakanlığı ihmalkârlık ve cehalet nedeniyle Romanların nüfus kayıtlarında problemler olduğunu belirtmiştir.

ABD İnsan Hakları Raporu, Anti-Semitizm konusunu ayrı bir başlık altında incelemiş, özellikle Altın Şafak'ın yükselişi ile birlikte Anti-Semitizmin daha görünür olma endişesini taşımıştır. Rapor ayrıca, Yahudi Toplum Merkezi'nin Altın Şafak Partisi'nin Yahudi soykırımını reddetmesi, Nazi marşını ve selamlamasını sahiplenmesi ve amblemlerinin gamalı haça benzemesi nedeniyle Anti-Semitik ve Neonazi bir parti olduğunu belirten görüşlerine yer vermiştir. Anti-Semitik söylemler ve olaylar raporda yer almıştır.

Rapor son olarak, Yunanistan'daki azınlıklara ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Kendilerini Türk, Pomak, Roman, Ulah, Arvanit ve Makedon olarak tanımlayan gruplar olduğu, ancak devletin yalnızca 1923 Antlaşması ile statüsü belirlenmiş Müslüman Azınlığı kabul ettiği raporda yer almıştır.

Devletin resmi olarak tanıdığı Müslüman Azınlığın, Batı Trakya bölgesinde yaşadığı sayılarının yaklaşık 120 bin civarında olduğu belirtilmiştir. 2012 yılı raporunda sayının 150 bin olarak belirtilmesi ilginç bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Rapor, Yunan resmi tezlerine benzer biçimde, bölgede temel olarak 3 etnik grup (Roman, Türk, Pomak) bulunduğunu ifade etmiştir.

Pomakların bir kısmının, Türk toplumu tarafından kendilerini Türk kimliğinden ayrı bir Pomak kimliğini inkâr etmeleri konusunda baskı yapıldığına, bir kısmının ise kendilerini Türk olarak tanıtmaları için para teklif edildiğine dair görüşlere raporda yer verilmiştir. Yukarıda rapor örnek olayları sunarak, objektif değerlendirmelerde bulunmuştur. Ancak kaynağı belirsiz olarak bir kısım görüşlere yer verilmesi, raporun objektifliğine zarar vermiştir. Ayrıca raporun Yunanların, Pomaklar üzerindeki Helenleştirme politikaları üzerinde durmaması sonucunda raporun yanlı olduğu düşüncesi oluşmuştur.

Kurum ve kuruluş adlarında "Türk" teriminin yasak olmasına rağmen bireysel anlamda kendini Türk olarak ifade etmek yasaldır. İskeçe Türk Birliği'nin tanınması

konusunda 2008 'de AİHM'in aldığı kararı Yunan Yargıtay'ı 2012 yılında AİHM kararlarının bağlayıcı olmadığı gerekçesiyle reddetmesi raporda belirtilmiştir.

Yunan devleti, Makedonca olarak nitelendirilen Slav diyalektin varlığını tanımamaktadır. Yine de kendilerini Makedon olarak tanımlayan bir grup bulunmaktadır. Söz konusu grup, hükümetin dillerinin kullanılmasından vazgeçirmek için uzun süreli bir politika izlediğini öne sürmektedir. Hükümet yetkilileri ve mahkemeleri Makedon olarak kendilerini tanımlamak isteyen Slavik grubun taleplerini yaklaşık 2.2 milyon Yunan vatandaşının zaten kendilerini Makedonyalı olarak tanımladıkları gerekçesiyle reddetmiştir. Hükümet uzun süredir Makedon terimini kullanması nedeniyle Makedon Kültür Evi Derneğini kabul etmemektedir. Dernek konuyu 2009 yılında AİHM'e taşımış AİHM 2012 yılında davayı inceleme kararı almıştır. (US Department of State)

3.3 Yunanistan'ın Azınlıkları Bağlamında Türkiye'nin Rolü

Türk- Yunan İlişkileri tarih boyunca inişli-çıkışlı bir seyir izlemiştir. 1999 yılından itibaren göreceli olarak bir detant (yumuşama) döneminden bahsedilecek olsa da temel anlaşmazlık alanlarında bir ilerleme kaydedilemediği düşünülmektedir. Temel anlaşmazlık alanlarına değinecek olursak;

- Azınlıklara İlişkin Sorunlar
- Kıbrıs Sorunu
- Patrikhane Sorunu
- Ege Denizi'ne ilişkin Sorunlar
 - Karasularının genişletilmesi sorunu
 - Kıta sahanlığının saptanması sorunu
 - Adaların silahlandırılması sorunu
 - Hava sahası ve FIR Hattı sorunu
 - Egemenliği antlaşmalarla belirlenmemiş ada, adacık ve kayalıklar sorunu

Temel anlaşmazlıklar alanları arasında Azınlıklara İlişkin Sorunlar da bulunmakta ve söz konusu sorun günümüze kadar diğer alanları etkilemiş olduğu gibi, diğer alanlar da azınlıklar sorununu etkilemiştir.

Türkiye, 1923 tarihli Lozan Antlaşması ile Batı Trakya Müslüman-Türk Azınlığı bağlamında bir nevi garantörlük hakları elde ederek, mütekabiliyet çerçevesinde Müslüman- Türk Azınlığın sorunlarına karşısında önlemler almaya çalışmıştır. Türkler konusunda daha önce değinildiği üzere, Türk-Yunan ilişkilerinin genel atmosferi Müslüman-Türk Azınlık ve Rum Azınlıklarının durumunu derinden etkilemiştir. Türkiye'nin son dönemde Azınlık vakıflarının iadesi noktasında yaptığı açılımlara rağmen Yunanistan'ın mütekabiliyet ilkesini işlevsiz (Azınlıkların nüfus sayıları) ve Viyana Antlaşması'na aykırı bulması nedeniyle Batı Trakya Azınlığının temel haklarında büyük ilerleme sağlanmadığı kaydedilmektedir. Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan, ruhban okulunun açılması ile ilgili taleplere, Yunanistan'dan Atina'da yıkılmış iki caminin inşa edilmesine izin verilmesi ve baş

müftü seçimiyle ilgili taleplerinin yerine getirilmesi durumunda mümkün olabileceği bilgisini vermiştir (DEDE, 2014).

Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı, Türkiye tarafından “soydaş” olarak kabul edilmekte ve söz konusu azınlığın sorunları uluslararası örgütler bünyesinde dile getirilmektedir. Türkiye'nin Azınlığın anavatanı ile olan bağlılığını sağlayan politikalarına devam etmesi ve Azınlığın milli ve manevi kimliğini oluşturan değerlerin korunması hususuna özen göstermesi gerektiği düşünülmektedir. Türkiye'nin soydaşlarına yönelik duygusallıktan uzak, akılcı politikalar uygulamaya ihtiyacı bulunmaktadır. Akılcı politikalarla, Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının eğitim seviyesini arttıracak, bölgenin kalkınmasını teşvik edecek, uluslararası alanda azınlık haklarının savunulmasını sağlamak amacıyla eğitici ve azınlık STK'ların kapasitelerini genişletecek politikalar kastedilmektedir.

Resmi azınlık statüsü bulunmayan Rodos ve İstanköy'de yaşayan Müslüman Türk Azınlığı, dilsel ve dinsel anlamda yaşadıkları kültürel erozyon nedeniyle kimliklerinin kaybolması tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Hak ihlalleri konusunda uluslararası örgütler düzeyinde raporlamaların yanı sıra Rodos ve İstanköy Türklerinin kültürel kimliklerinin korunması hususunda çalışmalar yapılmasının önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Mayıs 2009'da Dışişleri Bakanlığı'na atanan Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu, akademisyen kimliği sayesinde 2009-2014 döneminin en önemli dış politika yapıcısı olmuştur. İsrail ile yaşanan gerginliğin Akdeniz'de Güney Kıbrıs, Yunanistan ve İsrail arasında üçlü bir ittifaka yol açması, Arap Baharı ile birlikte Suriye ile ilişkilerin bozulması dış politikada yeni bir dönemin işaretleri olmuştur (BALCI, 2013, s. 285). Türkiye'nin bölgeye yönelik politikasının merkez ülke tarafından şekillendiği, 2010 yılından önce “komşularla sıfır sorun politikası” izlenirken, bölgedeki dinamiklerin değişmesiyle birlikte “toplumlarla sıfır sorun politikasına” doğru evrildiği Şaban Kardaş tarafından ifade edilmiştir (KARDAŞ, 2012). Dış politikadaki değişim, Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu'nun “özgürlük ve güvenlik dengesi” ile ortaya konmuştur. Söz konusu ilkeye göre istikrar yalnızca güce dayanarak değil, özgürlüklere saygı göstermekle ve siyasi meşruiyete sahip

olmakla sağlanabilmektedir. Ayrıca yeni dönem ekonomi temelli siyasal bağımlılıktan, medeniyet temelli siyasal bağımlılığa geçişin habercisidir (BALCI, 2013, s. 287-288). Dinamik bir medeniyet eksenini oluşturmak isteyen Türkiye, kendi kimliğini ve siyasal kültürünü inşa etmek istemektedir. Bu bağlamda, Osmanlı bakiyesi coğrafyada Osmanlı-Türk eserlerin restorasyonu, uluslararası öğrencilere verilen Türkiye Bursları medeniyet temelli siyasal bağımlılığın kurma araçlarıdır (BALCI, 2013, s. 288).

Yunanistan'da medeniyet temelli siyasal bağımlılık kurmak için, Yunanistan'daki Müslüman Türklerin yanı sıra diğer Müslüman gruplar (Göçmen Müslümanlar, Arnavutlar) ile de ilişki kurması gerektiği değerlendirilmektedir. "Soydaş" perspektifli politikaların, Türkiye'nin bölgedeki vizyonu için yeterli olmadığı, vizyonun özellikle Yunanistan'daki diğer Müslüman Azınlık gruplarını (Arnavutlar, Göçmen Müslümanlar) kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu kapsamda, diğer Müslüman toplulukların Yunanistan'da yaşadığı sorunlar ve hak ihlallerine karşı Türkiye'nin duyarlılık geliştirmesinin ve söz konusu toplulukların savunuculuklarına katkı sağlamasının faydalı olacağı kaydedilmektedir. Müslüman topluluklarla STK'lar aracılığıyla kurulacak yakın kültürel ve sosyal ilişkiler Türkiye'nin bölgedeki vizyonunun genişlemesinde önemli yer tutacaktır. Yunanistan'da Müslüman topluluklarla kamu ve kültürel diplomasi ile kurulacak ilişkinin, Arap Baharı sonrası yeniden şekillenen TDP ile uyumlu olacağı değerlendirilmektedir. Yunan Müslüman topluluklarına yönelik açılım politikasının getireceği fırsatların yanı sıra tehditlerin de olabileceği endişesi taşınmaktadır. Söz konusu politikanın, Yunanistan'da var olan aşırı sağ ve milliyetçiliği körükleyebileceği, Türkiye'nin karşılık atacağı adımların Yunan devleti tarafından hoş karşılanmayacağı ihtimalinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

SONUÇ

En dar tanımıyla Azınlıklar, “sayıca az olan ve çoğunluk grubundan farklı özellikleriyle ayrılan topluluk” olarak nitelendirilse de günümüzde terminolojide ve uluslararası kamuoyunda veya uluslararası hukukta genel geçer bir azınlık tanımı bulunmamaktadır. Azınlıklar genel olarak ulus-modern devletlerin ortaya çıkışıyla tarih sahnesinde yer aldığı Batılı kaynaklarca kabul edilmektedir, ancak modern-ulus devletler öncesinde dinsel azınlık olarak kabul edebileceğimiz topluluklar var olmuş ve söz konusu topluluklara yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerin en önemli ve kurumsallaşmış örneği Osmanlı Devleti’nde 19.yy’a kadar göreceli olarak refah ve barış ortamı sağlamış olan “Millet Sistemi”dir. Azınlıkların ve azınlıkların haklarının literatürde yer alması, azınlıkların farklılıkların bilincine var olması ve uluslararası alanda koruma talep edilmesi ile mümkün olmuştur. Ulus devletlerin ortaya çıkışı ile yeni azınlık gruplarının (etnik, dinsel ve ulusal azınlıklar) gündeme gelmesi aynı döneme denk düşmektedir.

Uluslararası hukukta genel bir azınlık tanımı yapılamamış olması, azınlık hakların belirlenmesinde ve uluslararası bir azınlık rejimi olmasının önündeki en büyük engeldir. Devletlerin azınlıklara yönelik endişeleri ve uluslararası güç ilişkileri herkesin kabul ettiği bir tanımın oluşturulmasına mani olmaktadır. Her ne kadar net bir azınlık tanımı yapılamamışsa da, BM, AGİT gibi uluslararası örgütlerin azınlık kavramının tanımlanmasına yönelik katkıları bulunmaktadır.

Azınlık hakları tarihsel süreçte önemli değişimlere uğramıştır. İkinci Dünya Savaşı’na kadar, azınlık hakları sistemin büyük güçlerince kolektif bir biçimde korunması anlayışı ön plana çıkmış ancak bu koruma mekanizması, bu güçler arasındaki çıkar çatışmaları ve sistem içerisindeki güç dengesi nedeniyle etkin bir biçimde işletilememiştir. Azınlık haklarının genel olarak insan haklarının bir alt dalı olarak değerlendirildiği görülmektedir. Özellikle 1945 sonrasında dünyada liberal düşüncelerle insan haklarına yönelik düzenlemeler yapılmış, ancak azınlıklara 1970’lere kadar ayrı bir düzenleme yapılmamıştır. Vatandaşların insan haklarından eşit ve etkin bir biçimde yararlandığı takdirde, azınlık sorunlarına da çare olacağı inancıyla, azınlık hakları insan hakları merkezli yaklaşımla ele alınmıştır. 1990

sonrası, Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte yeni bir uluslararası ortam doğmuş, böylece yeni kimlik ve azınlık sorunları da ortaya çıkmıştır. 1990 sonrası dönemde, azınlık haklarına yönelik ilgi artmış ve düzenlemeler konusunda daha kararlı adımlar atılmaya başlamıştır. Devletlerin azınlıkların koruma konusunda yetersiz kaldığı düşüncesiyle azınlıklara farklılıkların korunması amacıyla pozitif hakların sağlanması konusunda bir ilgi doğmuştur. Özellikle uluslararası örgütlerin inisiyatif olarak, uluslararası hukuk alanında yaptığı düzenlemeler azınlık hakların gelişmesine oldukça katkı sağlamıştır. Söz konusu geçiş sürecini yazar Aykoç tarafından “ayrımcılığın önlenmesinden azınlığın korunması” olarak nitelendirilmektedir. (Aykoç, 2009)

Azınlık haklarının kavramsallaşmasına yönelik tartışmaların yanı sıra, azınlık haklarının bireysel mi kolektif hak mı olduğuna yönelik tartışmalar da mevcuttur. Azınlık hakları ile ilgili düzenlemelerde hakların süjesinin bireyler olduğu kabul edilmektedir. Düzenlemelerde “azınlığa mensup kişiler” ibaresi yer alarak, hakların bireyselliği vurgulanmaktadır. Azınlık haklarının yalnızca bireysel hak kapsamında korunmasının yeterli olmayacağı, azınlık dilini kullanım hakları, eğitim hakkı, toplantı ve örgütlenme hakları gibi kolektif haklarla desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Uluslararası sistemin en önemli ayaklarından biri olan BM'nin azınlıklara yönelik yaklaşımı genel olarak insan hakları merkezli olmuş, ancak 1976 tarihli Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nde yer alan 27. Madde ile birlikte ilk defa BM belgelerinde azınlıklara yönelik düzenleme yapılmıştır. BM bünyesinde bağlayıcı karar alamayan denetim mekanizmaları kurulmuş olması ve azınlıkların korunması güç ilişkilerine bağlı BM Güvenlik Konseyi'nin tekelinde olması BM sistemine getirilen en önemli eleştirilerdendir.

Azınlık korunmasına ilişkin düzenlemeler özellikle Avrupa merkezli örgütler (AK, AB, AGİT) sayesinde yapılmış olup, AK bünyesinde Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme, Bölgesel ve Azınlık Dilleri Avrupa Şartı, AGİT bünyesinde Kopenhag Belgesi, Yeni bir Avrupa için Paris Şartı söz konusu düzenlemelerin örnekleridir. Söz konusu düzenlemeler bağlayıcı olmamakla birlikte,

azınlık haklarını genişletici bir içeriğe sahiptir. Yunanistan, Çerçeve Sözleşmeyi imzalamış ancak onaylamamıştır, bu yüzden Yunanistan için sözleşmenin geçerli olduğu söylenememektedir. AB, özellikle aday ülkelere azınlık haklarının korunmasını giriş kriteri (Kopenhag kriterleri) olarak belirlemiştir. AB'nin temel metinlerinde azınlıklara ilişkin düzenlemeler yer almasına rağmen, üye ülkelerde gerçekleşen hak ihlallerine karşı bir yaptırım gücü bulunmamaktadır. AB'nin azınlıklara network ve diyalog ortamı sağlayan çalışmalar yürütmesi olumlu değerlendirilmektedir.

Azınlık haklarının uluslararası alanda korumasını sağlayan mekanizmaların katkılarına rağmen hak ihlallerinin yaşanması devam etmektedir. Azınlık hakları Günümüzde uygulanması mümkün görülmemekle birlikte, ulus devletler öncesinde dinsel azınlıklara günümüzdeki azınlıklardan daha fazla hak ve özerklik sağlayan "Millet Sistemi"ne değinmekte fayda görülmektedir. İstanbul Fethi'nden sonra kurumsalmış Millet Sistemi, Osmanlı Devleti içerisindeki farklı milletlerin sosyal, siyasal ve hukuki statüleri dinsel bağlılıklara göre belirlenmiş olup, söz konusu topluluklar bu çerçevede yönetilmiştir. Osmanlı Devleti'nin Millet sisteminde azınlıklar "eğitim, haberleşme, sosyal güvenlik, adalet, nüfus, dini işler ve vakıf hizmetleri" konularında yetkili olmuşlar, Osmanlı Devleti ise toplulukların yönetiminde yetkilerini "genel yönetim, güvenlik, maliye ve askerlik" alanlarında kullanmıştır. Sistemin günümüzde geçerli olmadığı ancak sisteminin uygulamalarının günümüze uyarlanmasının azınlık haklarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Millet Sistemi, adem-i merkezîyetçilikle yönetilen Osmanlı Devleti'nde başarılı olmuş, adem-i merkezîleşmeye doğru giden Dünya'da ve Avrupa'da Millet Sistemine benzer uygulamaların başarılı olabileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca, Yunanistan devleti ve toplumunun, Osmanlı Devleti'ne yönelik olumsuz algısını değiştirmek amacıyla Millet Sistemi'nin sağladığı bir arada yaşama, refah ve barış ilkelerine vurgu yapacak halkla ilişkiler çalışmalarının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

İlk bölümün sonucu değerlendirildiğinde, Avrupa'da ve Dünya'da azınlık hakları konusunda yaşanan olumlu gelişmelere rağmen, uluslararası alanda koruma mekanizması sağlayan, standartları ve kuralları olan bir "uluslararası azınlık

rejim”nden bahsetmek güç olacaktır. Net bir azınlık tanımının yapılmadığı, azınlık haklarının genel olarak bireylere sağlandığı ve etkin bir uluslararası bir koruma mekanizmasından yoksun olduğu düşünüldüğünde, Yunanistan’ın azınlıklara yönelik asimilasyonist ve ayrımcı politikalarının, hak ihlallerinin olağan olduğu değerlendirilmektedir. Ancak 1990 sonrası azınlık haklarında yaşanan gelişmelerin, Yunanistan’ı da etkilediği ve göreceli olarak 1990 öncesi azınlıklara yönelik tutumunda yumuşama olduğu ifade edilmelidir.

Çalışmanın ikinci bölümünde tezin ana konusu olan Yunanistan’da azınlıkların ortaya çıkışı, Yunan ulus inşa sürecinin azınlıklara etkisi ve Yunanistan’ın günümüz azınlık politikaları ele alınmış, ulusal hukukta ve uluslararası raporlara göre azınlıkların durumları incelenmiştir.

1821 tarihli Osmanlı Devleti’ne karşı yapılmış Mora İsyanı, Yunanistan tarih sahnesine çıkışında en önemli adım olmuştur. İsyani bastırılmış olmasına rağmen, bağımsızlık süreci başlamış olup, 1830 tarihinde tamamlanmıştır. Kuruluşundan günümüze kadar sürekli Batılı devletlerin desteğini alan Yunanistan, Megali İdea düşüncesi ile birlikte Küçük Asya Felaketinin yaşandığı döneme kadar topraklarını genişletmiştir. Toprakların genişlemesi yeni toplulukların ortaya çıkışını da beraberinde getirmiştir. 1923-1930 tarihleri arasında gerçekleşen Mübadele ile birlikte Yunan toplumunun homojenleşmesi sağlanmıştır. Yunanistan, Küçük Asya Felaketi sonrasında Krallık, Diktatörlük (1936-1941 Metaxas Dönemi, 1967-1974 Albaylar Cuntası) ve Demokrasi (1974’den günümüze) gibi siyasi rejimlerle yönetilmiştir. Rejimde yaşanan zikzaklara rağmen, Yunanistan’ın azınlıklara yönelik politikası değişmemiştir. Azınlık politikaları diktatörlük dönemlerinde sertleşmiş, 1990 sonrası dönemde yumuşamış ancak temel çizgisi değişmemiştir. Yunanistan’ın azınlık politikası günümüzde de siyasi ideolojilerden, ekonomik durumlardan etkilenmeksizin devlet politikası olarak ele alınmaktadır. Yunanistan’ın azınlık politikasının temelinde Yunan ulus inşa süreci yatmaktadır.

Yunan ulus inşa süreci, bağımsızlıktan sonra yeni bir devletin oluşturulması ve kurumsallaştırılması amacıyla içinde barındırdığı topluluğa ve devlete yeni bir kimlik kazandırma projesi olarak ortaya sunulmuştur. Bağımsızlığın ardından ortak

kültür ve tarih ihtiyacı “Antik Yunan” tarihiyle doldurulmaya çalışılmış ancak dinsel kimliğin eksik bırakılması ve tarihin kesintiye uğraması nedeniyle toplumda gereken heyecanı uyandırmamıştır. Antik Yunan tarihinin yanına, Antik Makedon ve Bizans tarihi de eklenerek kesintisiz tarih anlayışı benimsenmiştir. Kuruluş aşamasında Patrikhane ile mesafeli olan yeni devletin dinsel kimliğe ihtiyacı nedeniyle, Patrikhane ile ilişkiler düzeltilmiş, Bizans tarihinin dinsel kimliğine vurgu yapılarak “Ortodoksluk” ön plana çıkarılmıştır. Oluşturulan yeni Yunan kimliğinin sınır ötesini aşması nedeniyle, toplumun yeni kimliğe sahip çıkmasını sağlayacak Megali İdea (Büyük Ülkü) projesi geliştirilmiştir. Sınır ötesinde yaşayan Yunanlarla birleşmeyi amaçlayan söz konusu proje, 1920’lere kadar ülke topraklarının genişlemesinde ana faktör olmuş ancak Küçük Asya Felaketi ile birlikte rafa kaldırılmıştır.

Yunan ulus inşa sürecinde, toprakların genişlemesiyle yeni azınlıklar ortaya çıkmış, homojen bir toplum oluşturmak isteyen Yunanistan azınlıkları “öteki” olarak algılamıştır. Yunan soylu olmayan Ortodoks toplulukların dinleri, onların “Yunanlılık”larının bir göstergesi olarak değerlendirilmiş ve dolayısıyla “ayrımcı/dışlayıcı” boyut, daha çok Müslümanlara yönelik olmuştur. Diğer yandan, ülkede bulunan tüm Ortodoksların kesintisiz tarih anlayışı kapsamında ve kültürel ve ırksal süreklilik temelinde “Yunan” olduğu iddia edilerek, söz konusu topluluklara asimilasyonist politikalar uygulanmıştır. Yunanistan’ın günümüzde de temelde değişmeyen azınlık politikalarının belirleyicisi Yunanistan’daki azınlıklara yönelik bu algılamalar olmuştur. Bu çerçevede azınlıklara yönelik politikalar, azınlıkların asimilasyonuna yönelik uygulamalar ve azınlıklara yönelik ayrımcı/dışlayıcı uygulamalar biçiminde belirginlik kazanmıştır.

Yunanistan, ülkede tek azınlığın Lozan Antlaşması ile statüsü verilmiş Müslüman Azınlık olduğunu iddia etmektedir. Resmi söylemin ötesine bakıldığında, Yunanistan’da farklı dini, etnik ve dilsel gruplar bulunmaktadır. Bu gruplar Yunanistan’da çok kültürlülüğe katkı sağlamaktadır. Ancak bahse konu gruplar Yunan ulusal hukukunda ve devlet politikalarında onaylanmamış gruplardır. *“Varlıkları bilinse bile onlar hakkında konuşmamalıyız. Tanımamak daha iyidir.”* (Christopoulos, 2008, s. 10)

Yunanistan etnik yapısı bağlamında, homojen bir devlet gibi gözükmese de ülkenin sınırları içerisinde azımsanmayacak miktarda azınlık grupları bulunmaktadır. Ülkede Müslüman Türkler, Arnavutlar, Slav-Ortodoks Makedonlar, Ermeniler, Ulahlar, Katolikler ve Yahudiler yaşamaktadır. Azınlıklar, “Müslümanlaşmış Helenler”, “Slavca Konuşan Helenler”, “Arnavutça Konuşan Helenler” şeklinde nitelendirilerek ülkedeki azınlıkların varlığı inkar edilmektedir.

Yunanistan tarafından tek resmi azınlık olarak kabul edilen Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı, 1881 İstanbul Antlaşması, 1913 Atina Antlaşması ve 1920 tarihli Yunan Sevri’nden azınlık olarak yararlanmakta ancak esas olarak statüsünü belirleyen temel metin 1923 tarihli Lozan Antlaşması’dır. Söz konusu azınlık, haklarını koruyan mevcut antlaşmalara rağmen, ulusal/etnik kimliğin tanınması, vatandaşlık, müftülük, cemaat ve vakıf mallarının yönetimi, siyasi katılım ve eğitim konularında çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır.

Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının durumu Lozan Antlaşması’nın sağladığı mütekabiliyet ilkesi çerçevesinde Türk-Yunan ikili ilişkilerine bağlı olarak bir seyir izlemiş ve izlemeye devam etmektedir. 1990’lardan sonra azınlık haklarına artan ilgi ve uluslararası örgütlerin azınlık haklarının korunmasına yönelik çabalar sayesinde Batı Trakya Azınlığı hakları konusunda uluslararası alanda savunuculuk ve lobicilik yapma fırsatı bulmuş olup, uluslararası ortamın da etkisiyle haklarının iyileştirilmesi ve hak ihlallerin azalması gibi (istenen düzeyde olmasa da) gelişmeler yaşanmıştır. Mütekabiliyet ilkesi çerçevesinde Türk-Yunan ilişkilerine bağlı kalan Türk-Müslüman Azınlığı ve Rum Azınlık haklarından yeterince yararlanamamış bilakis ilişkilerin gerginleştiği dönemde baskı ve ayrımcılığa maruz kalmıştır. Günümüzde Yunanistan, azınlıkların sayısal olarak kıyaslanamayacağı ve Viyana Hukuku’nda yer alan “mütekabiliyet ilkesinin insan haklarına uygulanamayacağı” ilkesinden hareketle mütekabiliyeti kabul etmemektedir. Türkiye’nin mütekabiliyet ilkesine bağlı kalmaksızın, son dönemde kendi vatandaşlarına-azınlığına yönelik attığı adımlara (vakıf mallarının iadesi, azınlık okullarının açılması) devam etmesi gerektiği, atılan adımların kısa vadede olmasa da uzun vadede Batı Trakya Türk-Müslüman Azınlığına ve Türk-Yunan ilişkilerine fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı, Türkiye tarafından “soydaş” olarak kabul edilmekte, Yunanistan’a yönelik Türk dış politikasında öncelikli konuların başında gelmektedir. Türkiye’nin soydaşlarına yönelik duygusallıktan uzak, akılcı politikalar uygulamaya ihtiyacı bulunmaktadır. Akılcı politikalarla, Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının eğitim seviyesini arttıracak, bölgenin kalkınmasını teşvik edecek, uluslararası alanda azınlık haklarının savunulmasını sağlamak amacıyla eğitici ve azınlık STK’ların kapasitelerini genişletecek politikalar kastedilmektedir.

“Soydaş” perspektifli politikaların, Türkiye’nin bölgedeki vizyonu için yeterli olmadığı, vizyonun özellikle Yunanistan’daki diğer Müslüman Azınlık gruplarını (Arnavutlar, Göçmen Müslümanlar) kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu kapsamda, diğer Müslüman toplulukların Yunanistan’da yaşadığı sorunlar ve hak ihlallerine karşı Türkiye’nin duyarlılık geliştirmesinin ve söz konusu toplulukların savunuculuklarına katkı sağlamasının faydalı olacağı kaydedilmektedir. Müslüman topluluklarla STK’lar aracılığıyla kurulacak yakın kültürel ve sosyal ilişkiler Türkiye’nin bölgedeki vizyonunun genişlemesinde önemli yer tutacaktır. Yunanistan’da Müslüman topluluklarla kamu ve kültürel diplomasi ile kurulacak ilişkinin, Arap Baharı sonrası yeniden şekillenen TDP ile uyumlu olacağı değerlendirilmektedir. Yunan Müslüman topluluklarına yönelik açılım politikasının getireceği fırsatların yanı sıra tehditlerin de olabileceği endişesi taşınmaktadır. Söz konusu politikanın, Yunanistan’da var olan aşırı sağ ve milliyetçiliği körükleyebileceği, Türkiye’nin karşılık atacağı adımların Yunan devleti tarafından hoş karşılanmayacağı ihtimalinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Resmi azınlık statüsü bulunmayan Rodos ve İstanköy’de yaşayan Müslüman Türk Azınlığı, dilsel ve dinsel anlamda yaşadıkları kültürel erozyon nedeniyle kimliğin kaybolması tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Türkiye’nin bahse konu azınlığın kültürel kimliğinin korunmasına yönelik faaliyetleri desteklemesi ve karşılaştıkları sorunları uluslararası kamuoyunun dikkatine taşınması kanaati taşınmaktadır.

Çalışmanın son kısmında, Yunan ulusal hukuk kaynakları incelenerek, anayasada ve kanunlarda azınlıklara yönelik hükümler değerlendirilmiştir. Azınlıklara yönelik ayrımcılık Yunan ulusal hukukunda da tespit edilmiş olup, örnek bazı kanunlardan azınlıkların nasıl yararlanabileceği konusunda yönlendirmeler yapılmıştır.

2009'dan günümüze kadar süren Yunanistan'da ortaya çıkan tarihin en büyük ekonomik krizi toplumsal sorunlar doğurmuş olup, aşırı sağın yükselişi ve Neonazi hareketin ivme kazanması ile sonuçlanmıştır. Aşırı sağ gruplar şiddet eylemlerini özellikle göçmenlere yönelmiş ve uluslararası raporlara da yansıyan pek çok olay gerçekleşmiştir. Yunan devletinin ekonomik krize odaklanması nedeniyle azınlıklara yönelik politikaların ihmal edildiği düşünülmekte, ancak ekonomik kriz dönemlerinde beklendiği gibi azınlıklar üzerinde baskıların arttığı söylenmektedir. Uluslararası kamuoyu, özellikle Romanlara ve Göçmen Müslümanlara yönelik toplumsal bazda şiddet eylemlerine karşı çözüm beklemektedir. Yunanistan'da sayıları yaklaşık 600-700 bini bulan Göçmenler, kavramsal çerçevede tanımlanan azınlık kavramı kapsamında değerlendirilmemekte, ancak ileride vatandaşlık bağı ile bağlanacağı öngörüsü ile bu çalışmaya konu edilmiştir. Yunanistan'da söz konusu azınlık grupları içerisinde en fazla ayrımcılığa ve baskıya maruz kalan Göçmenlerin durumlarının iyileştirilmesi konusunda Türkiye'ye ve uluslararası kamuoyuna görevler düştüğü düşünülmektedir. Özellikle ekonomik kriz sonrası toplumsal huzursuzluğun göçmenlere yönelik şiddet eylemlerine dönüşmemesi konusunda çalışmalar yürütülmelidir.

Sonuç olarak Yunanistan'ın azınlık politikaları siyasi iktidar değişikliklerine, ekonomik kriz yansımalarından büyük ölçüde etkilenmeksizin, Yunan ulus inşa sürecinde ortaya çıkan ulus devlet ilkeleri çerçevesinde devlet politikası olarak ele alınmakta, uluslararası bir azınlık rejimin yoksunluğundan yararlanan Yunanistan, azınlıklara yönelik asimilasyonist ve ayrımcı/baskıcı politikalarına devam etmektedir.

Kaynakça

Matbu Kaynaklar

- 1) ADAKLI, I. (2013, MAyıs). Batı ve İslam Düşüncesinin İnsan Haklarına Yaklaşımı Bir Karşılaştırma. *Makale*. Sakarya Üniversitesi SBE.
- 2) Akça, G. (2007). Osmanlı Millet Sisteminin Dönüşümü. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 57-65.
- 3) AKTAR, A. (2006). *Türk Milliyetçiliği, Gayrimüslimler ve Ekonomik Dönüşüm*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- 4) Alexandris, A. (1992). *The Greek Minority of Istanbul and Greek-Turkish Relations : 1918-1974*. Athens: Center for Asia Minor Studies.
- 5) ALPKAYA, G. (1992). Uluslararası İnsan Hakları Hukuku Bağlamında Azınlıklara İlişkin Bazı Gelişmeler. *İnsan Hakları Yıllığı*, C.XIV.
- 6) ALPKAYA, G. (2000). Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT). E. K. Tankuter içinde, *İnsan Hakları*. İstanbul: Yapı Kredi YAYınları.
- 7) Antonopoulos, G. (2006). The Smuggling of Migrants in Greece An Examination of its Social Organization. *European Journal of Criminology*, 439-461.
- 8) Arıdemir, H. D. (2005). Rum Azınlık Özelinde Türkiye’de Uygulanan Azınlıklar Rejimi. *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, 1.
- 9) Armaoğlu, F. (2003). *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789–1914)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- 10) Arsava, A. F. (1993). Azınlık Kavramı ve Azınlık Haklarının Uluslararası Belgeler ve Özellikle Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 27. Maddesi Işığında İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını*(579).
- 11) ATAÖV, T. (1991). The Ethnic Minorities In Greece. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 46(3-4).
- 12) AYDINLI, A. (1971). *Batı Trakya Faciası’nın İç Yüzü*. İstanbul: Akın Yayınları.
- 13) Aykoç, E. (2009). Türkiye ve Yunanistan’ın Azınlık Politikaları: İkili İlişkiler, Ulusçuluklar ve Azınlık Hakları Ekseninde Karşılaştırmalı Bir

İnceleme. *Doktora tezi*. İSTANBUL: İstanbul Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.

- 14) BALCI, A. (2013). *Türkiye Dış Politikası: İlkeler, Aktörler, Uygulamalar*. Etkileşim Yayınları.
- 15) Balla, Ş. (2012). *Çamerya Sorunu*. İzmir: Kibatek Yayınları.
- 16) Baş, H. (2005). *Unutulan Batı Trakya Türkleri*. İzmir: Umay Yayınları.
- 17) Bilgin, Ü. (2005). Azınlık Hakları ve Türkiye. *Yüksek Lisans Tezi*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 18) Bowman, S. (2002). Jews. R. Clogg içinde, *Minorities in Greece* (s. 67-80). London: Hurst & Company.
- 19) BURMA, M. (2008). Lozan'dan Günümüze Batı Trakya'da Azınlık Eğitimi. *Yüksek Lisans Tezi*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 20) Christopoulos, D. (2008). *To Anomologheto Zήτημα των Μειονοτήτων Στην Ελληνική Έννομη Τάξη (Yunan Hukukunda Azınlıkların Dile Getirilmeyen Sorunu)*. Atina: Kritiki and KEMO.
- 21) Cin, T. (Ankara). *Yunanistan'daki Müslüman Türk Azınlığın Din ve Vicdan Özgürlüğü*. 2003: Seçkin Yayınları.
- 22) Clogg, R. (2002). *Minorities in Greece*. London: Hurst & Company.
- 23) Clogg, R. (2007). *Modern Yunanistan Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- 24) Çavuşoğlu, N. (2001). *Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Azınlık Hakları* (2 b.). İstanbul: Su Yayınları.
- 25) ÇELİKMEN, B. (2010). Azınlık Hakları ve Avrupa Birliği Kapsamında Batı Trakya Türklerinin Sorunları. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Avrupa Birliği Anabilim Dalı.
- 26) DEMİR, E. (2006). İnsan Hakları Bağlamında Evrensellik ve Kültürel Rölativizm Çalışması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Üniversitesi SBE.
- 27) Deniz, B. Y. (2011). AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA TEMEL HAKLAR VE AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ SİSTEMİ İLE ETKİLEŞİM. *TBB Dergisi*(97), 49-74.
- 28) Dilek, B. S. (2008). *Ege'nin Unutulan Türkleri*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.

- 29) Ekinci, D. (2002). Internalization of European Minority Norms: The Case of Greece in the European Union. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- 30) Frangoudaki, T. D. (2006). Educating the Muslim Minority in Western Thrace. *Islam and Christian Muslim Relations* (s. 21-41). içinde
- 31) Frazee, C. (2002). Catholics. R. Clogg içinde, *Minorities in Greece* (s. 24-48). London: Hurst&Company.
- 32) Göçer, M. (2000). Avrupa Birliği ve Temel Hakların Korunması. *Anayasa Yargısı Dergisi*(17).
- 33) GÜNDÜZ, A. (1994). *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teskilatlar Hakkında Temel Metinler*. İstanbul: Beta Yayınları.
- 34) Gündüz, A. (2003). *Milletlerarası Hukuk-Temel Belgeler, Örnek Kararlar*. İstanbul: Beta Yayınları.
- 35) Gürkaynak, M. (2003). Osmanlı Devleti'nde Millet Sistemi ve Yahudi Milleti. *Süleyman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 275-290.
- 36) Hall, D. (1996). Recent Developments in Greek-Albanian Relations. *Mediterranean Politics*, 82-104.
- 37) Hatipoğlu, M. (1999). *Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar*. Ankara: Stratejik Etüdler Milli Komitesi Yayınları.
- 38) Heraclides, A. (2002). *Yunanistan ve Doğudan Gelen Tehlike Türkiye: Türk-Yunan İlişkilerinde Çıkmazlar ve Çözüm Yolları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- 39) Hurşit, Ş. (2006). *Lozan Antlaşması'ndan Günümüze Batı Trakya Türkleri Eğitim Tarihi*. Gümölcine.
- 40) Huseyinoglu, A. (2012, Mayıs). The development of minority education at the south easternmost corner of the EU: the case of Muslim Turks in Western Thrace, Greece. *Doktora tezi*. Sussex, İngiltere: Sussex Üniversitesi.
- 41) İnanç, Z. (2004). *Uluslar arası Belgelerde Azınlık Hakları*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- 42) İsmail, A. (2012). YUNANİSTAN'DA AZINLIK HAKLARI: BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞI ÖRNEĞİ. *Yüksek Lisans Tezi*. ANKARA: Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.

- 43) Kapani, M. (1996). *İnsan Haklarının Uluslar arası Boyutları*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- 44) Karakasidou, A. (2002). The Slavo-Macedonian "Non minority". R. Clogg içinde, *Minorities in Greece* (s. 122-163). London: Hurst&Company.
- 45) Karakaş, I. (2004). Avrupa Birliği, İnsan Haklarının Korunması ve Avrupa Anayasası. *Hukuk ve Adalet*, 36-56.
- 46) Karal, E. Z. (1988). *Osmanlı Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- 47) KARDAŞ, Ş. (2012). From zero problems to leading the change: making sense of transformation in Turkey's regional policy. *Turkish Policy Brief Series*, TEPAV, s. 1-8.
- 48) KENANOĞLU, M. M. (2004). *Osmanlı Millet Sistemi: Mit ve Gerçek*. İstanbul: Klasik Yayınları.
- 49) KILINÇ, D. (2008). İNSAN HAKLARININ KORUNMASI ÇERÇEVESİNDE AZINLIK HAKLARI. *Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 50) Kostopoulos, T. (2009). *Το Ἰμακεδονικό της θράκης: Κρατικοί σχεδιασμοί για τους Πομάκους (Trakya'nın Makedonyalıları: Pomaklar için Ulusal Plan)*. Atina: Bibliorama.
- 51) Koyuncu, Ç. A. (2008). İNSAN HAKLARI VE GÜVENLİK İLİŞKİSİ AÇISINDA ANAZINLIK SORUNLARI: YUNANİSTAN ÖRNEĞİ. *Doktora Tezi*. Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- 52) Kurtaran, U. (2011). Osmanlı İmparatorluğu'nda Millet Sistemi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 57-71.
- 53) Kurubaş, E. (2004). *Asimilasyondan Tanınmaya-Uluslararası Alanda Azınlık Sorunları ve Avrupa Yaklaşımı*. Ankara: Asil Yayın.
- 54) Kut, Ş. (2005). *Balkanlar Kimlik ve Egemenlik*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- 55) Meinardus, R. (2002). Muslims. R. Clogg içinde, *Minorities in Greece* (s. 81-93). London: Hurst&Company.
- 56) Mencik, D. (2007). The minority concept and minority rights in the EU and Turkey. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- 57) MERAY, S. L. (2001). *Lozan Barış Konferansı, Tutanaklar, Belgeler* (Cilt II). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- 58) Milas, H. (1999). *Yunan Ulusunun Doğuşu*. İstanbul: İletişim yayınları.
- 59) Milas, H. (2004). *Geçmişten Bugüne Yunanlılar- Dil, Din ve Kimlikleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- 60) Nas, Ç. (1998). Avrupa Parlamentosu'nun Etnik Azınlıklara Bakışı ve Türkiye. F. Sönmezoğlu içinde, *Uluslararası Politikada Yeni Alanlar, Yeni Bakışlar*. İstanbul: Der Yayınları.
- 61) Oran, B. (1991). *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- 62) Oran, B. (1993). Balkan Müslümanlarında Dinsel ve Ulusal Kimlik-Yunanistan, Bulgaristan, Makedonya ve Kosova Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 48(1-4), 109-120.
- 63) Oran, B. (2000). *Küreselleşme ve Azınlıklar*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- 64) Oran, B. (2008). Reciprocity in Turco-Greek Relations: The Case of Minorities. S. Akgönül içinde, *Reciprocity: Greek and Turkish Minorities Law, Religion and Politics* (s. 35-38). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- 65) ORAN, B. (2008). *Türkiye'de Azınlıklar, Kavramlar, Teori, Lozan, İç Mevzuat, İçtihat, Uygulama*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- 66) Ortaylı, İ. (2000). *Osmanlı İmparatorluğu'nda İktisadi ve Sosyal Değişim*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- 67) Öznal, E. (1993). *Makedonya Yunan Değildir*. Ankara: TC Genelkurmay Başkanlığı Yayınları.
- 68) Pazarcı, H. (2003). *Uluslararası Hukuk*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- 69) Poulton, H. (1991). *The Balkans: Minorities and States in Conflict*. London: Minority Rights Publications.
- 70) Poulton, H. (1995). *Who are the Macedonians?* London: Hurst and Company.
- 71) Saraçlı, M. (2007). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Azınlıklar*. Ankara: Lotus Yayınları.

- 72) Shea, J. (1997). *Macedonia and Greece- The Struggle to Define a New Balkan Nation*. McFarland.
- 73) Sosyal, İ. (2000). *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- 74) Thornberry, P. (1992). *International Law and the Rights of Minorities*. Oxford: Clarendon Press.
- 75) Toluner, S. (2000). Lozan Azınlıkların Korunması Rejimi ve Batı Trakya Türkleri. *Milletlerarası Hukuk Açısından Türkiye'nin Bazı Dış Politika Sorunları* (s. 207-241). içinde İstanbul: Beta Yayınları.
- 76) Triandafyllidou, A. (2009). Greek Migration Policy at the Turn of the 21st Century. Lack of Political Will or Purposeful Management? *European Journal of Migration and Law*, 159-177.
- 77) Tsitselikis, K. (2008). Reciprocity as a Regulatory Pattern for the Treatment of the Turkish/Muslim Minority of Greece. S. AKGÖNÜL içinde, *RECIPROCITY: Greek and Turkish Minorities Law, Religion and Politics* (s. 69-102). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- 78) Tsoukalas, C. (1999). European Modernity and Greek National Identity. *Journal of Southern Europe and the Balkans*, 1(1).
- 79) TUNÇ, H. (2004). Uluslararası Sözleşmelerde Azınlık Hakları Sorunu ve Türkiye. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, VIII, 1-2.
- 80) Türsan, N. (1987). *Yunan Sorunu*. Ankara.
- 81) Ünal, N. (2007). Lozan'dan Günümüze Batı Trakya Türkleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 82) Üstel, F. (1999). *Yurttaşlık ve Demokrasi*. Ankara: Dost Kitabevi.
- 83) Winniffrith, T. (2002). Vlachs. R. Clogg içinde, *Minorities in Greece* (s. 112-121). London: Hurst&Company.
- 84) YAPICI, M. (2005). Ethnic Identities and Minority Protection in International Area and European System With Regards to European Union. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü.
- 85) YAŞAR, F. T. (2005). *Batı Trakya-Meriç'in Öbür Yakası*. İstanbul: İlke Yayıncılık.

86) Yıldırım, M. (2005). *Yunanistan ve Ortodoks Kilisesi*. Ankara: Aziz Andaç Yayınları.

Matbu Olmayan Kaynaklar

- 1) AGİK. (tarih yok). *Helsinki Final Act*. OSCE:
<http://www.osce.org/mc/39501?download=true> adresinden alınmıştır
- 2) Alpkaya, G. (tarih yok). *Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliği*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi:
<http://80.251.40.59/politics.ankara.edu.tr/alpkaya/uayk.htm> adresinden alınmıştır
- 3) Avrupa Batı Trakya Türkleri Federasyonu. (2011, 09 26). AGİT:
<http://www.osce.org/odhr/82852?download=true> adresinden alınmıştır
- 4) Avrupa Komisyonu. (tarih yok). *Bölgesel ve Azınlık Dilleri Avrupa Şartı*.
http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/textcharter/Charter/Charter_tr.pdf adresinden alınmıştır
- 5) Avrupa Komisyonu. (tarih yok). *Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşmesi*.
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/1_AtGlance/PDF_Text_FC_NM_tr.pdf adresinden alınmıştır
- 6) Azınlıkça Dergisi. (2012, Mart 12). *Azınlıkça Dergisi*.
<http://www.azinlikca.net/bati-trakya-haber/akpm-rodos-istan-koy-raporu-kabul-etti-3122012.html> adresinden alınmıştır
- 7) BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi. (tarih yok). *BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi*.
<http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx> adresinden alınmıştır
- 8) BULAÇ, A. (1992). *Medine Vesikası Hakkında Genel Bilgiler*. Birikim Dergisi:
<http://www.birikimdergisi.com/birikim/dergiyazi.aspx?did=1&dsid=38&dyid=1307> adresinden alınmıştır
- 9) *Constitution of Medina*. (tarih yok). Wikipedia:
http://en.wikipedia.org/wiki/Constitution_of_Medina adresinden alınmıştır

- 10) ÇELİKER, C. (2013). *Ekonomik Kriz Sarmalındaki Yunanistan*. Radikal Blog: <http://blog.radikal.com.tr/dunya/ekonomik-kriz-sarmalindaki-yunanistan-33927> adresinden alınmıştır
- 11) DEDE, E. (2014, Eylül 03). *Ruhban Okulu'na karşı başmüftülük yanıtı*. Agos GAZetesi: <http://www.agos.com.tr/ruhban-okuluna-karsi-basmuftuluk-yaniti-8017.html> adresinden alınmıştır
- 12) DEMİR, A. (2012). *Veda Hutbesi ve İnsan Hakları*. Sızıntı Dergisi: <http://www.sizinti.com.tr/konular/ayrinti/veda-hutbesi-ve-insan-haklari-aralik-2012.html> adresinden alınmıştır
- 13) Ertani, E. (2014, Nisan 18). *Agos Gazatesi*. www.agos.com.tr/atinaya-cami-yapimi-yilan-hikayesine-dondu-7017.html adresinden alınmıştır
- 14) EU. (n.d.). *The Constitution of EU*. Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12004V/TXT&qid=1396302586179&from=EN>
- 15) Freedom House. (2013). http://freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/greece-0#.U26qRvl_us4 adresinden alınmıştır
- 16) Hellenic Resources. (tarih yok). *Jewish Community of Thessaloniki*. http://www.hri.org/culture97/eng/eidika_programmata/koinothtes/jewish_community/ adresinden alınmıştır
- 17) Human Rights Watch. (2014). *Human Rights Watch*. <http://www.hrw.org/world-report/2014/country-chapters/european-union?page=2> adresinden alınmıştır
- 18) İTB. (tarih yok). *İskeçe Türk Birliği*. www.iskeceturkbirligi.org/page.php?ref=hukuki_surec adresinden alınmıştır
- 19) Kirbaki, Y. (2012). *Saldırganlar buralı değil*. Hürriyet Planet: <http://www.hurriyet.com.tr/planet/21177549.asp> adresinden alınmıştır
- 20) Kirbaki, Y. (2013). *Kavala'da Türk konsolosa saldırı*. Hürriyet Planet: <http://www.hurriyet.com.tr/planet/22328985.asp> adresinden alınmıştır
- 21) *Law 2328/1995*. (tarih yok). World Intellectual Property Organization: www.wipo.int/clea/en/details.jsp?id=1821 adresinden alınmıştır

- 22) Minority Rights Group International. (2013). Refworld:
<http://www.refworld.org/country,,,,GRC,,526fb74ab,0.html> adresinden alınmıştır
- 23) State, U. D. (2012). *International Religious Freedom Report*.
www.state.gov/j/drl/rls/irf/religiousfreedom/index.htm?year=2012&dclid=208320 adresinden alınmıştır
- 24) T.C. Dışişleri Bakanlığı. (tarih yok). *Dışişleri Bakanlığı*.
<http://www.mfa.gov.tr/bati-trakya-turk-azinligi.tr.mfa> adresinden alınmıştır
- 25) Uluslararası Af Örgütü. (2013). Refworld:
<http://www.refworld.org/country,,,,GRC,,519f519b4b,0.html> adresinden alınmıştır
- 26) US Department of State. (tarih yok). *2005 ABD Dini Özgürlükler Raporu*.
www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2005/61651.htm adresinden alınmıştır
- 27) US Department of State. (2012).
<http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/religiousfreedom/index.htm?year=2012&dclid=208320> adresinden alınmıştır
- 28) US Department of State. (tarih yok). *2013 İnsan Hakları Raporu*.
www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper adresinden alınmıştır
- 29) Vasileva, K. (2011). *Eurostat*. Eurostat:
epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-11-034/EN/KS-SF-11-034-EN.PDF adresinden alınmıştır
- 30) Wikipedia. (tarih yok). *Arvanites*. en.wikipedia.org/wiki/Arvanites adresinden alınmıştır
- 31) Wikipedia. (tarih yok). *Immigration to Greece*.
en.wikipedia.org/wiki/Immigration_to_Greece adresinden alınmıştır
- 32) Wikipedia. (tarih yok). *Rainbow Party*.
[en.wikipedia.org/wiki/Rainbow_\(political_party\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Rainbow_(political_party)) adresinden alınmıştır
- 33) Yaşar KÖSE, H. K. (2011). Yunanistan Ekonomik Krizi:Nedenleri, Etkileri ve Alınan Tedbirlere İlişkin Bir Değerlendirme. *Maliye Dergisi*(160).
<http://kutuphane.dogus.edu.tr/makale/13003623/2011/sayi160/M0010674.pdf> adresinden alınmıştır.